

UZMAN GÖRÜŞ

SAYI 49

NİSAN-MAYIS-HAZİRAN 2018

DEĞİŞİM VE TİCARET

■ makale

**Emlakçılıkta Yeni Dönem:
Taşınmaz Ticareti Hakkında
Yönetmelik İle Getirilen
Düzenlemeler**

Sıddık KAYA

■ makale

**Nesnelerin İnterneti ve
Gümrükler: Customs 4.0'a
Giden Yolda Yeni Teknolojiler;
RFID, Blokzincir (Blockchain)
ve Ötesi**

Barış BİÇİMSEVEN
Serhan Kamil KOCAMAN

■ sosyal sorumluluk

**Sivil Toplum Kuruluşlarında
Sürekli Gelişimin Anahtarı:
3İ Modeli**

Dr. Fatma ÖĞÜCÜ ŞEN

■ sektörün sesi

**Liman Ücretleri ve
Cezalarının Uygulanması**
Remzi AKÇİN

1303-7727

TGL GÜMRÜK MÜŞAVİRLİĞİ LİMİTED ŞİRKETİ

SINIR ÖTESİ DÜŞÜNENELERE
SINIRSIZ HİZMET

MERKEZ:

Balmumcu Mah. Gazi Umur Paşa Sokak

Balmumcu Plaza 3 No: 34 D: 5-6-7-8

BEŞİKTAŞ / İSTANBUL

Tel : +90 (212) 288 02 92

Faks : +90 (212) 288 02 56

info@tglgumruk.com.tr

www.tglgumruk.com.tr

TOBB UND çözümleriyle sınırları kolayca aşın.

TOBB UND; lojistik sektöründe hizmet veren tüm firmalara, yüksek teminatlı taşımalar dahil olmak üzere transit çözümleri sunar.

**Türkiye'de 4,
Avrupa'da 50 hizmet
noktasıyla 7/24
uzman desteği
sağlar.**

TOBBUND
Lojistik Yatırım AŞ

www.tobbund.com.tr

OREGON

Hızlı ve güvenli

Ekonomik (Giriş, araç ve plaka ücreti yok)

Web tabanlı (Ofis dışından da beyan takibi)

Lojistik yazılımlarına entegre

Almanya'ya ofisten beyan sunma imkanı

Beyan kopyalama

Multilingual beyan hazırlama

Taşeron kullanma imkanı

7/24 Hizmet

Oregon Teknoloji Hizmetleri A.Ş.
Kozyatağı Mah. İbrahim Ağa Sk.
No: 8-10 Som Plaza Kat:5
Kadıköy/ İSTANBUL
T. 0(216)362 09 89 F. 0(216)362 37 89
www.oregontech.com.tr

Gümrük ve Ticaret Uzmanları Derneği
GÜMRÜK VE TİCARET 'Uzman Görüş' Dergisi
YIL: 2018
SAYI: 49
(Nisan - Mayıs - Haziran)

İÇİNDEKİLER

04

Yönetim Kurulundan

05

Yayın Kurulundan

MAKALE

06

Emlakçılıkta Yeni Dönem: Taşınmaz Ticareti Hakkında Yönetmelik İle Getirilen Düzenlemeler

Sıddık KAYA

14

Nesnelerin İnterneti ve Gümrükler: Customs 4.0'a Giden Yolda Yeni Teknolojiler; RFID, Blokzincir (Blockchain) ve Ötesi

Bariş BİÇİMSEVEN - Serhan Kamil KOCAMAN

34

Geçici İthalat Rejimine İlişkin Güncel Düzenlemelerin Değerlendirilmesi

Ali İhsan YİĞİTOĞLU

40

5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 3/2. Maddesine İlişkin Bir İnceleme

Hakan ÖZKAN

44

Kozmetik Ürün Reklamlarında Tespit Edilen Aykırılıklar Üzerine Bir İnceleme

Hazal OĞUZ

52

Kaçırılan Tarih

Emel ERGE

59

Ulaştırma Kooperatiflerinde Müşteri İlişkileri

Arda ÖZÇAĞLAR - Oğuz METE

64

Bilge Sistemi Üzerine Genel Bir Değerlendirme ve Sistem Hakkında Doğru Bilinen Bazı Yanlışlar

Bekir DURUSOY

73

Her Kalem Ayrı Bir Beyan Mıdır?

Halil İbrahim TOPUZ

SOSYAL SORUMLULUK

79

Sivil Toplum Kuruluşlarında Sürekli Gelişimin Anahtarı: 31 Modeli

Dr. Fatma ÖĞÜCÜ ŞEN

SEKTÖRÜN SESİ

82

Liman Ücretleri ve Cezalarının Uygulanması

Remzi AKÇİN

88

İthal Yazılımların KDV'si Hangi Kuruma Ödenecek?

Hakan UÇAK

90

Sonradan Kontrol

Deniz KOYUNOĞLU

SAHİBİ

Gümrük ve Ticaret Uzmanları Derneği
Adına Yönetim Kurulu Başkanı
Ruken MERMER

YAZI İŞLERİ SORUMLUSU

Gözde KURT

Gümrük ve Ticaret Uzmanları

Derneği Yönetim KURULU

Ruken MERMER
Hakan TUNÇAĞIL
Sevecen GÖKATALAY ÇIKAN
Davut ORHAN
Yeliz ÖZKAYA

Gümrük ve Ticaret Uzmanları

Derneği Yayın KURULU

Emine Sultan ÇAPAR
Gözde KURT
Elif Ayşenur ALBAYRAK
Emel ERGE
Oğuz METE

YÖNETİM ADRESİ

Dünya Ticaret Merkezi Tahran Caddesi
No:30 801/F Çankaya/ANKARA
Ayrıntılı bilgi ve talepleriniz için:
www.gtud.org

ISSN: 1303-7722

Copyright © 2017 Gümrük ve Ticaret Uzmanları Derneği Her hakkı saklıdır. Yayın süresi yayın. Dergide yayımlanan yazılardaki görüşler yazarlarına aittir.

YAPIM

Alban Tanıtım Ltd. Şti.
Tunalı Hilmi Cad. Büklüm Sokak No:
45/3 Kavaklıdere/ANKARA
Tel: 0.312 430 13 15
www.albantanim.com.tr

BASKI

Korza Yayıncılık Basım San. ve Tic. A.Ş.
Yenice Mah. Çubuk Yolu No:3
Esenboğa / ANKARA
Tel: 0 312 342 22 08 (Pbx)

YÖNETİM KURULUNDAN

Değerli Okurlar,

Gümrük ve Ticaret “Uzman Görüş” dergimizin 49. sayısı ile sizlerle birlikteyiz.

Önceki sayımızın yayımlanmasından bugüne kadar geçen zamanda kamu idaresinde köklü değişiklikler gerçekleştirildi. Bu vesile ile Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’nin ülkemiz için hayırlı olmasını dileriz.

Yeni sistemde Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Ekonomi Bakanlığının “Ticaret Bakanlığı” çatısı altında birleştirilmesiyle ticaret politikalarındaki çok başlılık ortadan kaldırıldı. İç ve dış ticarete ilişkin yetkilerin tek bir Bakanlıkta toplanmasının, uygulamada yaşanan sorunların çözümüne ve ülkemizin ticaret konusundaki hedeflerine ulaşmasına büyük katkı sağlayacağını düşünüyoruz. Kamuda iyi yönetimi öne çıkartan, daha etkin ve verimli hizmet sunan, geliştirilen teknolojik altyapıyla Gümrük 4.0 konseptini benimseyen ve ticareti daha da kolaylaştıran, ülkemizin dünyanın en büyük 10 ekonomisi arasına girme ve küresel lojistik üs olma hedefleri doğrultusunda paydaşlarıyla uyum içinde çalışan bir yapılanma için Gümrük ve Ticaret Uzmanları Derneği olarak elimizden gelen desteği vermeye hazırız.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi kapsamında yeniden kurgulanmakta olan kamu yönetimi sisteminde kariyer uzmanlıkların önemli bir yer tutacağı görülüyor. 2010 yılında beş uzmanlık derneğinin katılımıyla kurulan ve gerek 666 sayılı KHK sürecinde “imtiyaz değil, adalet istiyoruz” anlayışıyla yeni kariyer uzmanlık sistemine ilişkin olarak etkin çalışmalarda bulunan, gerekse 2014 yılında kariyer uzmanlıklar için aranan niteliklerin zayıflatılmasına yönelik düzenlemenin kanunlaşmaması talebinde bulunarak düzenlemeden vazgeçilmesine katkı sağlayan Kamu Uzmanları Platformu’nun, 13 üye dernekle yeniden teşekkül ettirildiğini duyurmak isteriz.

Derneğimizle birlikte Avrupa Birliği Uzmanları Derneği, Başbakanlık Uzmanları Derneği, Çevre ve Orman Uzmanları Derneği, Devlet Gelir Uzmanları Derneği, Enerji ve Tabii Kaynaklar Uzmanları Derneği, Hazine Uzmanları Derneği, İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanları Derneği, Kamu İhale Uzmanları Derneği, Kültür ve Turizm Uzmanları Derneği, Maliye Uzmanları Derneği, Sosyal Güvenlik Uzmanları Derneği ve Tapu ve Kadastro Uzmanları Derneği Platformun üyeleri oldular. Binlerce kariyer uzmanını temsil eden Platformun amacı, yeni kamu yönetimi inşa sürecinde vatandaş odaklı yönetim anlayışı ile sürece katkı sunmak ve bu anlayışın merkezinde yer alan bir paydaş olarak uzmanların mesleki gelişimlerine hizmet etmek.

Kamu Uzmanları Platformu, yeni dönemde sivil toplum girişimi olarak faaliyetlerine devam edecek ve federasyon çatısı altında örgütlenebilmek için gerekli çalışmaları başlatacak.

Yeni sayımızı hazırlayan Yayın Kurulumuza verdikleri emek için teşekkür ediyor, gümrük ve ticaret konularını alanında uzman isimlerden öğrenmek isteyen herkesin faydalanabileceği dergimizin 49. sayısını keyifle okumanızı umuyoruz.

Gümrük ve Ticaret Uzmanları Derneği
Yönetim Kurulu

YAYIN KURULUNDAN

Değerli Okurlarımız,

Bizlerle bilgisini, emeğini paylaşan; mesaisini harcayan, çalışmalarımıza destek veren yazarlarımızın katkılarıyla sizlere en doğru bilgiyi en kolay şekilde sunmayı amaç edinen Gümrük ve Ticaret ‘Uzman Görüş’ dergimizin yeni sayısı ile sizlerle birlikteyiz.

Değerli yazarlarımızın katkılarıyla yeni sayımızda hemen herkese hitap edecek dolu dolu bir içerik hazırlamaya çalıştık. Bakanlığımızın faaliyet alanları arasında bulunan gümrük ve ticaret konuları ile ilgili olarak merak edilenleri, belki bazılarımızın cevap aradığı hususları, kendimiz ve çevremizdekileri ilgilendiren güncel konuları sizler için derledik.

Bu sayımızda yazarlarımızın katkılarına kısaca bir göz atalım.

Öncelikle geniş bir kitleye hitap eden, zaman zaman mağduriyetlerin yaşanmasına sebebiyet veren konulardan biri olan taşınmaz ticaretine ilişkin “Emlakçılıkta Yeni Dönem: Taşınmaz Ticareti Hakkında Yönetmelik İle Getirilen Düzenlemeler” konulu makalemizle taşınmaz ticaretinin hukuki altyapısına ilişkin bilgi vermeye, bu doğrultuda tüketicileri bilgilendirmeye çalıştık.

Son yıllarda adını sıkça duymaya başladığımız bir teknoloji akımı olarak Nesnelerin İnterneti’nin (IoT) ne olduğunu, Customs 4.0’a giden yolda yeni teknolojileri, Nesnelerin İnterneti’nin gümrüklerde kullanılan teknolojilere ne gibi yenilikler getirebileceğine ilişkin hazırlanan çalışmamıza bu sayıda yer verdik.

Geçici ithalat rejimine ilişkin güncel düzenlemelere, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ile ilgili merak edilen hususlara, kozmetik ürünlere ilişkin yasal düzenlemelere ve bu ürünlerin reklamlarına ilişkin değerlendirmelere, bir kooperatif türü olarak ulaştırma kooperatiflerine ilişkin alanında uzman yazarlarımızın görüşlerini sizlerle paylaştık.

Gümrük beyannamesinde yer alan her kalemin ayrı bir beyan olup olmadığı sorusuna cevap aradık. BİLGE sistemi üzerine genel bir değerlendirme yaparak sistem hakkında doğru bilinen bazı yanlışları sizler için açıkladık.

Bunun yanında, iş dünyasının da sesine kulak vererek ‘Sektörün Sesi’ bölümümüzde hem gümrük ve dış ticaret mevzuatına ilişkin hem de mevcut uygulamalara ilişkin görüş ve değerlendirmelerini paylaştık.

Gümrük ve ticaret konularını öğrenmek veya bu konulardaki bilgisini arttırmak isteyen herkesin yararlanabileceği dergimizi keyifle okumanızı temenni ederiz.

Gümrük ve Ticaret Uzmanları Derneği
Yayın Kurulu

Sıddık KAYA
İç Ticaret Genel Müdürlüğü
Daire Başkanı

EMLAKÇILIKTA YENİ DÖNEM: TAŞINMAZ TİCARETİ HAKKINDA YÖNETMELİK İLE GETİRİLEN DÜZENLEMELER

Özet

Ülkemizde yaygın kullanımıyla "Emlakçılık" olarak tabir edilen taşınmaz ticaretinin kimler tarafından hangi kurallar çerçevesinde yapılabileceği, bu işle ilgili edenler ile işletmelerinin taşıması gereken şartlar ve uymaları gereken kurallar, bu zamana kadar bir mevzuat ile düzenlenmemiş olduğundan taşınmaz alım satım ya da kiralamaalarında mağduriyetler yaşanılmaktaydı. 5 Haziran 2018 tarihli ve

30442 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan "Taşınmaz Ticareti Hakkında Yönetmelik" ile bu alandaki mevzuat boşluğu giderilmiş olmaktadır.

1. Giriş

Taşınmaz ticareti, tapu kütüğüne kayıtlı olsun ya da olmasın taşınmaz alım satımı, pazarlanması ve kiralanmasına aracılık ile taşınmaza ilişkin danışmanlık ve yönetim faaliyetlerinin bütünüdür.

Bu çalışmamızda Taşınmaz Ticareti Hakkında Yönetmelik (Yönetmelik) hükümleri çerçevesinde kimlerin taşınmaz ticareti ile iştigal edebileceği, iştigal edilebilmesi için gerekli olan yetki belgesinin alınabilmesinde aranılan şartlar, taşınmaz ticaretine konu hizmetlerin neler olduğu, taşınmaz ticaretinde uyulacak ilke ve kurallar, yetkilendirme sözleşmesi ile hizmet bedeline ilişkin hususlar detaylı olarak açıklanmıştır.

2. Taşınmaz Ticaretiyle İştigal Edebilecek Kişiler ve Yetki Belgesi

Taşınmaz ticareti, yalnızca işletmesi adına yetki belgesi alan tacirler veya esnaf ve sanatkârlar tarafından yapılabilecektir. Yetki belgesi, taşınmaz ticaretiyle iştigal edilebilmesi için zorunlu olan ve işletmenin bulunduğu yerdeki ticaret il müdürlüğü tarafından Yönetmelikte öngörülen şartları taşıyan her bir işletme adına ayrı ayrı düzenlenen ve geçerlilik süresi beş yıl olan belgedir. Yönetmelik ile işyeri açma ve çalışma ruhsatı vermeye yetkili idarelerin, 5 Eylül 2018 tarihinden itibaren işyeri açma ve çalışma ruhsatı taleplerinde işletmenin yetki belgesine sahip olup olmadığını kontrol etmesi ve yetki belgesi olmayan işletmelere ruhsat vermemesi zorunlu tutulmuştur.

2.1. Yetki Belgesi İçin Aranılan Şartlar

Taşınmaz ticaretiyle iştigal edecek ticari işletme ile esnaf işletmesine yetki belgesi verilebilmesi için aşağıdaki şartları haiz olması gerekmektedir:

- İşletmenin taşıması gerekli fiziki şartlar bakımından Yönetmeliğin 12 nci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen şartları haiz olması (2.2. numaralı alt başlıkta yer verilmiştir),
- Meslek odasına kayıtlı olunması, gelir veya kurumlar vergisi mükellefi olunması,

“

Taşınmaz ticareti, yalnızca işletmesi adına yetki belgesi alan tacirler veya esnaf ve sanatkârlar tarafından yapılabilecektir. Yetki belgesi, taşınmaz ticaretiyle iştigal edilebilmesi için zorunlu olan ve işletmenin bulunduğu yerdeki ticaret il müdürlüğü tarafından Yönetmelikte öngörülen şartları taşıyan her bir işletme adına ayrı ayrı düzenlenen ve geçerlilik süresi beş yıl olan belgedir.

- Gerçek kişi tacirler ile esnafın kendilerinin, ticaret şirketleri ile diğer tüzel kişi tacirlerin bu alandaki faaliyetlerini yürütmek için görevlendirdikleri ve yetkilendirdikleri temsile yetkili kişilerinin, şubelerde ise şube müdürünün;
 - 18 yaşını doldurmuş olması, en az lise mezunu olması, konkordato ilan etmemiş olması,
 - İflas etmemiş veya iflas etmiş olsa bile itibarının yerine gelmiş olması,
 - Yönetmelikte öngörülen suçlardan hüküm giymemiş ya da ticaret ve sanat icrasından hükmen yasaklanmamış olması,
- Gerçek kişi tacirler ile esnaf ve sanatkârların kendilerinin, ticaret şirketleri ile diğer tüzel kişi tacirlerin temsile yetkili kişilerinden en az birinin, şubelerde ise şube müdürünün sorumlu emlak danışmanı ulusal yeterliliğine dayalı mesleki yeterlilik belgesine sahip olması.

Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden sonra taşınmaz ticareti ile iştigal edeceklerin bu şartların tamamını sağlamaları gerekmektedir birlikte önceden beri iştigal etmekte olanlarla ilgili olarak Yönetmelikte istisnalar getirilmiş olup, bunlar aşağıda belirtilmiştir.

Yönetmeliğin yürürlüğe girmesi öncesinde taşınmaz ticaretiyle iştigal eden tacirler ile esnafın faaliyet-

lerine devam edebilmeleri için durumlarını 05 Aralık 2019 tarihine kadar, "lise mezunu olma" şartı hariç olmak üzere sayılan şartlara uygun hale getirerek yetki belgesi almaları gerekmektedir.

Vergi kaydı bulunan ve meslek odasına kayıtlı olarak taşınmaz ticaretiyle iştigal eden tacirler ile esnaf ve sanatkârlar, faaliyette buldukları işletmenin adresini değiştirmedeği sürece bu kişilere yetki belgesi verilmesinde Yönetmeliğin 12 nci maddesinde zorunlu tutulan işletmede bulunması gerekli şartlar ile halk eğitim merkezleri ya da Milli Eğitim Bakanlığınca yetkilendirilen meslek odalarınınca verilen eğitim sonucunda taşınmaz ticareti ile ilgili sertifika almış olmaları halinde mesleki yeterlilik belgesi şartı aranmayacaktır.

2.2. İşletmelerde Aranan Şartlar

Taşınmaz ticaretiyle iştigal edecek ticari işletme ile esnaf ve sanatkâr işletmesine yetki belgesi verilebilmesi için işletmelerin aşağıdaki şartları haiz olması gerekmektedir:

- Planlı Alanlar İmar Yönetmeliğine¹ göre belirlenen bağımsız bölüm niteliğinde ve net alanının en az otuz metrekare olması,
- İçinde idari büro ve kabul yeri ile dosyalama işleminin fiziksel olarak yapılması durumunda arşiv bölümü bulunması,
- Hizmetin düzenli, sistemli ve hızlı bir şekilde verilmesini sağlayacak miktar ve özellikte masa, dolap, koltuk ve benzeri malzeme ile gerekli teknik donanıma sahip olması.

Bir işletmede Yönetmelikte öngörülen şartları taşıyan birden fazla tacir veya esnaf ve sanatkârın faaliyet göstermesi halinde, işletme büyüklüğü her bir tacir veya esnaf ve sanatkâr için yüzde yirmi artırılarak uygulanacaktır.

2.3. Yetki Belgesinin Verilmesi, Yenilenmesi, Askıya Alınması ve İptali

Yetki belgesi, işletmenin bulunduğu yerdeki ticaret il müdürlüğü tarafından Bakanlıkça kurulacak Taşınmaz Ticareti Bilgi Sistemi (Bilgi Sistemi) üzerinden verilir, yenilenir, askıya alınır ve iptal edilir. Yetki bel-

gesi başvurusu, yetki belgesi verilmesinde aranan şartların taşındığını gösteren belgeler ile birlikte Bilgi Sistemi üzerinden yapılır. Yetki belgesi verilmesinde aranan şartları taşıdığı anlaşılan işletmelere, başvuru tarihinden itibaren on gün içinde yetki belgesi verilir.

Yetki belgesi, geçerlilik süresinin sona ermesi veya içeriğindeki bilgilerden herhangi birinde değişiklik olması durumunda yenilenir. Yetki belgesinin verilmesinde aranan şartlardan en az birini taşımadığı bildirim üzerine veya resen ticaret il müdürlüğüne tespit edilen işletmenin aranılan şartları sağlamasının mümkün olmadığı durumlarda yetki belgesi aynı gün iptal edilir. Diğer durumlarda, aranılan şartların sağlanabilmesi için işletmeye bildirim veya tespit tarihinden itibaren otuz gün süre verilir. Yetki belgesi bu süre boyunca askıya alınır. Yetki belgesi askıya alınan işletmenin askı süresi içinde taşınmaz ticareti faaliyetinde bulunduğu tespit edilmesi halinde yetki belgesi ticaret il müdürlüğüne aynı gün iptal edilir. Askı süresi içinde aranılan şartları yerine getiren işletmenin yetki belgesi bu durumun tespit edildiği tarihte askıdan indirilir. Şartları yerine getirmeyen işletmenin yetki belgesi ise bu durumun ticaret il müdürlüğüne tespit edildiği tarihte iptal edilir.

Aşağıda yer verilecek olan taşınmaz ticaretinde uyulacak ilke ve kurallardan herhangi birine bir takvim yılı içinde üç defa aykırı hareket edildiğinin tespiti halinde de işletmenin yetki belgesi iptal edilir ve bu işletmeye iki yıl süreyle yetki belgesi verilemez. Son olarak işletmenin talebi halinde de yetki belgesi aynı gün iptal edilir.

Yetki belgesi askıya alınan, askıdan indirilen veya iptal edilen işletmeye, durum gerekçesiyle birlikte üç gün içinde Bilgi Sistemi üzerinden bildirilir. Yetki belgesi iptal edilen işletme il müdürlüğüne beş gün içinde yazılı olarak yetkili idareye bildirilir. Bu bildirim üzerine işletmeye ait işyeri açma ve çalışma ruhsatı, işyeri açma ve çalışma ruhsatını vermeye yetkili idare tarafından iptal edilir.

2.4. Mesleki Yeterlilik Belgesi

İşletmede pazarlama ve satış personeli olarak çalıştırılan kişilerin sorumlu emlak danışmanı veya emlak danışmanı ulusal yeterliliklerine dayalı mesleki yeterlilik belgelerinden birine sahip olması gerekir. Gerçek kişi tacirler ile esnafın kendileri, ticaret şirketleri ile diğer tüzel kişi tacirlerin temsile yetkili kişilerinden en az biri, şubelerde ise şube müdürü ile işletmede pazarlama ve satış personeli olarak çalıştırılan kişilerin ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarının taşınmaz ticareti ile ilgili alanlarından veya bunlara denkliği

“

Hizmet bedeline üst sınır getirilmiştir. Alım satım işlemlerinde hizmet bedeli oranı, alım satım aracılık sözleşmesinde yer alan satış bedelinin KDV hariç yüzde dördünden fazla olamaz. Kiralama işlemlerinde hizmet bedeli, kiralama aracılık sözleşmesinde yer alan kira bedelinin KDV hariç bir aylık tutarından fazla olamaz.

kabul edilen yurt dışındaki öğretim kurumlarından mezun olmaları durumunda mesleki yeterlilik belgesi şartı aranmaz.

2.5. Taşınmaz Ticareti Bilgi Sistemi

Taşınmaz ticaretinin takip ve kontrolü amacıyla Bakanlık tarafından en geç 5 Eylül 2018 tarihine kadar Taşınmaz Ticareti Bilgi Sistemi oluşturulacaktır. Yetki belgesi verilen, askıya alınan, askıdan indirilen ve iptal edilen işletmelerin ticaret il müdürlüklerince, mesleki yeterlilik belgesi onaylanan ve iptal edilen kişilerin ise Mesleki Yeterlilik Kurumunca eş zamanlı olarak Bilgi Sistemine aktarılması zorunlu tutulmuştur. Yetki belgesine sahip işletmelerin güncel listesi Bakanlığın internet sayfasında ilan edilecektir.

3. Yükümlülükler

3.1. Taşınmaz Ticareti Konu Hizmetler

Taşınmaz ticaretiyle iştigal edenlerin iş sahiplerine başka bir ifadeyle müşterilerine verebileceği hizmetler şunlardır:

- Taşınmaz alım satımı ve kiralama konusunda pazarlama faaliyetinde bulunmak ve aracılık yapmak, taşınmazın rayiç satış veya kira bedeli hakkında iş sahibine bilgi vermek,
- Alım satım ve kiralama konu taşınmazla ilgili inceleme, araştırma ve raporlama yapmak,

¹ 3/7/2017 tarihli ve 30113 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

- c) Tapu işlemlerine aracılık etmek, taşınmazla ilgili danışmanlık ve yönetim hizmeti vermek,
- d) Alıcı veya kiracı ile sözleşme yapmak, kira bedeli ödemeleri ile abonelik işlemlerini takip etmek, taşınmazın tamiri, bakımı ve onarımı gibi hizmetlerin verilmesini sağlamak ve bu hususlarla ilgili süreç hakkında iş sahibini bilgilendirmek,

Taşınmaz ticaretine ilişkin olmak kaydıyla yukarıda belirtilmeyen diğer hizmetleri de yürütebileceklerdir.

3.2. Taşınmaz Ticaretinde Uyulacak İlke ve Kurallar

Taşınmaz ticaretiyle iştigal edenler:

- a) Taşınmaz ticaretine yönelik hizmet verilen işletmede, taşınmaz ticaretine konu hizmetler dışında ticari faaliyette bulunamaz,
- b) İşletme tabelası ve basılı evrakı dâhil olmak üzere faaliyetleri sırasında mesleğini tanımlayan ibareler dışında herhangi bir ibare kullanamaz,
- c) Verdiği hizmet nedeniyle edindiği bilgi ve belgeleri, yetkilendirme sözleşmesinde belirtilen esaslar dışında açıklayamaz ve kullanamaz,
- d) Hizmet sunarken ahlaka uygun, adil, dürüst, özenli ve makul bir şekilde hareket eder, yanıltıcı bilgi veremez, haksız ve hukuka aykırı davranış ve ticari uygulamalarda bulunamaz,
- e) Hizmet verdiği kişilerin alım satım ve kiralama tercihlerini etkileyecek nitelikteki bilgileri gizleyemez, menfaatlerine aykırı davranışta bulunamaz,
- f) Hizmet verdiği kişileri yasa dışı olan ve etik olmayan uygulamalara teşvik edemez,
- g) Hizmet verdiği kişilere tehdit veya taciz edici davranışlarda bulunamaz, hizmet verdiği kişilere belge imzalatmadan önce bu belgeleri okumaları için yeterli süre verir, belgelerde yer alan hükümleri açıklar ve imzalanan belgelerin birer suretini bu kişilere teslim eder,
- h) Aldığı her teklifi ve karşı teklifi, hizmet verdiği kişilere doğru ve objektif bir şekilde en kısa sürede sunar,

- i) Taşınmazın satılması veya kiralanması ya da satış veya kiralamadan vazgeçilmesi yahut yetkilendirme sözleşmesinin feshedilmesi durumunda fesih tarihini izleyen ilk iş günü içinde reklam ve ilan faaliyetine son verir,
- j) Taşınmazın satılması veya kiralanmasına yönelik yazılı ya da görsel tüm ilan ve reklamlarında; satış veya kiralama koşulları gibi konularda yetkilendirme sözleşmesine ve iş sahibinin isteklerine uygun hareket eder,
- k) Elektronik ortamda yapılanlar dâhil olmak üzere taşınmazın satılması veya kiralanmasına yönelik ilan ve reklamlarında, adres ve tapu bilgileri hariç olmak üzere yetkilendirme sözleşmesindeki taşınmazın özellikleri ve fiili durumuna dair bilgiler ile iletişim bilgisine ve yetki belgesi numarasına kolay okunabilir şekilde yer verir,
- l) Her bir yetkilendirme sözleşmesi için fiziksel olarak veya elektronik ortamda dosya oluşturur. Yetkilendirme sözleşmesini ve bu sözleşme çerçevesinde verilen hizmetler kapsamında düzenlenen belgeleri dosyasında en az beş yıl süreyle saklar,
- m) Taşınmazın tanıtımına yönelik gazete ilanı, el kitapçığı, katalog gibi unsurlar ile fotoğrafları, vaziyet planı ve imar durumuna ilişkin belgeleri işletmesinde bulundurur.

3.3. Yetkilendirme Sözleşmesi

Taşınmaz ticaretine yönelik hizmetler, iş sahibi ile işletme arasında önceki tabiri ile müşteri ve emlakçı arasında yazılı şekilde yapılan yetkilendirme sözleşmesine dayanılarak verilir. Yetkilendirme sözleşmesinde alım satım ve kiralamalarla ilgili asgari olarak aşağıdaki bilgilere yer verilir:

- a) İşletmenin yetki belgesi numarası, iletişim bilgileri, temsile yetkili kişinin adı soyadı ve imzası; iş sahibinin adı soyadı, T.C. kimlik numarası, iletişim bilgileri ve imzası, iş sahibinin tüzel kişi olması durumunda tüzel kişinin unvanı ve iletişim bilgileri ile temsile yetkili kişinin adı soyadı ve imzası,
- b) Yetkilendirme sözleşmesine konu taşınmazın;
 - 1) İmar ve yapı kullanma izin durumu, tapu kaydı bilgileri, cinsi ve adresi,

- 2) Büyüklüğü, yaşı, konum özellikleri, toplu taşıma araçlarının duraklarına yaklaşık mesafesi
- 3) Okul, hastane ve alışveriş merkezi gibi yerler ile sosyal alanlara yaklaşık mesafesi,
- 4) Oda, salon, banyo, tuvalet ve balkon sayısı ile bunların net büyüklükleri; mutfak, duş kabini ve dolap muhteviyatı; parke ve doğramalar ile su tesisatının durumu gibi iç özellikleri,
- 5) Apartman, site, bina veya müstakil olma durumu; blok, kat ve her bir kattaki daire sayısı; hidrofor, su deposu, ısıtma sistemi, yangın merdiveni ve asansör ile açık ve kapalı otopark durumu; güvenlik, spor alanları ile çocuk parkının olup olmadığı gibi dış özellikleri,
- 6) Araziler için hisse, emsal ve öngörülen bina yüksekliği bilgileri ile üzerinde ekili veya dikili ürün bulunup bulunmadığı,
- 7) Üzerinde ipotek, haciz ve benzeri kısıtlamaların bulunup bulunmadığı,

- c) Belirlenen hizmet bedeli veya oranı ile alım satım ve kiralama dışındaki hizmetlerin her biri veya tamamı için kararlaştırılan hizmet bedeli,
- d) İşletme tarafından verilecek hizmetin niteliği ve kapsamı ile sözleşme kapsamında tarafların ifa ile yükümlü olduğu hususlar,
- e) Kararlaştırılması halinde ve oran veya tutarı işletme için hizmet bedelini aşmamak koşuluyla iş sahibi veya işletmenin sözleşmeden cayması durumunda ödenecek cayma parası ve sözleşmenin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi halinde uygulanacak ceza şartı ile tarafların diğer mali ve hukuki sorumlulukları, tarafların tebligat adresleri,
- f) Üç ayı aşmamak üzere sözleşmenin süresi ve sözleşme süresi içinde taraflardan birinin yazılı bildirimde bulunmaması halinde sürenin sözleşme süresi kadar uzayacağı hususu.

3.4. Alım Satıma Aracılık Sözleşmesi

İşletmenin verdiği alım satıma aracılık hizmeti sonucunda alıcı, satıcı ve işletme arasında alım satıma aracılık sözleşmesi düzenlenir. Bu sözleşmede asgari olarak aşağıdaki bilgilere yer verilir:

- a) İşletmenin yetki belgesi numarası, iletişim bilgileri, temsile yetkili kişinin adı soyadı ve imzası; iş

“

Yönetmeliğin uygulanması, uygulamada çıkan sorunlar ve şikâyetlerle ilgili olarak taşınmaz ticaretinin yapıldığı işletmeler nezdinde denetim yapmaya Bakanlık yetkili kılınmıştır. Bakanlığın yanı sıra işyeri açma ve çalışma ruhsatını vermeye yetkili belediye veya il özel idareleri de Bakanlığın talebi üzerine işletmeler nezdinde ön inceleme mahiyetinde denetim yapmakla görevli ve yetkilidir.

sahibi ile alıcının adı soyadı, T.C. kimlik numarası, iletişim bilgileri ve imzası, iş sahibi ve alıcının tüzel kişi olması durumunda tüzel kişinin unvanı ve iletişim bilgileri ile temsile yetkili kişinin adı soyadı ve imzası,

- b) Taşınmazın tapu kaydı bilgileri, cinsi, adresi, alım satım bedeli ve ödenme yöntemi,
- c) Kararlaştırılması halinde ve oran veya tutarı işletme için hizmet bedelini aşmamak koşuluyla iş sahibi veya alıcının sözleşmeden cayması durumunda ödenecek cayma parası ve sözleşmenin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi halinde uygulanacak ceza şartı,
- d) Hizmet bedeli ve bu bedelin iş sahibi ile alıcı arasındaki paylaşım usulü,
- e) Tapu harcı gibi masrafların iş sahibi ile alıcı arasındaki paylaşım usulü.

3.5. Kiralamaya Aracılık Sözleşmesi

İşletmenin verdiği kiralamaya aracılık hizmeti sonucunda kiracı, kiralayan ve işletme arasında kiralamaya aracılık sözleşmesi düzenlenir. Bu sözleşmede asgari olarak aşağıdaki bilgilere yer verilir:

- a) İşletmenin yetki belgesi numarası, iletişim bilgileri, temsile yetkili kişinin adı soyadı ve imzası; iş sahibi ile kiracının adı soyadı, T.C. kimlik numarası, iletişim bilgileri ve imzası, iş sahibi ve kiracının tüzel kişi olması durumunda tüzel kişinin unvanı ve iletişim bilgileri ile temsile yetkili kişinin adı soyadı ve imzası,
- b) Taşınmazın tapu kaydı bilgileri, cinsi, adresi ve özellikleri,
- c) Taşınmazın kira bedeli ile kira bedelinin yıllık artış oranı ve ödenme yöntemi,
- d) Kararlaştırılması halinde ve oran veya tutarı işletme için hizmet bedelini aşmamak koşuluyla iş sahibi veya alıcının sözleşmeden cayması durumunda ödenecek cayma parası ve sözleşmenin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi halinde uygulanacak ceza koşulu,
- e) Hizmet bedeli ve bu bedelin iş sahibi ile kiracı arasındaki paylaşım usulü.

3.6. Taşınmaz Gösterme Belgesi

Alım satımına veya kiralanmasına aracılık edilen taşınmazın alıcı veya kiracıya gösterilmesi hizmeti, her bir taşınmaz için ayrı ayrı taşınmaz gösterme belge-

si düzenlenmek suretiyle verilir. Taşınmaz gösterme belgesinde asgari olarak aşağıdaki bilgilere yer verilir:

- a) İşletmenin yetki belgesi numarası, iletişim bilgileri, temsile yetkili kişinin adı soyadı ve imzası; alıcı veya kiracının adı soyadı, T.C. kimlik numarası, iletişim bilgileri ve imzası, alıcı veya kiracının tüzel kişi olması durumunda tüzel kişinin unvanı ve iletişim bilgileri ile temsile yetkili kişinin adı soyadı ve imzası,
- b) Taşınmazın tapu kaydı bilgileri, cinsi, adresi ve özellikleri ile gösterilme amacı ve tarihi
- c) Belirlenen hizmet bedeli veya oranı ile tarafların diğer mali ve hukuki sorumlulukları.

Taşınmazı gösterme hizmeti karşılığında herhangi bir bedel talep edilemez. Ancak işletmenin bulunduğu ilçe sınırı dışında verilen taşınmaz gösterme hizmeti için taşınmazın gösterildiği kişiden ulaşım masrafı talep edilebilecektir.

3.7. Hizmet Bedeli

Hizmet bedeline üst sınır getirilmiştir. Alım satım işlemlerinde hizmet bedeli oranı, alım satım aracılık sözleşmesinde yer alan satış bedelinin KDV hariç

yüzde dördünden fazla olamaz. Kiralama işlemlerinde hizmet bedeli, kiralama aracılık sözleşmesinde yer alan kira bedelinin KDV hariç bir aylık tutarından fazla olamaz.

İşletme, taşınmaz alım satımının tapu siciline tescilli veya iş sahibi ile kiracı arasındaki kira sözleşmesinin kurulmasıyla hizmet bedeline hak kazanır. Taşınmazın yetkilendirme sözleşmesinin süresi içinde, taşınmaz gösterme belgesini düzenleyen işletme bertaraf edilerek, eski tabiri ile emlakçı aradan çıkarılarak, doğrudan iş sahibinden satın alınması veya kiralanması durumunda işletme hizmet bedeline hak kazanır. Hizmet bedeli, iş sahibi ile alıcı veya kiracı arasında aksi yazılı olarak kararlaştırılmadıkça eşit olarak paylaşılır.

4. Denetim ve Cezalar

Yönetmeliğin uygulanması, uygulamada çıkan sorunlar ve şikâyetlerle ilgili olarak taşınmaz ticaretinin yapıldığı işletmeler nezdinde denetim yapmaya Bakanlık yetkili kılınmıştır. Bakanlığın yanı sıra işyeri açma ve çalışma ruhsatını vermeye yetkili belediye veya il özel idareleri de Bakanlığın talebi üzerine işletmeler nezdinde ön inceleme mahiyetinde denetim yapmakla görevli ve yetkilidir.

Yönetmeliğe aykırı hareket edenler hakkında 6585 sayılı Perakende Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun² 18 inci maddesinin birinci fıkrasının (ğ) bendinde öngörülen idari para cezası (2018 yılı için 3.763 TL.) Bakanlığın talebi üzerine işyeri açma ve çalışma ruhsatını vermeye yetkili idarelerce; denetime yetkili olanlara bilgi ve belge vermeyen, eksik veren veya denetim elemanlarının görevlerini yapmalarını engelleyenler hakkında aynı maddenin (h) bendinde öngörülen idari para cezası ise (2018 yılı için 2.508 TL.) Bakanlıkça uygulanacaktır.

5. Sonuç

Taşınmaz Ticareti Hakkında Yönetmelik ile Ülkemiz ekonomisinde önemli bir payı olan ve oldukça geniş bir kitleye hitap eden ancak tarafları bağlayıcı düzen-

lemelerin bulunmaması sebebiyle uygulamada pek çok sıkıntı ve mağduriyet yaşanan taşınmaz ticaretine yönelik faaliyetlerin hukuki altyapıya kavuşturulması suretiyle taşınmaz ticaretinin belirli nitelikleri haiz olan tacirler ile esnaf ve sanatkârlar tarafından ve kayıtlı olarak yapılması, bu meslekte nitelikli insan kaynağı yaratılması, taşınmaz ticaretinin mağduriyet yaşanmadan güvenli bir ortamda yapılması ve taşınmaz ticareti yapılan işletmelerde hizmet kalitesi ile tüketici memnuniyetinin artırılması sağlanmış olacaktır.

Kaynakça

- 5 Haziran 2018 tarihli ve 30442 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Taşınmaz Ticareti Hakkında Yönetmelik
- 6585 sayılı Perakende Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun

YAZAR HAKKINDA

Sıddık KAYA

İç Ticaret Genel Müdürlüğü
Daire Başkanı
s.kaya12@gtb.gov.tr
0312 449 48 50

1968 yılında Erzurum'da doğmuştur. 1994 yılında Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünden mezun olmuştur. 2007-2008 yıllarında Büyük Lüksemburg Dükalığı, Avrupa Kamu Yönetimi Enstitüsü'nde (EIPA) Şirketler Hukuku alanında çalışmalar yapmıştır. 2016 yılında Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bankacılık ve Finans Bölümünde yüksek lisansını tamamlamıştır. 1986 yılında Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Hava Tahminleri Dairesi Başkanlığında istidalcı olarak memuriyete başlayan yazar, 1998 yılından itibaren Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, İç Ticaret Genel Müdürlüğünde Stajyer Kontrolör, Kontrolör ve Başkontrolör olarak görev yapmıştır. 2011 yılında 640 sayılı K.H.K. ile kurulan Gümrük ve Ticaret Bakanlığına Başmüfettiş, akabinde İç Ticaret Genel Müdürlüğüne Daire Başkanı olarak atanmıştır. İyi derecede İngilizce, orta derecede Fransızca bilen yazar, Türk Standartları Enstitüsü Teknik Komisyonlarında pek çok ISO standardının tercümesine katkı sağlamıştır.

² 29/01/2015 tarihli ve 29251 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

NESNELERİN İNTERNETİ VE GÜMRÜKLER:

Customs 4.0'a Giden Yolda Yeni Teknolojiler;
RFID, Blokzincir (Blockchain) ve Ötesi

Barış BİÇİMSEVEN

Tasfiye Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Gümrük ve Ticaret Uzmanı

Serhan Kamil KOCAMAN

Tasfiye Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Gümrük ve Ticaret Uzmanı

Giriş

Teknolojik gelişmeler hemen her gün hayatımızı değiştirmeye devam ediyor. İnternetin büyük bir devrim anlamına geldiği günler çok eski tarihler olmamasına rağmen geride kaldı, hatta unutuldu. Günümüzde “Nesnelerin İnterneti-Nİ (Internet of Things-IoT)” dünyayı değiştirecek bir yenilik olarak kabul edilmektedir. Nesnelerin interneti birçok teknolojinin birlikte kullanılması ve insan teması olmadan işleyebilen sistemlere dayanmaktadır. Nesnelerin internetinin hayatımızın her alanına yenilik ve kolaylıklar getireceği hatta getirmeye başladığı söylenebilir.

Bu çalışmada öncelikle nesnelerin interneti konsepti ve hayatımızın çeşitli alanlarına yansımaları değerlendirilecek ve nesnelerin interneti konseptinin getirdiği teknolojik imkânlardan yararlanılarak oluşturulabilecek bir Gümrük 4.0/Customs 4.0 konsepti ve bu konseptin temel enstrümanları ve dünya uygulamaları konusunda bilgi verilecektir.

1. Nesnelerin İnterneti

1960'larda geliştirilmeye başlanan ve Türkiye'de ise geçmişi henüz otuz yıla yaklaşan internet, artık hayatımızdaki en önemli yayın ve iletişim kaynağı haline geldi. Neredeyse yaşanan her şey internete taşınmakta ve yaşanacak olanların plan ve programları da internette yapılmaktadır. Belki yakın bir gelecekte internet ortamına taşınmamış şeylerin gerçekliğinden de şüphe duyar hale geleceğiz.

Artık interneti (bilgisayar diliyle söyleyecek olursak) upgrade edecek yeni bir dönemin eşliğindeyiz. Sadece bilgisayarların ve akıllı cihazların birbirine bağlanmasının sonuna geldik, aklımıza gelebilecek her nesne internete bağlanabilecek. Hâlihazırda internete bağlanabilecek tüm nesnelerin %1'inden azı internete bağlı bulunmaktadır. Yani, bir IP adresinden yararlanabilecek yaklaşık 1,5 trilyon nesnenin, ancak 15 milyarı internete bağlı durumdadır. Bugün gelişmiş bir toplumda bilgisayarlar, tabletler, elektronik eşyalar ve iletişim cihazları (akıllı telefonlar vb.), evdeki fiziki altyapı unsurları (ısı ayarlayıcılar, sıhhi tesisat vb.), giysiler ve giyilebilir cihazlar, taşıt araçları ve çok daha fazlasının internete bağlanabilmesinin yolu açılmıştır. 2020 yılına kadar internete bağlı cihazların sayısının 50 milyarı aşacağı ve tüm internet bağlantılarının %83'ünün Nİ kaynaklı olacağı tahmin edilmektedir.

“

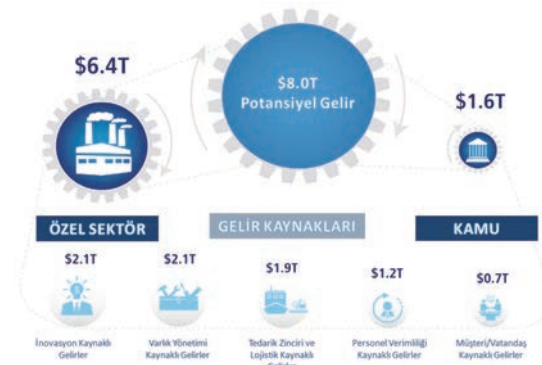
Nesnelerin interneti; fiziki ve sanal nesnelerin kimlikleri, fiziksel özellikleri, sanal kişiliklerinin bulunduğu, akıllı arayüzler kullanabilen ve iletişim ağlarına kesintisiz bir şekilde entegre olabilen, standart ve birlikte çalışabilir iletişim protokollerine dayalı kendi kendini yapılandırma yeteneklerine sahip bir dinamik global ağ altyapısını ifade etmektedir.

Kaynak: <https://www.code-n.org>

Nİ sadece nesnelerin bir ağ içinde birbirine bağlı olduğu bir yapıdan öte bir durumu ifade etmektedir. Bu sistemden elde edilecek veriler yardımıyla yapılacak değerlendirmeler iş süreçlerinin dönüştürülmesinde de etkili olacaktır. Bu yeni sistem endüstriyel süreçlerden, evlere, arabalara ve kamu hizmetlerinden, lojistik süreçlere kadar her şeyi etkileyebilecek potansiyele sahiptir. Kısacası, artık gündemimizde akıllı fabrikalar, akıllı evler, akıllı şehirler, sürücüsüz araçlar ve akıllı eşyalar var.

Nesnelerin İnternetinin Ekonomik Potansiyeli

Kaynak: Internet of Things In Logistics, A Collaborative Report By DHL And Cisco On Implications And Use Cases For The Logistics Industry, 2015, s. 5

Bu büyük gelişim ve dönüşümün yeni fırsatlar ve devasa bir ekonomik getiri ortaya çıkaracağı tahmin edilmektedir. Yukarıdaki şekilde 2025 yılına kadarki süreçte ortaya çıkacağı düşünülen (oldukça mütevazı tahminlere dayanan) ekonomik getiri ve bu getirinin oluşacağı alanlar görülmektedir.

Nİ'nin temel platform olacağı yeni sistemde üretim süreçleri, kamu hizmetleri ve lojistik alanları da köklü birer değişim geçirecektir. Aşağıda Nİ'nin, üretim sü-

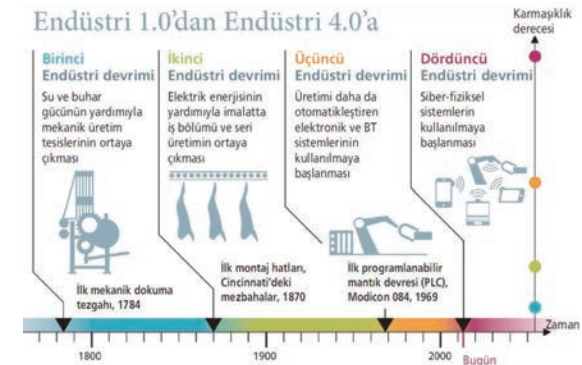
reçlerindeki dönüşümü ifade eden Endüstri 4.0'dan başlayarak, kamu hizmetleri ve lojistik alanlarına etkileri ve ortaya çıkaracağı fırsatlar değerlendirilmiştir.

1.1 Nesnelerin İnterneti ve Endüstri 4.0

İnsanlık tarihi bir yönüyle de devrimler, icatlar, keşifler ve yenilikler tarihidir. Bugüne kadar sayısız icat, keşif ve yenilik insanlık tarihini yönlendirmiş ve aynı zamanda da bir parçası haline gelmiştir. Tarım devrimi, yazının icadı, pusulanın icadı, coğrafi keşifler vs. ilk aklımıza gelen örneklerdendir.

Dünyanın bugünkü halini oluşturan en temel gelişmelerden birisi de su ve buhar gücünün mekanik tezgâhlarda kullanılmasıyla başlayan Sanayi Devrimi'dir. Dört evre halinde değerlendirilen Sanayi Devrimi'nin günümüze isabet eden siber-fiziksel sistemler, akıllı fabrikalar ve 3D yazıcılar gibi özellikleriyle ön plana çıkan periyodu, Endüstri 4.0 olarak adlandırılmaktadır.

Aşağıdaki şekilde endüstri devrimleri açıklanmaktadır.

Kaynak: <http://www.orso.com.tr>

Endüstri 4.0'ın temel eksenini endüstriyel süreçlerin bilişim teknolojileri ile bir araya getirilmesi oluşturmaktadır. Buna göre üretim sürecinde fabrikalardaki makineler, bilgisayarlar, sensörler ve diğer entegre bilgisayar sistemleri birbirleriyle bilgi alışverişinde bulunacak, insanlardan neredeyse tamamen bağımsız olarak kendi kendilerini koordine ve optimize ederek üretim yapabilecektir.

Endüstri 4.0'ın ilk bileşeni bugünün donanımlarından farklı olarak, düşük maliyetli, az yer kaplayan, az enerji harcayan, az ısı üreten, ancak yüksek güvenilirlikte çalışan donanımlar ve bu donanımları çalıştı-

racak kaynak ve bellek kullanımı açısından oldukça verimli işletim sistemleri ve yazılımlardır.

İkinci bileşeni ise Nesnelerin İnterneti/Internet of Things (Nİ/IoT) olarak adlandırılan, her türlü araç gerece entegre edilmiş sensör ve işleticiler vasıtasıyla yeryüzündeki tüm cihazların birbiriyle bilgi ve veri alışverişi için kullanıldığı, kısaca Siber-Fiziksel Sistemler de diyebileceğimiz internet bağlantılı akıllı elektronik sistemdir. Üretim sürecinde fabrikalardaki makinelerde siber-fiziksel sistemlerin kullanılması demek insanlardan neredeyse bağımsız olarak kendi kendilerini koordine ve optimize ederek üretim yapabilecek akıllı fabrikalar demektir. Eğer Endüstri 4.0 gerçekleşirse üretim süresi, maliyetler ve üretim için ihtiyaç duyulan enerji miktarı azalacak; üretim miktarı ve üretimin kalitesi ise artacaktır. Bu sistemlerin teknik altyapısını en başta internet ve internete bağlı akıllı cihazlar, 3D yazıcılar ile RFID ve GPS gibi teknolojileri kullanan sensörler oluşturmaktadır.

Endüstri 4.0 konsepti ile ilgili olarak Almanya, İngiltere ve Finlandiya'nın yanı sıra ABD'de öncü ulusal programlar yürütülmekte, Çin Akıllı Fabrika 1.0 projesiyle süreci yakalamaya çalışmakta, Hamburg'da bulunan Bosch Rexroth Fabrikası'nda uygulanan pilot projede ise insanlar, makineler ve ürünler birbirlerine bağlı olarak çalışmaktadır.

1.2 Nesnelerin İnterneti ve Kamu Hizmetleri

Nesnelerin internetinin dönüşüm yaratacağı bir diğer alan ise kamu sektörü ve kamu hizmetleridir. Yukarıda 2025 yılına kadar kamu sektörü için oluşabilecek ekonomik pazarın büyüklüğüne ilişkin tahminin 1,6 trilyon \$ olmasına rağmen, Cisco Systems'in raporlarında; maliyet tasarrufları, artan verimlilik, yeni gelirler ve geliştirilmiş ürünlerin ve vatandaşlarının hizmet

“

Her şeyin interneti (Hİ) konsepti yalnızca fiziksel nesnelerin ağ yapılanması içinde birbirlerine olan bağlantısını değil, kişiler, süreçler ve veriler arasındaki bağlantıları da içerir.

“

Dört evre halinde değerlendirilen Sanayi Devrimi'nin günümüze isabet eden siber-fiziksel sistemler, akıllı fabrikalar ve 3D yazıcılar gibi özellikleriyle ön plana çıkan periyodu, Endüstri 4.0 olarak adlandırılmaktadır.

memnuniyetlerinin artmasının sonucu olarak bu rakamı 4,6 trilyon \$'a kadar taşıyan tahminler de bulunmaktadır. Ekonomik olarak hiçbir aktörün göz ardı edemeyeceği kadar büyük rakamları akla getiren bu dönüşüm kimseye de dışarıda kalmayı tercih etme şansı vermeyecek gibi görünmektedir. En başta vatandaşların kamu idarelerinden beklentilerinin doğru tespiti ve bu beklentilerin ne kadar karşılanabildiğinin ölçülebilmesi Nİ'den yararlanılabilecek bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kamu sektörünün nesnelere internetinin getirdiği avantajları tam olarak hayata geçirebilmesi için; yeni hizmet modelleri üretmek, yeni teknolojileri edinmek ve bunları gerçekleştirebilmek için uygun organizasyon yapılarını belirlemek amacıyla tüm işlem süreçlerini gözden geçirmesi gerekecektir. Bu durumda bildiğimiz rutin görevlerin veya görev tanımlarının ortadan kalkması da mümkün görünmektedir. Mesela, öğretmenler zamanlarının önemli bölümünü sınıftaki toplu etkinliklere değil, kişisel etkinliklere ayırabilir veya ülkemizde de uygulanmaya başlanan Trafik Elektronik Denetim Sistemi (TEDES)'in gelişmesi ile trafik polislerinin görev tanımı veya çerçevesi değişebilir. Aynı şeyleri sağlık hizmetleri ve bugünkü geleneksel mesleklerin yer aldığı birçok alan için de söylemek mümkündür.

1.3 Nesnelere İnterneti ve Lojistik Süreçleri

Nİ'nin dönüşüm yaratacağı alanlardan birisi de tahmini 1,9 trilyon \$'lık ekonomik getiri oluşacağı tahmin edilen lojistik sektördür. Nİ'nin lojistik üzerine etkilerini konsept, mekan ve işlem süreçleri şeklinde üç platformda değerlendirebiliriz.

Konsept düzeyinde bakacak olursak öncelikle tedarik zinciri ve senkro-modalite açısından değerlendirilmelidir. Lojistik alanında yeni bir trend olarak ortaya çıkan senkro-modalite; tüm lojistik operasyonu boyunca freight forwarder ve lojistik hizmet sağlayıcılara istediği taşıma türünü seçebilme özgürlüğünün müşteri tarafından baştan verildiği bir taşıma modu olarak tanımlanabilir. Senkro-modalite uygulamasında, verilerin toplanması ve işlenmesi ile tedarik zinciri boyunca lojistik hizmet kullanıcılarına tam bir görünürlük ve izlenebilirliğin sağlanması kritik öneme sahip unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır. Bu unsurların sağlanmasında nesnelere internetinin önemli bir rol oynayacağı görülmektedir. Diğer bir deyişle; senkro-modalitenin gelişimi nesnelere interneti uygulamalarının gelişimi ile paralel olarak ilerleyecektir.

Mekan açısından konuya yaklaştığımızda ele alınması gereken konu ise lojistik merkezlerdir. Lojistik merkezlerin odak noktası olduğu konsolide bilgi sistemi vasıtasıyla lojistik hizmet sağlayıcıları ve hizmetlerden yararlananların kendi faaliyetleri çerçevesinde öngörülebilirlik avantajı elde ederek önemli kazanımlar sağlayabilmeleri mümkündür. Aşağıdaki şekilde lojistik merkezler ve konsolide bilgi teknolojileri sistemi örneği görülmektedir.

Kaynak: El Amrani, 2007, s. 41.

İşte, lojistik merkezlerin hinterlandı ve paydaşlarıyla bağlantısını sağlayacak bu entegre bilgi sisteminin altyapısını da Nİ oluşturacaktır.

Tedarik zinciri ve lojistik işlem süreçlerinin tamamına yakını Nİ ile dönüştürülebilir veya etkinliği artırılabilir. İlk akla gelenler arasında konteynerlerin gerçek zamanlı takibi, konteynere ait verilerin optimal istifleme (stacking) amacıyla kullanılması, otomatikleştirilmiş yük terminalerine (automated terminals) geçişin sağlanması, gümrük işlemleri için gerekli sürenin kısaltılması vs. sıralanabilir.

Nİ'yi lojistik operasyonlara uygulamak önemli bir etkiye sahiptir. Değer zinciri boyunca varlıkların, kargonun ve insanların durumunu gerçek zamanlı olarak izleyebiliriz. Bu varlıkların nasıl performans gösterdiğini ve anlık değişimler seviyesinde ölçebiliriz. Manuel müdahaleleri ortadan kaldırmak, kalite ve öngörülebilirliği artırmak ve maliyetleri düşürmek için iş süreçlerini otomatik hale getirebiliriz. İnsanların, sistemlerin ve işletme varlıklarının birlikte çalışmasını optimize edebilir ve etkinliklerini koordine edebiliriz.

Envanter gecikmeleri ve hırsızlık nakliye firmalarına ve lojistik sağlayıcılara milyarlarca dolara mal olur. Freight-Watch, 2012 yılında Birleşik Devletler genelinde 946, Avrupa'da ise 37'si organize suç olmak üzere 689 adet limana ve dinlenme alanlarına yönelik suç olayı rapor etmiştir. Nİ tedarik zinciri güvenliği ve izlenebilirliğine de önemli katkılar sağlayacaktır. Mesela, kamyonlara takılacak telematik sensörler ve nesnelere üzerindeki çok sensörlü etiketler, konum, durum (herhangi bir eşik seviyenin aşılmış/aşılmadığı) veya bir kap açılmışsa (olası hırsızlığı tespit etmek için) veri iletir. Böylece, lojistik hizmet sağlayıcıları, eşyanın hareketi konusunda metre ve saniye düzeyine kadar inen izlenebilirlik olanaklarına kavuşabilir. Bunun yanı sıra tek tek eşya düzeyinde de eşyanın zamanında, doğru adrese ve zarar görmeden takip edildiğini izleyebilirler.

Nİ'den faydalanılabilecek bir diğer alan ise antrepolardır. Antrepolar hem dış ticaret işlemleri için önemli bir kavşak noktası niteliği taşımakta hem de gümrük idareleri tarafından özel güvenlik kriterlerine tabi tutulmaktadır. Bu açıdan antrepo işlemlerinin RFID teknolojisi kullanılarak Nİ tabanlı hale getirilmesi, hem işletmeciler ve kullanıcılar için verimlilik artışı ve maliyet avantajı oluşturacak hem de gümrük idaresi açısından güvenliğin artırılması ve denetimin kolaylaşması anlamına gelmektedir.

Antrepolardaki RFID sistemini kısaca açıklamak gerekirse; eşya hakkında hacim, boyut, miktar vs. gibi bilgiler içeren RFID etiketleri palet veya paket düzeyinde yapıştırılır, eşya antrepoya girişte RFID okuyucu tarafından tespit edilerek etiketlerden toplanan veri işlenmesi için Antrepo Yönetim Sistemine (AYS) gönderilir. Çıkışta da yine paletler çıkış kapısı üzerinden taranır ve çıkan eşya AYS'de stoktan düşülür.

Antrepo yönetiminde Nİ'nin potansiyel getirileri şunlardır;

- Antrepolara giriş-çıkışlarda manuel sayım gibi zaman alıcı işlemler ortadan kalkabilir,
- Giriş-çıkışlara yerleştirilecek kameralar paletleri tarayarak hasar tespiti yapabilir,
- Paletler doğru yerlere yerleştirildiğinde etiketler stok seviyelerinin gerçek zamanlı görünürlüğü sağlamak için AYS'ye sinyal gönderir (böylece beklenmedik stok tükenmesi gibi durumlar önlenir),
- Herhangi bir eşya yanlış yerleştirilmişse; okuyucular, bunu düzeltmek için eşyanın doğru konumunu kimin takip edeceği konusunda depo yöneticilerini uyabilir,
- Kalite yönetimi için, okuyucular bir eşyanın durumunu izler ve sıcaklık veya nem değerleri açısından riskli durumlar ortaya çıktığında depo yöneticilerine uyarı verir (böylece, önlem alınarak hizmet kalitesinin ve müşteri güveninin artması sağlanabilir),

“

Lojistik alanında yeni bir trend olarak ortaya çıkan senkro-modalite; tüm lojistik operasyonu boyunca freight forwarder ve lojistik hizmet sağlayıcılara istediği taşıma türünü seçebilme özgürlüğünün müşteri tarafından baştan verildiği bir taşıma modu olarak tanımlanabilir.

- Teslimat sırasında, paletler çıkış kapısı üzerinden taranır ve doğru eşyanın doğru teslimat sırasına göre gönderildiğinden emin olunabilir,
- Makine ve taşıtlar merkezi bir sisteme bağlanarak, depo yöneticilerinin tüm araçları gerçek zamanlı olarak izlemeleri sağlanabilir. Araçlar aşırı kullanıldığında veya başka görevleri yapabilecek boşta olan bir araç olduğunda yöneticiler uyarılabilir. Örneğin, konveyör bantları gibi bir sıralama sistemindeki araçların ne sıklıkta kullanıldığını veya boşta olduğunu ve bu durumların hangi saatlerde ortaya çıktığını tespit etmek için çeşitli okuyucular kullanılabilir. Okuyuculardan gelen veriler analiz edilerek de araçların en uygun kapasite oranları ve görevleri tanımlanabilir.

Çalışmanın buraya kadarki bölümünde lojistik sektörünün hep özel sektör yönü ele alınmıştır. Nİ gümrük idarelerinin işlem ve prosedürleri açısından da büyük yenilikler ve kolaylıklar getirmeye aday durumdadır. Bundan sonraki bölümlerde ise Nİ ve Endüstri 4.0 konseptlerinden mülhem bir Gümrük 4.0/Customs 4.0 konseptinin genel çerçevesi çizilecek ve konunun belli alanlardaki teknik yönleri ve dünyadaki uygulamaları ele alınacaktır.

2. Gümrük 4.0/Customs 4.0

Dünyada ticaretin ortaya çıkması kadar eski olduğu düşünülen gümrükler konusunda elimizdeki ilk bilgiler Mezopotamya uygarlıklarına ve Hammurabi Kanunları'na (M.Ö. 1750-60) kadar gitmektedir. Daha sonraki Pers, Grek ve Roma kaynakları da gümrük vergilerine yer vermektedir. Gümrük 1.0 olarak adlandırabileceğimiz bu evrede, gümrük vergileri sadece ülke sınırlarında değil dahilde de çeşitli şekillerde alınmaktaydı. Modern ulus devletlerin ortaya çıkmasına kadar devam eden bu süreçte gümrük idareleri tamamen bir gelir idaresi olarak görülmekteydi.

19. Yüzyılda ortaya çıkan modern devlete bağlı olarak daha çok sınır aşan eşyadan vergi toplayan bir idare olmasının yanı sıra ulusal ekonomilerin korunması için bebek endüstriler veya eğitici gümrük tezi bağlamında ithal ikameci politikalar için de kullanılan bir araç haline gelen gümrüklerin; Gümrük 2.0 aşamasına ulaştığı kabul edilebilir.

Küreselleşmenin iyice derinleşmesine paralel olarak 1990'lardan itibaren ortaya çıkan aşamada ise gümrüklerin gelir ve koruma işlevlerin oldukça azaldığı ve ticaretin kolaylaştırılması ve yasa dışı ticaretle mücadele işlevlerinin ön plana çıktığı dönemi Gümrük 3.0 olarak tanımlamak mümkündür.

Küreselleşmenin artık bilgi teknolojilerindeki gelişmelerle tamamen bütünleşerek ortaya çıkardığı (e-ticaret ve e-lojistik gibi) tamamen yeni konseptlerin 2010'dan sonra başlayan ve halen devam eden bu evrede; küresel tedarik zincirlerinin hızlı ve güvenli ticaret ihtiyaçlarına cevap vermek üzere teknolojinin temelinde bulunduğu Gümrük 4.0 olarak adlandırabileceğimiz bir konseptten söz edebiliriz.

Bu konsept, gümrük işlemlerinin yerine getirilmesinde teknolojinin temel alındığı; eşyanın tedarik zinciri boyunca nesnelere internetinin de temelini oluşturan teknolojik ekipmanlar (RFID ve GPS sensörleri vb.) yardımıyla izlenmesinden, tüm ticari verilerin blokzincir (blockchain) üzerinde güvenli bir şekilde depolanması ve iletilmesine, yapay zeka uygulamaları, makine öğrenmesi ve büyük veri (big data) analizi yoluyla risk yönetimi sisteminde bir devrim yaratılmasından, robotların kimyasal ve radyoaktif eşyanın kontrolü ve benzeri riskli operasyonlarda insan yerine kullanılması gibi alanlara kadar yayılma potansiyeline sahiptir. Yani, artık teknolojik imkânların klasik gümrük işlevlerini destekleyici ve kolaylaştırıcı olduğu değil, gümrük işlemlerinin temeli haline geleceği bir dönemin eşindeyiz.

Doğaldır ki, yukarıda ifade edilenler Gümrük 4.0 uygulamalarına sadece birer örnek olup, bu alanda hayal gücümüz dışında herhangi bir sınır çizmek de mümkün görünmemektedir.

Makalemizin bundan sonraki bölümlerinde Gümrük 4.0 uygulamalarına yönelik bilgiler aktararak, sonuç bölümümüzde de gelecek konusunda bazı temel projeksiyonlara yer vereceğiz.

2.1 RFID Teknolojisi ve Gümrük Alanındaki Uygulamaları

Gümrük işlemleri hız ve güvenliğin aynı derecede önemli olduğu, dolayısıyla birbiriyle çelişen kolaylaştırma ve kontrol politikalarının doğru şekilde kurgulanarak maksimum süreç veriminin temel amaç haline geldiği bir sistemin parçası durumundadır. Hem eşyayı en hızlı şekilde yerine ulaştırmak hem de mevzuat ihlallerini önlemek ve taşınan eşyayı korumak açısından güvenliği sağlamak anlamına gelen bu zorunluluk; gümrük idarelerinin teknolojik gelişmelerden en fazla faydalanan kurumlardan biri haline gelmesine sebep olmaktadır. Bu amaç ve beklentiler çerçevesinde gümrük idaresi olarak güvenlik standartları geliştirilmeden işlemleri hızlandırmak ve kolaylaştırmak adına RFID (Radio-frequency Identification/Radyo Frekansı ile Tanımlama) teknolojisinden faydalanılması yararlı olacaktır.

RFID Sistemi radyo frekansı kullanarak nesnelere otomatik olarak tanımlamaktadır. RFID, temel olarak bir etiket ve okuyucudan meydana gelir. RFID etiketleri Elektronik Ürün Kodu (EPC) gibi nesne bilgilerini almak, saklamak ve göndermek için programlanabilirler. Ürün üzerine yerleştirilen etiketlerin okuyucu tarafından okunmasıyla tedarik zincirine ilişkin bilgiler otomatik olarak kaydedilebilir, değiştirilebilir veya iletilebilir.

RFID etiketi, radyo frekansı ile yapılan sorguları almaya ve cevaplamaya olanak tanıyan bir silikon çip, anten ve kaplamadan meydana gelir. Çip, etiketin üzerinde bulunduğu nesne ile ilgili bilgileri saklar. Anten, radyo frekansı kullanarak nesne bilgilerini okuyucuya iletir. Kaplama ise etiketin bir nesne üzerine yerleştirilebilmesi için yonga ve anteni çevreler.

RFID etiketleri 3 çeşittir: pasif (etkisiz), yarı pasif (yarı etkin) veya aktif (etkin). En ucuz etiket çeşidi olan pasif etiketlerin kendi güç kaynakları yoktur, okuyucunun gücüyle çalışırlar. Buna karşılık, yarı pasif etiketler ise çipin devrelerini harekete geçirmek için güç kaynağı

“

Hem eşyayı en hızlı şekilde yerine ulaştırmak hem de mevzuat ihlallerini önlemek ve taşınan eşyayı korumak açısından güvenliği sağlamak anlamına gelen bu zorunluluk; gümrük idarelerinin teknolojik gelişmelerden en fazla faydalanan kurumlardan biri haline gelmesine sebep olmaktadır.

kullanırken, iletişim kurmak için okuyucudan uyarı alırlar. Daha geniş okunma alanına sahip bu etiketler daha güvenilir oldukları gibi, okuyucuya daha çabuk cevap verebilirler. Aktif etiketler ise, diğer çeşitlerden farklı olarak devrelerini çalıştırmalarını ve cevap sinyali üretmelerini sağlayan kendi güç kaynaklarına sahiptirler. Bu özellikleriyle yüksek performans sergilerler ancak maliyetleri de daha yüksektir.

Aktif ve yarı pasif etiketler uzun aralıklarla takip edilmesi gereken tren vagonları gibi yüksek değerli varlıklar için kullanılırlar, ancak pasif etiketlerden daha pahalıdır ve düşük değerli varlıklarda kullanılamazlar. Bugün aktif etiketleri daha ucuza mal etmek için AR-GE çalışmaları devam etmektedir. Pasif etiketlerin okunma mesafesi birçok etkene bağlıdır. Operasyonun sıklığı, okuyucunun gücü, diğer RF araçlarıyla çakışma vs. Genelde düşük frekanslı etiketler 0.33 metre ve daha az uzaklıktan okunabilir. Yüksek frekanslı etiketler 1 metreden, UHF etiketler ise 3-7 metreden okunabilir. Daha büyük uzaklıklar gerektiğinde, aktif etiketler güç kaynağı kullanarak 100 metre ve daha fazlasını destekleyebilir.

RFID etiketlerindeki mikroçipler de 3 çeşittir: Sadece okunabilen, hem okunup hem yazılabilen, bir kez yazılıp birçok kez okunabilen (WORM-Write Once Read Many). Yazılabilme özelliği olan etiketlere, okuyucu kapsama alanındayken yeni bilgi eklenebilir ya da mevcut bilgiler değiştirilebilir. Bu etiketlerdeki seri numaraları ise değiştirilemez. Sadece okunabilen etiketler veriyi üretim boyunca saklarlar.

2.1.1 RFID Teknolojisinin Kullanıldığı Alanlar

RFID teknolojisi, başta tedarik zinciri operasyonları olmak üzere birçok alanda kullanılmaktadır. Apartman ve site giriş çıkışlarının düzenlenmesi, depoculuk (stok kontrolü ve envanter yönetimi), pasaportlar, mağazalar, okullar ve kütüphaneler gibi neredeyse hayatın her alanında kullanılmaya müsait bir teknolojidir.

RFID teknolojisinin kullanım amaçları;

- İdari hataları minimize etmek,
- Barkodlama ile ilgili işçilik maliyetlerinin önüne geçmek,
- Yönetimsel suistimalleri engellemek,
- Sevkiyat hatalarını önlemek,
- Güvenilir bir stok takip sistemi oluşturmak,

RFID teknolojisinin avantajları şunlardır;

- Güvenlidir; kaydedilen veri kaybolmaz, dağılmaz ve kasıtlı olarak silinmek istenmediği takdirde silinmez,
- İnsan gücüne ihtiyaç duymadan hem okunabilir hem de yazılabilir,
- Uzak mesafeden bile aynı anda birçok etiket okunabilir (1 etiket için 0,5 saniye/ort.).
- Zor çevre koşullarında da kullanılabilen RFID teknolojisi barkodun aksine; kar, sis, buz, boya gibi çevresel faktörlerden etkilenmez,
- Taklit edilememe özelliğiyle de barkod sisteminden daha güvenli kullanılabilir,
- RFID sistemleri dahilinde etiket ve okuyucu arasındaki veri değişimi hatasız olarak gerçekleşmektedir,
- RFID etiketleri içinde tutulan bilgi, barkodlara göre oldukça fazladır ve istendiğinde değiştirilebilmektedir. Örneğin, istenirse değişen ortam sıcaklık bilgileri RFID etiketleri üzerine defalarca kaydedilebilir.

RFID teknolojisinin faydaları ise şunlardır;

- İş yerlerinde operasyon maliyetlerinin düşmesini sağlar,

- Zamandan büyük oranda tasarruf kazandırır,
- Uygulanan nesne üzerinde daha fazla kontrol sağlar,
- İşgücünü ölçülebilir hale getirir,
- Suistimalleri azaltır,
- Stok idaresini kolaylaştırır, sevkiyatların güvenilirliğini artırır,
- İsrafı önler, maliyetleri düşürür, kaliteyi artırır,
- Verimliliği ve müşteri memnuniyetini artırır.

2.1.2 RFID Teknolojisinin Gümrüklerde Uygulanması

Gümrük işlemleri birçok kurum ve kuruluşu ilgilendirdiğinden devasa büyüklükteki verinin toplanması, işlenmesi ve iletilmesini gerektirmektedir. RFID teknolojisi; gümrük işlem ve prosedürleriyle tedarik zincirinin ihtiyaçlarını bağdaştırarak gümrükleme sürecinin hız, kolaylık ve sıhhatini temin etmektedir.

RFID teknolojisi bir yandan uluslararası ticareti kolaylaştırıp işlem hızını artırırken, öte yandan bu işlemlerin etkin ve gerçek zamanlı izlenirliğini sağladığından silah ve uyuşturucu kaçakçılığı ile ticari kaçakçılıkla mücadelede gümrük idarelerine önemli imkânların sağlamaktadır. Buradan hareketle gümrük idareleri eşyanın hareketine ilişkin ayrıntılı bilgiye sahip olacağından kısıtlı kaynaklarını daha verimli kullanabileceği diğer operasyonlara yönlendirebilir.

Yük sahipleri sürekli olarak eşyalarının gümrük kapılarında uzun süre bekletilmesinden ve gümrükleme işlemlerinin uzun sürmesinden şikayet etmektedirler. Bu durum dış ticaret aktörleri için etkinliğin azalması anlamına gelirken, sınır aşan eşyanın yönetiminden birinci derecede sorumlu kamu kurumu olan gümrük idaresi için etkinliğin azalması yanında yolsuzluk gibi kurumların itibar ve imajını zedeleyen sonuçları da ortaya çıkarmaktadır.

Bu sonuçlar uluslararası kurumlar tarafından hazırlanan raporlara da yansımaktadır. Dünya Bankası tarafından hazırlanan 2016 yılı Lojistik Performans Endeksine göre Türkiye genel sıralamada 160 ülke arasında 3.42 puanla 34. olurken;

- Gümrük İşlemlerinin Verimliliği alanında 36.
- Ticaret ve Taşımacılık ile İlgili Altyapının Kalitesi alanında 31.
- Rekabetçi Fiyatla Sevkiyat Gönderebilme Kolaylığı alanında 35.
- Lojistik Hizmetlerin Yeterliliği ve Kalitesi alanında 36.
- Sevkiyatların İzleme ve Takip Edilebilirliği alanında 43.
- Alıcıya Zamanında Ulaşan Sevkiyatların Sıklığı alanında ise 40. sırada

yer almıştır. Lojistik Performans Endeksi'nde 'Gümrük İşlemlerinin Verimliliği' doğrudan bir kriter olarak yer almakla birlikte, 'Lojistik Hizmetlerin Yeterliliği ve Kalitesi', 'Sevkiyatların İzleme ve Takip Edilebilirliği' ve 'Alıcıya Zamanında Ulaşan Sevkiyatların Sıklığı' kriterlerini de etkilemektedir. Buradan hareketle RFID Sistemi yoluyla gümrük idaresinin gerçekleştireceği her yenilik ve iyileşme aslında dört kriterde birden etkili olacağı için Lojistik Performans Endeksi'ndeki sıralamamıza olumlu bir katkı olarak da yansımaktadır.

Lojistik performans endeksinde üst sıralarda yer alan ülkelerin birçoğunun gümrük idareleri de RFID Sistemini kullanmaktadır. Bunlar arasında Hong-Kong'un

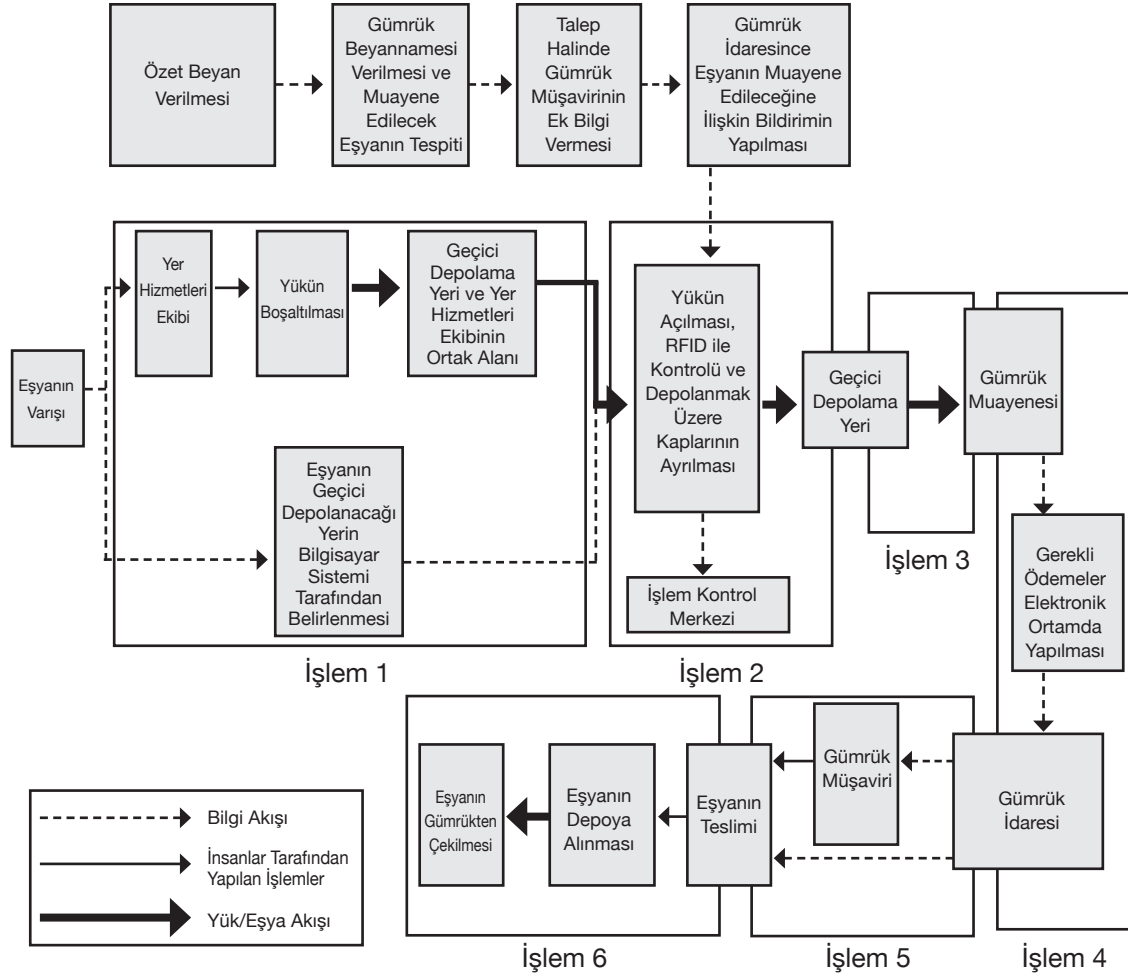
“

RFID Sistemi radyo frekansı kullanarak nesnelere otomatik olarak tanımlanmaktadır. RFID, temel olarak bir etiket ve okuyucudan meydana gelir. RFID etiketleri Elektronik Ürün Kodu (EPC) gibi nesne bilgilerini almak, saklamak ve göndermek için programlanabilirler.

Schenzen Limanı, G. Kore, Malezya, Tayvan ve ABD de bulunmaktadır.

Aşağıdaki şemada bir akademik çalışmada ölçüm ve hesaplama yapabilmek amacıyla Tayvan CKS Uluslararası Havalimanı için oluşturulan RFID Sistemine ilişkin iş akışı görülmektedir. Bahse konu RFID sisteminin hayata geçirilmesi halinde; havayolu terminalindeki yük işleme kapasitesinin %40 oranında artacağı, ithal eşyasına ilişkin toplam depolama maliyetinin ise %37 oranında azalacağı hesaplanmıştır. Ayrıca, gümrük işlemlerinin tamamlanmasına ilişkin toplam sürenin de neredeyse 1 günden dakikalar düzeyine ineceği hesaplanmıştır.

Tayvan CKS Uluslararası Havalimanı için Önerilen RFID Sistemi İş Akışları

Kaynak: Applying RFID to Reduce Delay in Import Cargo Customs Clearance Process

“blokzincir dosyası” ağda yer alan tüm katılımcılara aittir ve her birinde bir kopyası bulunur.

Blokzincirin dayandığı eşler arası ağ sistemi (peer-to-peer network), verinin ancak ağ üyelerinin çoğunluğunun kabul etmesi durumunda değiştirilebilmesine olanak sağlar. Bu özellik sisteme yönelik saldırıların hızlı bir şekilde fark edileceği ve ağ tarafından önlenilebileceği anlamına gelir. Böylece birbirlerini tanımayan veya birbirinden uzak olan taraflar arasında yaratılması zor olan “güven” unsurundan ortaya çıkabilecek olumsuzluklar ve riskler süreçten temizlenmiş olmaktadır.

Ayrıca, blokzincir sadece işlem bilgisinden çok daha fazlasını tutabilir. Mesela, belirli dosyaları saklamak ve üzerlerinde işlem yapmak için de kullanılabilir. Buna ek olarak, sistemin belirli koşullara bağlı olarak belirli görevleri yürütecek şekilde yapılandırılabilirliğini de belirtmek gerekir. Akıllı sözleşme (Smart Contract) adı verilen konsept sayesinde belirli bir şartın oluşması (belirli bir tarihe ulaşılması, ödemenin veya herhangi bir belgenin alınması, vb.) durumunda önceden belirlenen belli görevlerin (siparişin gönderilmesi, eşyanın taşıta yüklenmesine ilişkin gerekli operasyonların başlatılması vb.) otomatik olarak, yani kendiliğinden ve insan müdahalesi olmadan, yerine

RFID sistemin hayata geçirilmesiyle aşağıda yer verilen faydaların ortaya çıkacağı öngörülebilir.

Dış ticaret erbabı açısından:

- Tedarik zincirinde izlenebilirlik artacağından operasyonel planlama ve etkinlik olumlu yönde etkilenecek,
- Dış ticaret operasyonlarının hızla gerçekleştirilmesi sağlanarak operasyon ve işgücü maliyetleri azalacaktır.

Gümrük idaresi açısından:

- Gümrük işlem sürelerinin kısalması ve süreçlerinin izlenebilirliği sonucu idari etkinlik artacak,
- Ticaretin kolaylaştırılması ve kaçakçılıkla mücadele konularında idari kapasitesinde önemli iyileşmeler ortaya çıkacak,
- Gümrük idarelerinin şeffaf, hesap verebilir ve modern bir kamu kurumu imajı ulusal ve uluslararası düzeyde gelişecek,
- Gümrük idaresinin fiziki, teknik ve insan gücü kaynağının etkin kullanımı sağlanacak,
- İnsan faktörünün sistem içindeki rolü en aza indirilerek insandan kaynaklanan hataların önlenmesi ve yolsuzlukla etkin mücadele edilmesi imkânı ortaya çıkacaktır.

2.2 Blokzincir (Blockchain) Teknolojisi

Blokzincir (blockchain) teknolojisi, kriptografi adı verilen karmaşık bir matematik alanına dayanmaktadır. Merkezi olmayan bir veri kayıt sistemine (distributed digital ledger) dayanan sistem, veri kaydını gerçekleştiren veya veriyi değiştiren tarafların onayı olmaksızın işlememektedir. Sistem esasen bir zinciri oluşturmak üzere birbirine bağlanmış bir dizi şifreli “blok”tan oluşmaktadır. Tüm zinciri değiştirmeksizin ve bu konuda ağ katılımcılarının oluru alınmadan, verileri yani herhangi bir bloğu değiştirmek mümkün değildir. Bu, sisteme saldırı veya verilerin değiştirilmesi riskini neredeyse ortadan kaldırmaktadır. Sonuç itibarıyla, oluşturulan her yeni işlem, önceki işlemler hakkında bilgi içerir ve istenilen her an başvurulabilecek kalıcı bir kayıt sistem üzerinde kalır. Oluşturulan

“

Blokzincir (blockchain) teknolojisi, kriptografi adı verilen karmaşık bir matematik alanına dayanmaktadır. Merkezi olmayan bir veri kayıt sistemine (distributed digital ledger) dayanan sistem, veri kaydını gerçekleştiren veya veriyi değiştiren tarafların onayı olmaksızın işlememektedir. Sistem esasen bir zinciri oluşturmak üzere birbirine bağlanmış bir dizi şifreli “blok”tan oluşmaktadır.

getirilmesi sağlanabilmektedir. Örneğin; bir dış ticaret işleminde taraflar arasında yapılan sözleşmede yer alan koşulların ve bunun karşılığında yapılacak iş ve işlemlerin kontrolü, izlenmesi ve yerine getirilmesine ilişkin görevler bugüne kadar insan unsuru tarafından yerine getirilirken, akıllı sözleşmeler sayesinde birbiriyle karşılıklı çalışan koşul ve görevler insan unsuru olmaksızın sistemin programlandığı şekilde ve anda koşulların yerine getirilip getirilmediğini kontrol ederek, bunun karşılığında yapılması gereken görevleri yine programlandığı anda ve şekilde başlatmaktadır.

2.2.1 Blokzincir Teknolojisinin Lojistik Alanında Ortaya Çıkacağı Yenilikler ve Fırsatlar

Uluslararası ticaret birçok aktör ve işlemi içeren bir sistemle gerçekleştirilmektedir. Lojistik işlemlerin doğası gereği sürece dahil olan aktörlerin sayısı ve işlem sayısı arttıkça maliyetler de artmaktadır. Bu çok aktörlü ve işlemleri sistemin maliyetinin düşürülmesi için de blokzincir teknolojisinin getirdiği kolaylıklardan faydalanılabilir.

Bir önceki başlıkta yer verilen blokzincir temelli akıllı sözleşmeler yardımıyla, operasyonlardaki tüm yönetsel adımlar otomatikleştirilerek maliyetler azaltılabilir ve tüm hata olasılıkları ve risklerin önemli bölümü ortadan kaldırılabilir. Bu maliyetlerin genel lojistik

maliyetlerinin %20'sini oluşturabileceği düşünüldüğünde akıllı sözleşmeler kullanarak tasarruf edilen para miktarının büyüklüğü tahmin edilebilir. Ayrıca, bu süreçlere dahil olan birçok aracı da ortadan kalkacağından maliyetlerde önemli bir azalma meydana gelecektir.

Buradan hareketle, blokzincir teknolojisinin uluslararası ticaret ve dolayısıyla tedarik zinciri ve lojistik alanında sağlayabileceği potansiyel faydaları öngörebilmek önemlidir. Lojistik süreçlerde kağıt bazlı işlemlere bağımlılık, toplam lojistik maliyetleri ortalama %20 oranında artırmaktadır. Öte yandan, IBM ve Maersk; Kenya Mombasa'dan Hollanda Rotterdam'a bir konteyner taşımaya ilişkin yapılan deneyde; basit bir soğuk zincir gönderisinin 30'dan fazla farklı kuruluşun yetki alanından geçtiği ve 200'den fazla tarafın iletişim kurmasını gerektirdiği ortaya koyulmuştur. Bu örnek, veri ve bilgilerin; insan unsurunun temelde yer aldığı verimsiz, birçok kereler gereksiz bir şekilde tekrarlanarak ve verinin değiştirilmesi/ortadan kaldırılması risklerini içerir bir şekilde işlendiğini ortaya koymaktadır. Böylece ortaya çıkan olumsuz dışsallıklar; dış ticaret işlem sürelerinin artmasına, veri ve gönderilerin bütünlüğü ve güvenliğinin önemli risklerle karşılaşmasına, tedarik zincirinin izlenebilirliğinin azalmasına ve bütün bunların sonucu olarak da sistemin etkinliğini azaltan ve sonuç olarak nihai tüketiciye yansıyan maliyetlerin artmasına neden olmaktadır. Blokzincir teknolojisi, insan unsurunu önemli oranda veya tamamen sistemin dışına çıkararak verilerin saklanması ve işlenmesini son derece hızlı ve güvenli bir şekilde yerine getirebilecek bir araç olarak ortaya çıkmaktadır.

Bunun yanı sıra, blokzincire entegre edilecek Ni uygulamaları sayesinde ulaşım araçlarının özellikle karayolu taşımacılığındaki kapasite planlama problemleri ortadan kaldırılabilir. ABD'de yapılan bir araştırmaya göre, kapasitelerinin doğru ve anlık şekilde planlanamaması yüzünden kamyonlar, yılda 46,67 milyar kilometreyi boş ya da kısmen dolu olarak dolandırmaktadırlar. Bu, dünyanın çevresini 1 milyon defadan fazla dolaşmaya eşittir. Yüklerin konsolide edilmesindeki bu yetersizlik, kamyon şirketleri için her yıl milyonlarca dolarlık bir maliyete neden olmaktadır. Ni entegrasyonlu blokzincir uygulamaları yar-

dımıyla kapasite ve doluluk oranları anlık ve gerçek zamanlı olarak belirlenebilir. Burada ortaya çıkan atıl kapasiteyi anında taşımacılık ihale sistemlerine (load board) aktararak, yük bilgilerinin bu mecralarda duplikasyonunu da önleyerek, yük sahibi ve taşıyıcıların karşılıklı olarak optimal hizmet-maliyet bileşenine ulaşmasına da yardımcı olur.

Çok uluslu bir şirketin tedarik zincirine baktığımızda; büyük miktardaki eşyanın, karmaşık lojistik kanallar, sözleşmeler, sertifikalar ve onaylar kullanılarak ve birçok formalite tamamlanarak, üreticilerden; taşıyıcılar, dağıtıcılar/toptancılar ve perakendeciler aracılığıyla nihai tüketiciye ulaştırıldığı son derece karmaşık bir yapıyla karşılaşırız. Bu süreç; yüksek maliyet, hata ve sahtecilik gibi riskleri de içinde barındıracak şekilde, gümrük ve diğer düzenleyici kurumların da dahil olduğu çok sayıda organizasyon arasında bilgi alışverişi yapılmasını da içerir. Günümüzün gümrük işlemleri; güvenlik, gümrük kıymetinin doğru belirlenmesi ve menşey kuralları ile ilgili standartların oluşturulması durumunda önemli bir insan gücü gerektirmektedir. Blokzincir sayesinde, bu süreçlerin hepsini daha verimli ve şeffaf hale getirmek mümkün olabilir.

Bir firma tedarik zincirinde blokzincir kullanması durumunda; her bir işlem ya da adımın kayıt, takip ve

belgelendirme yoluyla ve çeşitli araçlar eliyle tedarik zinciri boyunca sürekli doğrulanması ihtiyacını ortadan kaldıran gerekli altyapıya sahip olacaktır. Herhangi bir gönderi hakkında tüm bilgiler (gümrük beyan ve formları, fatura, konşimento, sigorta vb.) bir blokzincir blokunun parçası haline getirilerek tüm tedarikçi, taşıyıcı, alıcılar ile düzenleyiciler ve denetçilerin erişebileceği şeffaf bir "gözetim zinciri" oluşturulabilir. Tüm bu bilgileri tek bir yerde bulundurmak sadece işlem maliyetlerini değil denetim ve muhasebe maliyetlerini de azaltır. Gümrük işlemlerinde ihracatçılar, tüm belgeleri bir gümrük blokzincirine yükleyerek eşyanın ithalat mevzuatına uygunluğunu (menşey, hijyen ve bitki sağlığı, tercihli tarife, ambargolar ve yasaklar vb.) anında kanıtlayabilirler.

2.2.2 Blokzincir Teknolojisinin Gümrüklerde Kullanılması

Lojistik ve dış ticaret işlemlerinde kullanılan her yenilik ve kolaylık gibi blokzincir teknolojisi de gümrük süreçlerinde büyük kolaylık ve yenilikler yaratma potansiyeline sahiptir.

Blokzincir, gümrük idarelerinin gümrük mevzuatına uygunluk düzeyi yüksek olan firmalara verdiği ve bu firmalara gümrük işlemlerinde bir dizi kolaylık getiren AEO sisteminin bir sonraki nesil uygulaması olarak

da kullanılabilir. AEO sistemi de temel olarak ilgili operatörlerin gümrük idaresine doğru veri sunacağına ilişkin güvene dayanmaktadır. Ancak, blokzincir uygulaması tüm kullanıcılara AEO statüsü verilmiş gibi bir sonuç doğurarak sistemin kötüye kullanılması riskini ortaya çıkarsa da, tüm belge ve verilerin güvenli ve hızlı bir şekilde ilgili otoritelere sunulmasını sağlayacak bu teknolojinin ticaretin kolaylaştırılması ve işlem hızlarının artırılması gibi faydaları da gözden uzak tutulmamalıdır.

Birleşik Krallık Gümrük İdaresinin, Brexit sonrası devasa bir iş yükü ile karşı karşıya kalması ve yıllık işlenecek beyanname sayısının 150 milyondan 200 milyona çıkacak olması, ilgililere, bu problemin aşılmasında blokzincir uygulamasının bir araç olarak kullanılıp kullanılmayacağını düşündürmüştür. Bu konuda yapılan bir çalışma, (bkz. Botton) bu yeni ortaya çıkan ve tüm süreçleri devrim niteliğinde etkileyen teknolojinin gümrük işlemlerinde kullanılmasına ilişkin önemli değerlendirmeler içermektedir.

Buna göre; gelecek 5 yıl içinde, küresel ekonomide blokzincir başarı öyküleri ortaya çıkmaya başladıkça, hükümetler gümrükleme amaçlı olarak blokzincir kullanımını ciddi olarak ele almaya başlayacaklardır. Ancak, teknoloji mevcut olsa da, ülkelerin kamu

yönetimleri teknolojinin etkin kullanımı için gereken uzmanlığa sahip değildir. Yani sistemin gümrük işlemlerinin ihtiyaçlarına göre dizayn edilmesinin yanı sıra, teknolojiyi kullanacak personelin yetiştirilmesi de önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle sistem tedarik zincirlerinde yaygın olarak özel sektörce kullanılmadıkça kamu idarelerinin sistemin benimsenmesine ilişkin kendiliklerinden harekete geçmeyecekleri tahmin edilmektedir. Yine de kamu otoriteleri, blokzincir konusundaki AR-GE çalışmalarına öncülük ederek destek olmaları halinde sistemin kusurlarının giderilmesi süreci hızlanacak ve daha güvenli ve kullanılabilir bir platform ortaya çıkacaktır. Bu gelişmeler sonucu ortaya çıkacak “meşruiyet” algısı da, blokzincirin geniş kitlelerce benimsenmesine ve teknolojiyi sürekli geliştirecek bilimsel ve teknik aktörlerin bu alana olan ilgilerinin artmasına yol açacaktır. Görüldüğü gibi, kamu idarelerinin blokzincir konusunda yapacakları politika tercihleri sistemin gelişmesi ve tüm paydaşlarca sahiplenilmesinde hayati rol oynayacaktır.

Kamu otoritelerinin, blokzincir teknolojisi tedarik zincirleri içinde yaygın bir şekilde benimsenip uygulanmadan gümrük işlemlerinin yönetilmesinde teknolojiyi geniş oranda benimseme ihtimallerinin düşük olacağı söylenebilir. Kamu sektörünün, bu yeni teknolojinin kusur ve eksikliklerini ortadan kaldırılmasına yönelik blokzincir araştırmalarına destek olup öncülük etmesi durumunda, potansiyel kullanıcılar gözünde teknolojinin “meşrulaştırılması” ve benimsenmesi mümkün olabilecektir. Blokzincirin küresel ekonomi tarafından geniş düzeyde benimsenmesi için bu alanda geniş teşvik ve desteklere ihtiyaç bulunmaktadır. Teknolojiyi kullanmak isteyen ancak teknoloji devleriyle devasa bütçeli sözleşmeler yapma olmayan KOBİ’ler için bu durum özellikle geçerlidir.

Diğer bir politika aracı olarak, AB mevzuatı, tüm üye ülkelerdeki blokzincir inovasyonlarına yardımcı olmak için kullanılabilir. Örneğin; AB, ABD’nin Nevada eyaletinde olduğu gibi, üye ülkelerin blokzincirin kullanılmasında herhangi bir kısıtlayıcı izin veya lisans talep etmelerine izin vermeyebilir. Benzer şekilde, teknolojinin kullanımı için açık yasal sınırlar koymak, geliştiricilerin inovasyon çabalarını belirli alanlara odak-

lamalarına yardımcı olacaktır. Diğer yandan, yapılan işlemlerde şeffaflığın teşvik edilmesinde blokzincir, kurumsal sosyal sorumluluk politikalarının önemli bir aracı olabilir. Avrupa Komisyonunun 2017 yılında düzenlediği “Ortak İyi İçin Blokzincir” başlıklı yarışma buna güzel bir örnek teşkil etmektedir.

2.2.3 Blokzincir Teknolojisine İlişkin Risk ve Kısıtlar

Her teknoloji gibi blokzincir de, yukarıda saydığımız fayda ve üstünlüklerinin yanı sıra, bünyesinde önemli riskleri barındırmakta ve bu riskler de kitlelerin bu teknolojiyi benimsemesi önünde potansiyel engel olarak durmaktadır.

Öncelikle blokzincirin bazı yapısal özelliklerinin yarattığı riskler üzerinde durmak yerinde olacaktır. Blokzincirin değişmezlik (immutability) özelliği, en başta verinin sisteme insan tarafından girilmesinden dolayı ve bu durum her zaman hataya açık olduğundan tüm sistem üzerinde “boomerang etkisi” yaratabilir. Bunun yanı sıra, bir şirketin sisteme erişimini sağlayan “özel anahtarı” hasar görürse ya da yanlış kullanılırsa, kullanıcı doğrulanamadığından sistemin dışına atılacak ve büyük miktarda veri kaybı ortaya çıkabilecektir. Blokzincirin tedarik zincirinde yer alan paydaşlar tarafından benimsenmesinin önündeki en önemli engellerden bir diğeri ise kullanıcıların birçok yeni ve “devrim niteliğindeki” teknolojinin uygulamada başarısızlığa uğradığını tecrübe etmeleri ve bundan dolayı önemli bir zaman kaybı ve parasal maliyete boşuna katlanmak durumunda kalmış olmalarıdır. Bu kötü tecrübeler, şirketleri teknolojiyi erken aşamalarda benimseme konusunda tereddüde düşürmektedir.

Elektronik Veri Değişimi (Electronic Data Interchange-EDI), 30 yılı aşkın bir süredir lojistik sektöründe kullanılan standart bir veri değişim sistemi olmasına rağmen hala bir standarttan yoksundur. Bunun yerine, teknolojinin birden çok farklı sürümü bulunmakta ve tedarik zinciri içerisinde bulunan aktörler farklı versiyonları kullandıkları için birçok hata ve tutarsızlık ortaya çıkmaktadır. Blokzincir de standardizasyon eksikliğinden kaynaklanan birçok riske açık görünmektedir. Küresel düzeyde tedarik zinciri aktörlerinin bir araya gelerek oluşturdukları BITA (The Blockchain

In Trucking Alliance) adlı birliğin temel amacı blokzincir konusunda küresel bir standardın oluşturulmasıdır. BITA gibi sektörel birliklerin yanı sıra Dünya Ticaret Örgütü (WTO), Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Örgütü (UNCTAD) benzeri uluslararası ekonomik örgütlerin de bu alanda çalışmalara başlaması önem arz etmektedir.

Blokzincir önündeki diğer önemli kısıt ise firmaların teknolojiyi yavaş benimsemesidir. Nitekim, bugün görebileğimiz uygulamalar sınırlı ve çoğunlukla tedarik zinciri içerisinde belirli konuları ilgilendirmektedir. Örneğin, kimyasal devi BASF mallarının sevkiyatını izlemek için blokzincir teknolojisini denemeye başladığını duyurmuştur. Bir başka örnek ise Everledgerin kullandığı IBM uygulamasıdır. Bu sistem sayesinde elmasların madenden kuyumcu mağazalarına kadar izlenmesi, özniteliklerin (attributes) kaydedilmesi, her biri için dijital kimliklerin oluşturulması ve böylece her bir elmasın sahiplik geçmişinin (savaş bölgelerinden gelenleri tespit etmek için) izlenebilmesi mümkün hale gelmektedir. Ayrıca, internet devi Microsoft ve Alibaba da yakın zamanda tedarik zinciri amaçları için blokzincir teknolojisinin geliştirilmesi için çaba sarf edeceklerini açıklamıştır.

Blokzincir için yasal düzenlemelerdeki eksiklik, yasal ortamının belirsizliklerle dolu olduğu anlamına gelmektedir. Firmaların blokzincir ile test yapmak istedikleri durumlarda başvurabilecekleri bir otorite veya standart olmaması, doğal olarak risk alma konusunda daha az istekli olmalarına yol açmaktadır. Blokzincir konusundaki araştırmaların görece yeni başlamış olması, düzenleyicilerin teknolojiyi daha güvenli hale getirecek herhangi bir standart biçimi geliştirmekten uzak olduğu anlamına da gelmektedir. Bu konudaki süreç birbirini besleyen iki süreci ya da kısır döngüyü içermektedir. Bir yandan benimsememe nedeni, teknolojinin standart belirleyici bir otoritenin yaratılmasını gerektirecek bir ölçüğe ulaşmamasından kaynaklanırken; diğer yandan, standart eksikliği de teknolojinin benimsenme hızını azaltmaktadır.

Blokzincirin ağların güvenliğini arttırdığı öne sürülse de, bu yeni teknolojinin sahtecilik için önemli açık-

“

Blokzincir teknolojisi, insan unsurunu önemli oranda veya tamamen sistemin dışına çıkararak verilerin saklanması ve işlenmesini son derece hızlı ve güvenli bir şekilde yerine getirebilecek bir araç olarak ortaya çıkmaktadır.

lar barındıran ciddi dezavantajları da bulunmaktadır. “%51’lik bir çoğunluğun” ağda değişiklik yapmak için gerekli bilgi işlem gücüne sahip olması; yeteri kadar güçlü donanıma sahip herhangi bir bireyin “%51’lik bir saldırı” yapabileceği, istenmeyen işlemler yürütüleceği, değerli bilgileri çalabileceği ve tedarik zincirini tahrip edebileceği anlamına gelmektedir. Gümrükler açısından daha kötüsü ise, gümrük idaresinin yaptığı doğrulama işlemleri ağ ortaklarının onayını gerektirmediğinden, yani gümrüğün müşahhas görev ve yetkilerinden kaynaklandığından, herhangi bir ağ gücüne ihtiyaç duyulmadan kaçak veya yasadışı eşyanın sınırı geçmesine izin verilebilmesi gibi bir sonuç ortaya çıkabilecektir.

Blokzincirin belirli bilgileri, kamu otoriteleri, düzenleyici ve denetleyici kurumlar ile diğer tedarik zinciri oyuncularına daha fazla erişilebilir kılması bazı firmalarda endişe yaratmaktadır. Böylece şeffaflık, bir yandan verimliliği artırırken diğer taraftan firmaların rakiplerinden saklamaları gereken operasyonel bilgilerinin açığa çıkmasına ve böylece “istenmeyen şeffaflık” adı verilen hale dönüşmekte ve bu teknolojinin benimsenmesi önünde iki ucu keskin bir kılıç gibi engel teşkil etmektedir.

Yukarıda bahsedilen risklerin gerekli AR-GE çalışmaları ile en aza indirilmesi mümkün olsa da, blokzincir ağlarının en önemli sorunları kullanıcıların yeterli sayıda ve nitelikte olmaları zorunluluğudur. Bu konuda bilgi sahibi potansiyel kullanıcıların sayısı az olduğundan, teknolojiyle arası iyi olmayan bir çok kullanıcı için ayrı entegrasyon ara yüzleri yazmak gerekebile-

cektir. Bir blokzincir protokolünde oluşabilecek herhangi bir hata ağı tüm üyelerini etkileyebilecektir. Bir sanal para blokzincir uygulaması olan Ethereum'un protokollerindeki basit bir aksaklık, bir hackerin 55 milyon doları sistemden çalmasına neden olmuştur.

2.3 Türk Gümrük İdaresi için Bir Gümrük 4.0 Uygulaması: Tedarik Zinciri Yönetim Sistemi

Çalışmanın şu ana kadarki kısmında RFID ve blokzincir (blockchain) teknolojilerine ilişkin uygulamalara ve fırsatlara yer verilmiştir. Bu bölümde, bu iki teknolojinin ülkemize yapılacak bir ithalat işleminde birlikte kullanılabilirliği Türk Gümrük İdaresi için Gümrük 4.0 konseptinin ilk uygulaması olabilecek bir sistem tasarımına yer verilecektir.

Sistem, yeni teknolojik imkânların gümrük süreçlerine entegre edilmesi sonucunda eşyanın üreticiden gümrükleme aşamasına kadarki sürecin optimizasyonuna dayanmaktadır. Böylece tedarik zincirinde hız ve etkinliği artırarak maliyetleri düşürmek ve gümrük işlemlerini basitleştirip hızlandırmak amaçlanmaktadır. Sistem üreticiden tüketiciye kadar tüm tedarik zincirinin güvenliği ve izlenebilirliğine de imkân sağlamaya aday olduğundan sistemi "Tedarik Zinciri Yönetim Sistemi (TZYS)" olarak adlandırmak yanlış olmayacaktır.

Tedarik Zinciri Yönetim Sistemi bilgi teknolojileri, veri güvenliği ve eşya takibi olmak üzere üç ana bileşenden oluşmaktadır.

Bilgi teknolojileri bileşeninde, tedarik zincirinde yer alan aktörlerin gümrük idaresi bünyesinde kurulacak Tedarik Zinciri Yönetim Sistemi yazılımına bağlanarak kendi işlemlerinde kullandıkları yazılımlarda yer alan bilgi ve belgeleri ekleyebilecekleri ve Tedarik Zinciri Yönetim Sistemi'nden de BİLGE Sistemine aktarılabilirliği bir IT sistemi oluşturulmasına dayanmaktadır.

Veri güvenliği bileşeni ise blokzincir teknolojisi kullanılarak oluşturulan IT sistemine bilgi ve belge girişi ve burada bilgi ve belge üretilmesi işlemlerinin tam güvenli hale getirilmesinin sağlanmasına dayanmaktadır.

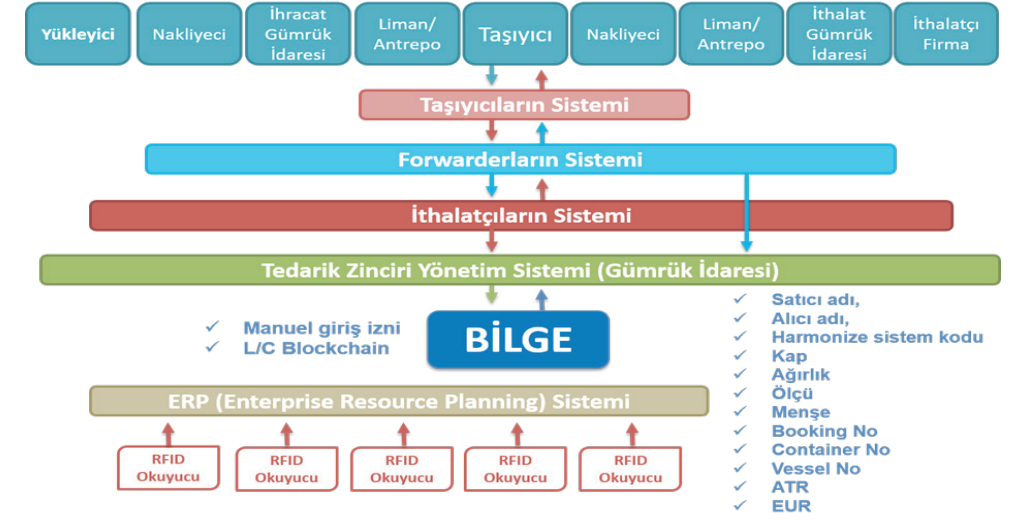
Eşya takibi bileşeni;

- Ülkemize gelen eşyanın mahrecinde RFID etiketleri ile etiketlenmesi,
- Blokzincir teknolojisi kullanılarak gümrük özet beyanı için gerekli bilgilerin (aşağıdaki şemada detayları görülen) gönderici, taşıyıcı, gümrük müşaviri, liman, antrepo gibi aşamalarda tedarik zinciri aktörleri tarafından eşyanın üzerindeki RFID etiketlerinin unique (dünyada tek: başka bir RFID etiketi ile ilişkilendirilemeyecek) seri (ID) numarası ile eşleştirilerek kendi sistemlerine yüklenmesi,
- Taşıyıcıların, forwarderların ve ithalatçıların kendi sistemlerindeki bilgilerin aşama aşama TZYS'ye aktarılarak takibi,
- Eşyaya ilişkin tüm verilerin gümrük idaresi tarafından insan müdahalesi olmadan TZYS'den BİLGE Sistemi'ne aktarılması ve izlenebilmesi,
- TZYS'de ve tedarik zinciri aktörlerinin kendi sistemlerinde yer alan ve RFID etiketlerinin seri numaraları ile eşleştirilmiş bilgilerin RFID etiketlerinin fiziksel ortamda okunması ile sürecin her aşamasında tekrar kontrol edilebilmesi sonucunda ortaya çıkan aksaklık ve problemlerin kaynağında ya da bir sonraki aşamada tespit edilerek zaman kaybı ve ek maliyet oluşmadan çözülebilmesi,
- Üreticiden ülke içindeki tüketiciye kadar olan tüm tedarik zinciri boyunca eşyanın/ürünün gerçek zamanlı olarak izlenebilmesi,
- Böylece belli aşamalarda tekrar eden sayma, denetim ve kontrol gibi işlemlerinin azaltılarak zaman ve maliyet tasarrufu sağlanması

prensiplerine dayanmaktadır.

Aşağıda şemada sistemin detayları görsel olarak sunulmuştur.

Tedarik Zinciri Yönetim Sistemi Şeması

Bu sistem bir ithalat işlemi esas alınarak tasarlanmıştır, ancak aynı ilke ve prensipler doğrultusunda ve aynı teknolojik imkânlar kullanılarak bütün gümrük süreçlerine uyarlanabilme potansiyeli bulunmaktadır.

3. Sonuç ve Değerlendirme

Uluslararası ticarete ve dolayısıyla tedarik zinciri ve lojistik süreçlerde artan etkinlik talebi, daha az maliyet ile müşterin özelleşmiş (customized) taleplerini karşılayacak şekilde daha hızlı teslim konusundaki beklentileri artırmaktadır.

Uluslararası ticari verilerin tedarik zinciri içinde dağılmış ve düzensiz halde bulunması ve bu verilerin onlarca ayrı aktör tarafından kağıt bazlı kırtasiye yoğun olarak ve insan faktörünün hata ve hile risklerine açık biçimde birbiriyle entegre olmayan çok çeşitli sistemlere girilmesi ve verilerde standart bulunmaması önemli birer eksiklik olarak ortaya çıkmaktadır.

Tedarik zincirinin izlenebilirliği ve öngörülebilirliğine ilişkin yapısal ve fonksiyonel kısıtlar; tedarik zincirinin kamusal ve özel aktörleri arasında yeterince işbirliği bulunmaması, veri ve bilgi paylaşımının önündeki yapısal engeller ve teknolojinin etkin kullanılmaması tedarik zincirinin etkinliğinde önemli birer engel olarak ortaya çıkmaktadır.

Bunlara ek olarak, uluslararası ticarete mevzuata uyum gerekliliklerinin artması ve tedarik zinciri güvenliğine ilişkin (terör, savaş, çevre ve insan sağlığına ilişkin tehditler: kimyasal silahlar, çevresel tehlike

yaratıcı kimyasal, biyolojik ve nükleer atıklar vb.) ihtiyaç ve zorunluluklar daha çok ortaya çıkmaktadır.

Bu makede yer verilen teknolojilerin kullanılması, ticaret maliyetlerini azaltacak, şeffaflığı artıracak, sahteciliği engelleyecek ve gümrük işlem sürelerini azaltarak ticaretin hızlanmasını sağlayacaktır. Ancak, bu teknolojik gelişmelere paralel olarak küresel ölçekte birçok kısıt ortaya çıktığı da görülmektedir.

- **Tedarik zinciri boyunca uygulanan düzenleyici işlemlerin (gümrük mevzuatı, ticaret politikası araçlarının korumacılık amacıyla kullanılmasından doğan olumsuzluklar:** (örneğin Çin-A.B.D arasında metal ürünlerinde tarife savaşı) birbirinden farklı ve zaman zaman çelişen nitelikte ve uluslararası politik mücadelelerin giderek daha fazla aracı haline gelmesi,
- **Jeopolitik engeller (ticaret yollarının geçtiği güzergahlardaki istikrar ve güvenliği tehdit eden faktörler:** savaş, terör, korsanlık, siyasi istikrarsızlıklar) ve bunların dünya ticaretine olumsuz etkileri,
- **Küresel ekonomik riskler:** Dünya çapında para piyasalarındaki istikrarsızlıkların çok kısa sürede tüm dünyaya yayılabilmesi ve reel sektöre ve dolayısıyla dünya ticaretine olumsuz etkiler getirebilmesi riski,

Bütün bu engel ve kısıtlar ile uluslararası risklerin önümüzdeki on yıllarda daha fazla ortaya çıkacakları

“

Tedarik Zinciri Yönetim Sistemi bilgi teknolojileri, veri güvenliği ve eşya takibi olmak üzere üç ana bileşenden oluşmakta ve yeni teknolojik imkânların gümrük süreçlerine entegre edilmesi sonucunda eşyanın üreticiden gümrükleme aşamasına kadarki sürecin optimizasyonuna dayanmaktadır.

öngörüldüğünde, teknolojik gelişmelerin de bu risklere paralel olarak gelişmesi beklenmektedir.

Buna paralel olarak uluslararası ticarete devreye sokulacak yeni teknolojilere, bu meydan okumalara cevap verir şekilde başvurulması da beklenmelidir.

Yukarıda yer verilen teknolojilerin gelişmesine paralel olarak, tüm dünyada Gümrük 4.0 başlığı altında ifade edilen teknolojilerin hayata geçirilmesi beklenmektedir. Bu çerçevede; ABD, Singapur ve Güney Kore gibi ülkeler gümrük uygulamalarında yeni nesil teknolojilerin parçası olarak blokzinciri ve RFID sistemlerini bir arada kullanan teknolojileri devreye sokmayı planlamaktadırlar. Bu sayede, bir yandan eşyanın tedarik zinciri boyunca takibi sağlanırken, diğer yandan buna ilişkin verilerin insan müdahalesi olmaksızın güvenli bir şekilde alınması ve işlenmesi temin edilebilecektir.

Önümüzdeki dönemde; gümrük idareleri birçok yeni meydan okuma ile karşı karşıya kalacaktır. Bir yandan yapay zeka ve makine öğrenmesi gibi imkanlar, özellikle risk yönetimi alanında sadece sayısal verilerin değil, örneğin X-Ray'ler aracılığıyla alınan görsel malzemenin de veri haline getirilerek ve makine öğrenmesi yoluyla ve “pattern analysis” yöntemleriyle işlenmesi ve yasal olmayan ticarete karşı mücadelede kullanılmasına imkân sağlayacaktır.

Bunlara ek olarak, kimi “düzen değiştirici” (disruptive) teknolojiler de özellikle gümrük işlemleri alanında bütün sistemi değiştirecek şekilde etkili olacaktır. Üç

boyutlu (3D) yazıcılar, klasik lojistik ve gümrük sistemlerinden geçmeden eşyanın özellikle ilaç sanayi, tekstil, makine aksam ve parça ile çip düzeyindeki elektronik parçaların tedarik zinciri boyunca gümrük gözetim ve denetiminden geçmeksizin iletilmesini mümkün kılmaktadırlar. Bu durum da, bu ürünlerin klasik tedarik zinciri ve düzenleyici işlem (gümrük vb.) kanallarından geçmeden nihai kullanıcılarına ulaşması sonucunu doğurmaktadır. Gerek gümrük vergileri ve kalite, gerekse de standardizasyon ve kamu sağlığı ve güvenliği açısından; gerekli gözetim ve denetim kanallarından geçmeyen eşyanın tüketiciye sunulması sonucunu doğuran bu tür işlemlerin gümrük mevzuatı açısından durumunu belirsiz hale getirmektedir.

Bütün bu meydan okumalar, oyun değiştirici teknolojiler ve yeni teknolojik imkanlar bir arada değerlendirildiğinde; Gümrük 4.0 çağının, tedarik zinciri ve lojistik yönetiminde yepyeni bir paradigmanın ortaya çıktığı bir dönem olacağını belirtmek “fütüristik” bir değerlendirme olmayacaktır.

Küresel ticaret alanında risklerin ve belirsizliklerin daha fazla olacağı önümüzdeki elli yılda, bu risklere karşı geliştirilecek yeni çalışma yöntemlerinin ve teknolojilerin de en az riskler kadar çığır açıcı olacağını öngörmek yanlış olmayacaktır.

Kaynakça

- A Combined GPS-RFID System for Improved Cross-Border Management of Freight Consignments, Conference Paper · September 2013, DOI: 10.1109/AFRCON.2013.6757841, Conference: AFRICON 2013
- A Study on the Application of RFID to Container Transportation Study, ZHANG Cheng, CAO Wensheng, Waterborne Transportation Institute, MOC Beijing, P. R. China, 100088
- A Transportation Security System Applying RFID and GPS, Journal of Industrial Engineering and Management, Vol 6, No 1 (2013), Special Issue: LISS 2012, http://dx.doi.org/10.3926/jiem.668
- Anticipate, Sense, and Respond-Connected Government and the Internet of Things, Max Meyers, Claire Niech, William D. Eggers, GovLab, Deloitte Consulting LLP, 2015, https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/cn/Documents/public-sector/deloitte-cn-ps-internet-of-things-en-170726.pdf
- Applying RFID to Reduce Delay in Import Cargo Customs Clearance Process, Chaug-IngHsu, Hsien-Hung Shih, Wei-CheWang, Computers & Industrial Engineering Volume 57, Issue 2, September 2009, pp 506-519
- Automating Customs Verification Process Using RFID Technology, Joseph K. Siror IEEE Member, Sheng Huanye, Wang Dong, 6th International Conference on Digital Content, Multimedia Technology and its Applications, 16-18 Aug. 2010, Seoul, South Korea, https://ieeexplore.ieee.org/document/5568745/

- Button,N., Blockchain and Trade: Not a Fix for Brexit, but Could Revolutionise Global Value Chains (If Governments Let It), ECIPE, 2018
- Design of a software architecture supporting business-to-government information sharing to improve public safety and security, Svan Engelenburg, M Janssen, B Klievink, Journal of Intelligent Information Systems.
- Ege, Börteçin, Bilim ve Teknik pp 27-29, Mayıs 2014, http://bor-tecin.com/4_End%C3%BCstri_Devrimi.pdf
- El Amrani, A. (2007). The impact of international logistics parks on global supply chains. Yayınlanmamış Master Tezi, Engineering in Logistics at the Massachusetts Institute of Technology (MIT)
- Endüstri 4.0: “Akıllı” Yeni Dünya: Dördüncü Sanayi Devrimi, EKOIQ Aralık 2014 Özel Eki, http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/Uploads/69905/32060/ekoIQ-ek-d.pdf
- Friedrich List's Infant Industry Argument/Friedrich List'in Bebek Endüstriler Tezi, Aykut Kibritçioğlu, Ankara University 1996, Munich Personal RePEc Archive, Paper No. 2549, posted 5. April 2007, https://mpra.ub.uni-muenchen.de/2549, https://www.researchgate.net/publication/23543554_Friedrich_List'in_Bebek_Endustriler_Tezi_Friedrich_List's_Infant_Industry
- Hsu, Chaug-Ing & Shih, Hsien-Hung & Wang, Wei-Che. (2009). Applying RFID to reduce delay in import cargo customs clearance process. Computers & Industrial Engineering. 57. 506-519. 10.1016/j.cie.2008.02.003.
- Internet of Things In Logistics, A Collaborative Report By DHL And Cisco On Implications And Use Cases For The Logistics Industry, 2015, DHL Trend Research-Cisco Consulting Services
- Internet of Things Strategic Research Roadmap, Dr. Ovidiu Vermesan, Dr. Peter Friess, Patrick Guillemin, Sergio Gusmeroli, Harald Sundmaeker, Dr. Alessandro Bassi, Ignacio Soler Jubert, Dr. Margaretha Mazura, Dr. Mark Harrison, Dr. Markus Eisenhauer, Dr. Pat Doody, 2009, http://www.internet-of-things-research.eu/pdf/loT_Cluster_Strategic_Research_Agenda_2011.pdf
- LPI 2016-Connecting to Compete 2016: Trade Logistics in the Global Economy-The Logistics Performance Index and Its Indicators, 2016, The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank, https://wb-lpi-media.s3.amazonaws.com/LPI_Report_2016.pdf
- Radio Frequency Identification (RFID) in Thailand, Jerry Croley, Thai-American Business Volume 3/2008, Transportation and Logistics, https://www.amchamthailand.com/asp/view_doc.asp?DocCID=1977
- The Internet Of Things In The Port Of Rotterdam: Literature Review About Internet Of Things, Sander van Kersbergen, Erasmus University Rotterdam, Erasmus School of Economics, Department of Economics, https://www.govloop.com/wp-content/uploads/2014/07/GL-Internet-of-Things-Guide-.pdf
- The Internet Of Things-Preparing Yourself for a Connected Government, Innovations That Matter, Catherine Andrews, Cisco Systems, 2014, https://www.govloop.com/wp-content/uploads/2014/07/GL-Internet-of-Things-Guide-.pdf
- The Potential of RFID and NFC in Anti-Counterfeiting, Lehtonen Mikko, Thorsten Staake, Florian Michahelles, Elgar Fleisch, 2008, Networked RFID Systems and Lightweight Cryptography pp 211-222
- http://www.orso.com.tr, 18.01.2017
- http://www.ttekglobal.com/news/2016/7/14/introducing-machine-learning-into-customs-risk-management-capabilities

- https://cointelegraph.com/news/korean-customs-service-to-develop-full-scale-blockchain-customs-platform
- https://www.business-standard.com/article/economy-policy/govt-to-use-ai-blockchain-technology-for-seamless-cargo-movement-118040100452_1.html
- https://www.ccn.com/us-customs-and-border-protection-is-looking-into-the-applicability-of-the-blockchain/
- https://www.code-n.org, 18.01.2017
- https://www.ft.com/content/caa52d44-6d53-11e8-852d-d8b934ff5ffa

YAZAR HAKKINDA

Barış BİÇİMSEVEN

Tasfiye Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Gümrük ve Ticaret Uzmanı
B.Bicimseven@gtb.gov.tr
0312 449 42 75

1997 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümünden mezun olmuş ve 1998 yılında Gümrük Uzman Yardımcısı olarak meslek hayatına başlamıştır. Gümrük Uzmanlığı boyunca; risk yönetimi, sonradan kontrol, ticaretin kolaylaştırılması, ithalat mevzuatı ile tedarik zinciri ve lojistik konularında çalışmalar yürütmüştür. 2007 yılında Amerika Birleşik Devletleri, Case Western Reserve University'den MBA derecesi almış ve 2009-2011 yılları arasında İsviçre Lozan Üniversitesinde, gümrüklerde risk yönetimi ve tedarik zinciri güvenliği konularında doktora çalışması yapmıştır. İngilizce ve Fransızca bilen Barış Bıçımseven evli ve iki çocuk babasıdır.

YAZAR HAKKINDA

Serhan Kamil KOCAMAN

Tasfiye Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Gümrük ve Ticaret Uzmanı
skocaman@gtb.gov.tr
0312 449 42 61

1987 yılında Trabzon'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini de Trabzon'da tamamladı. 2009 yılında Gazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. Aynı yıl Gümrük Müsteşarlığında Gümrük Uzman Yardımcısı olarak göreve başladı. Halen, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Tasfiye Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nde Gümrük ve Ticaret Uzmanı olarak görevine devam etmektedir.

Ali İhsan YİĞİTOĞLU
Gümrükler Genel Müdürlüğü
Gümrük ve Ticaret Uzmanı

Geçici İthalat Rejimine İlişkin Güncel Düzenlemelerin Değerlendirilmesi

1. Giriş

Geçici ithalat rejimi, serbest dolaşıma girmemiş eşyanın ithalat vergilerinden tamamen ya da kısmen muaf olarak ve ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmaksızın, Türkiye Gümrük Bölgesi içinde kullanılması ve bu kullanım sırasındaki olağan yıpranma dışında, herhangi bir değişikliğe uğramaksızın yeniden ihraç edildiği rejimdir.

Geçici ithalat rejimi, uluslararası ticarete sıklıkla kullanılan rejimlerin başında gelmektedir. Ambalaj, konteyner, palet gibi ticarete yoğun olarak kullanılan eşyalar geçici ithalat rejiminin konusunu oluşturmakta ve ticarete yoğun olarak kullanılan bu eşyalar da geçici ithalat rejiminin sıklıkla kullanılan rejimlerin başında gelmesine sebep olmaktadır. Bu tür eşyanın yanı sıra geçici gelen yabancı plakalı taşıtların işlemleri, sergilenmek amacıyla gelen eşya işlemleri, numuneler, iş makineleri, kriz dönemlerinde gönderilen yardım malzemeleri gibi birçok alandaki eşya için de bu rejimin kullanıldığını görüyoruz.

Geçici ithalat rejimi sadece ülkemizde değil diğer ülkelerde de yoğun olarak kullanılmaktadır. Öyle ki, geçici ithalat rejimine ilişkin işlemleri standart hale getirmek ve kolaylaştırmak için uluslararası düzenlemeler yapılmıştır. Geçici İthalat Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi), ATA Karnesi Sözleşmesi, 1972 Konteynerlerle İlgili Gümrük Sözleşmesi bu düzenlemelere

“

İzin süresinin aşılması ek süre talebinde bulunulması durumunda, yapılacak değerlendirme sonrasında eşyaya ek süre verilecek ve mülga düzenlemenin tersine eşya yurtdışı edilmeden yurtiçinde kullanılmaya devam edilebilecektir.

örnek olarak verilebilir. Ülkemiz de bu uluslararası düzenlemelere taraftır.

Uygulaması bu kadar yoğun ve önemli olan geçici ithalat rejimine ilişkin olarak ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda ulusal mevzuatımızda da bir takım düzenlemeler yapılması gerekliliği zaman zaman ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada, geçici ithalat rejimi ile ithal edilen eşyaya verilen süre uzatımlarına ilişkin değişiklik ile geçici ithal edilen ambalajın temsilci firma tarafından yeniden ihracına ilişkin olarak yapılan düzenlemeler ele alınacaktır.

2. Ek Süre Başvurusu ile İlgili Düzenleme

Geçici ithalat rejimi, 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 79 uncu maddesi uyarınca şartlı muafiyet ve aynı zamanda ekonomik etkili bir gümrük rejimidir. Geçici ithalat rejimi kapsamında yurtiçinde kullanılan veya ekonomik bir aktiviteye tahsis edilen eşya, ekonomik bir etki/değer yaratmaktadır. Geçici ithal edilen eşyaya şartlara göre ithalat vergilerinden tam veya kısmi muafiyet sağlanmış olması da rejime şartlı muafiyet özelliği kazandırmaktadır.

Söz konusu rejim kapsamında ülkemize geçici olarak getirilen eşyanın da belirli bir süre kullanıldıktan sonra yeniden ihraç edilmesi gerekmektedir. Geçici ithal eşyasının Türkiye Gümrük Bölgesinde kalabileceği maksimum süre 2 yıldır. Bu iki yıllık sürenin aşılabildiği istinai durumlar bulunmakla birlikte bu süre, genel kuraldır ve Avrupa Birliği Gümrük Kodu ile de uyumludur.

“

Geçici ithal edilen ambalaja ilişkin işlemlerin belirlendiği 2010/10 sayılı Genelge'de 2018/8 sayılı Genelge ile düzenleme yapılmış, geçici ithal edilen ambalajların geçici ithalat işlemini yapan yükümlü dışında başka bir firma tarafından yeniden ihracının gerçekleştirilmesi halinde işlemlerin nasıl yapılacağı açıklanmıştır.

Uygulamada, geçici ithal edilen eşyanın hepsine doğrudan 2 yıllık süre verilmemektedir. Süre verilirken gümrük idarelerince eşyanın Türkiye'deki kullanım süresi, kullanım amacı gibi hususlar dikkate alınmaktadır. İhtiyaç halinde de verilmiş olan süre, gümrük idaresince başvuru üzerine uzatılmaktadır. Ancak, geçici ithal eşyasına, süre uzatımı ile birlikte toplam 2 yıl süre verilmektedir. 2 yılı aşan süre uzatımları isititsnai durumlarda yapılmakta ve Gümrük Yönetmeliği'nin 380 inci maddesinin üçüncü fıkrasında bu durumlar düzenlenmektedir.

Süre uzatımı, Gümrük Yönetmeliği'nde 380 inci maddede düzenlenmekte olup, bu maddenin birinci fıkrasında süre uzatımlarını kolaylaştıran yeni bir düzenleme yapılmış; 22.03.2018 tarihli, 30368 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan düzenleme 380 inci maddenin birinci fıkrası değiştirilmiştir. Söz konusu düzenlemeden önce, "Geçici olarak ithal edilen eşyanın belirlenmiş süre içinde yeniden ihraç edilmesi ya da gümrükçe onaylanmış yeni bir işlem veya kullanıma tabi tutulması esastır. Ancak, izin hak sahibi tarafından rejim süresi içinde yazılı olarak rejime giriş gümrük idaresine veya eşyanın bulunduğu yere en yakın gümrük idaresine müracaat edilerek ek süre talep edilebilir." hükmü bulunmaktaydı.

Bu hükme göre süre uzatım başvurusunun eşyaya verilmiş olan izin süresi içerisinde yapılması gerekiyordu. İzin süresi geçtikten sonra yapılan süre uzatım başvuruları mevzuat gereği değerlendirmeye alınmıyor ve dolayısıyla süre uzatımı yapılmıyordu.

Örnek:

01.02.2017 tarihinde 6 ay geçici ithal izni verilmiş olan ve süre sonu 01.08.2017 olan iş makinesi için süre uzatımının en geç 01.08.2017 tarihine kadar gümrük idaresine yapılması gerekiyordu. 02.08.2017 tarihinde süre uzatımı talep edilmesi durumunda ise bu talep olumlu karşılanmıyor ve süre aşımı nedeniyle (örneğimizde 1 aylık süre aşımı olduğu için iki katı) usulsüzlük cezası uygulanarak eşya yurtdışı ediliyordu.

Örneğimizde açıklandığı üzere ihtiyaç doğrultusunda 2 yıla kadar uzatılabilecek olan izin süresi, başvuru, süresi içinde yapılamadığından süre uzatımı yapılamıyor ve eşya yurtdışı ediliyor, bu da firmalar açısından mağduriyetler yaratıyordu. Eşyanın yurtiçinde kullanılmasının gerekli olduğu durumda eşya yurtdışına çıkarılıyor sonra yeniden geçici olarak ithal ediliyordu. İzin, beyanname, teminat işlemlerinin yeniden yapılması gerekiyordu. Tüm bu işlemler de firmalar açısından ek bir zaman ve maliyet anlamına gelmekteydi.

Yeni Düzenleme

Yapılan yeni düzenleme ile izin hak sahibinin süre bitiminden sonra da rejime giriş gümrük idaresine veya eşyanın bulunduğu yere en yakın gümrük idaresine müracaat ederek ek süre talep edebilmesine imkân sağlanmıştır. Sürenin aşılması ek süre talebinde bulunulması durumunda, yapılacak değerlendirme sonrasında eşyaya ek süre verilecek ve mülga düzenlemenin tersine eşya yurtdışı edilmeden yurtiçinde kullanılmaya devam edilebilecektir. Ancak, burada süre aşımı dolayısıyla uygulanması gerekli cezanın da tatbik edilmesi gerektiğini vurgulamak gerekir.

Örnek:

18.04.2017 tarihinde 6 ay geçici ithal izni verilmiş olan ve süre sonu, 18.10.2017 olan yüzervinç için süre uzatımı, 18.10.2017 tarihine kadar veya bu süre sonrasında da yapılabilir. İzin hak sahibi, geçici ithal izin süresini geçirerek 10.12.2017 tarihinde süre uzatım başvurusunda bulunulduğunda gümrük idaresi şartların uygun olması halinde süre uzatımı yapacaktır. Ancak verilen sürenin bitimini müteakip 2 aylık bir süre aşımı olduğundan dört kat usulsüzlük cezası uygulanacak ve verilen süre kadar yurtiçinde kullanılmaya devam edecektir. Gümrük idaresinin süre uzatımını yaparken dikkate alacağı süre maksimum 2 yıldır.

Bu düzenleme, firmaların eşyayı yurtiçinde kullanmalarının gerekli olduğu durumlarda yeniden ihraç edip tekrar geçici ithal külfetinden ve oluşacak maliyetlerden kurtarıcı bir nitelik taşımaktadır. Ayrıca, ticari hayatın ihtiyaçlarına cevap verici ve işlemleri kolaylaştırıcı niteliktedir.

3. Geçici İthal Edilen Ambalajın Temsilci ile Yeniden İhracı

Geçici ithalat rejiminde ambalaj sıklıkla kullanılmaktadır. Geçici ithal edilen ambalajın farklı rejimlere konu olan eşyanın ticaretinde kullanılıyor olması, ambalaj ile ilgili gümrük işlemlerinin kolaylaştırılmasını ve ambalaja ilişkin ayrıca düzenleme yapılması gerekliliğini de ortaya çıkarmaktadır. Ülkemizin taraf olduğu Geçici İthalat Sözleşmesinde de (İstanbul Sözleşmesi) ambalaj ayrıca düzenlenmiştir.

2009/15481 sayılı Karar'da ambalaj; balya halinde ithal edilen saman, kağıt, cam elyafı ve talaş gibi malzemeler hariç olmak üzere, eşyanın dış ya da iç paketlenmesi, sarılması, katlanması, tespiti veya ayrılması amacıyla ithal edildiği şekilde kullanılan veya kullanılacak olan malzemeler olarak tanımlanmıştır.

Ambalajlar, dolu veya boş olarak geçici ithal edilebilmektedir. Dolu olarak gelen ambalajlar boş veya boş olarak gelen ambalajlar dolu olarak yeniden ihraç edildiğinde tam muafiyet kapsamında geçici ithal edilmekte, boş gelen ambalaj boş olarak yeniden ihraç edilirse bu ambalaj için ise kısmi muafiyet kapsamında vergi tahsilatı yapılmaktadır.

Üzerlerinde ayniyetlerini tespiti yarayacak silinmez ve çıkmaz işaretler taşıyan, gümrük bölgesi dışında yerleşik kişilere ait dolu olarak getirilip dolu veya boş çıkarılacak ambalajlar, Gümrük Yönetmeliği'nin 171 inci sözlü olarak beyan edilebilen bu ambalajlardan 2009/15481 sayılı Karar'ın 41 inci uyarınca teminat da aranmamaktadır. Ambalajın sözlü beyan dışında detaylı beyanname ile beyan edilmesi durumunda ise teminata ilişkin işlemlerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Dış ticaret içerisinde önemli bir yeri olan ambalajlar ile ilgili olarak ambalajı geçici ithal eden firma ile yeniden ihraç eden firmanın farklı olması durumunda nasıl işlem yapılacağına ilişkin net bir düzenleme bulunmuyordu ve bu durum uygulamada çeşitli sıkıntılar yaşanmasına sebebiyet verebiliyordu. Geçici ithal izinlerinin kapatılması, teminat iade süreçlerinde sıkıntılar ve gecikmeler oluşabiliyordu.

Bu ihtiyaçlar doğrultusunda geçici ithal edilen ambalaja ilişkin işlemlerin belirlendiği 2010/10 sayılı Genelge'de 2018/8 sayılı Genelge ile düzenleme yapılmış, geçici ithal edilen ambalajların geçici ithalat işlemini yapan yükümlü dışında başka bir firma tarafından yeniden ihracının gerçekleştirilmesi halinde işlemlerin nasıl yapılacağı açıklanmıştır.

Yapılan bu düzenleme, geçici ithal edilen ambalajların işlemlerinin kolaylaştırılmasına ve uygulamada yaşanan aksaklıkların ortadan kaldırılmasına önemli katkı sağlamıştır. Ayrıca, geçici ithal edilen ambalajın kati ihracat eşyasının yurtdışına sevkinde kullanıldığı dikkate alındığında ambalaj ile ilgili işlemlerin kolaylaştırılması ihracat işlemleri üzerinde olumlu etki yaratmaktadır.

Yeniden İhraç İşlemini Yapabilecek Firmalar

Geçici ithal edilen ambalajın başka firma tarafından yeniden ihracında bu işlemi yapacak firmalar için çeşitli şartlar bulunmaktadır.

Geçici ithalat işlemini yapan yükümlü dışında yeniden ihraç işlemini yapacak firmanın dış ticaret sermaye şirketi, sektörel dış ticaret şirketi niteliğinde olması veya idaresi ve murakabesi ve/veya sermayesi bakımından aralarında vasıtalı veya vasıtasız şirket ilişkisi bulunan aynı gruba ait imalatçı firmaların ihracat işlemlerini gerçekleştiren yine bu gruba ait olan dış ticaret veya pazarlama şirketi olan grup ihracatçısı olması gerekmektedir. Bu firmalar dışındaki başka

“

Geçici ithalat rejimine ilişkin olarak eşyanın süresi içerisinde yeniden ihraç edilmesi, tahsis amacı dışında kullanılmaması, eşyanın ödünç verilememesi, kiralınması gibi yükümlülüklerin yerine getirilmesi gerekmektedir.

firmalar tarafından yeniden ihraç işleminin yapılması mümkün bulunmamaktadır.

Yetkilendirme ve Beyan

Geçici ithal edilen ambalajın farklı bir firma tarafından ihraç edilecek olması durumunda ihracat yapacak firmanın yetkilendirilmesi ve bu yetkilendirmenin gümrük idaresine beyan edilmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda, ambalajı geçici ithal eden firma tarafından Tek Pencere Sistemi (TPS) üzerinde yapılan izin başvurularında ambalajı ihraç edecek firma bilgisinin sisteme girilerek gümrük idaresine beyan edilmesi gerekmektedir.

Sorumluluk

Geçici ithalat rejiminde, geçici ithal edilen eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesi içerisinde kullanımı sonrasında kullanım sonrasında oluşan olağan yıpranma dışında herhangi bir değişikliğe uğramaksızın yeniden ihraç edilmesi gerekmektedir. Bir başka ifade ile, geçici ithal eşyası, ayniyetine uygun biçimde yeniden ihraç edilmelidir. Gümrük idareleri de geçici ithalat ve yeniden ihraç işlemleri esnasında geçici ithal edilen eşyanın ayniyet tespiti işlemlerini yerine getirmektedir. Bu durumda geçici ithal izni verilen yükümlü ayniyete ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmesinden sorumludur.

Ayrıca, geçici ithalat rejimine ilişkin olarak eşyanın süresi içerisinde yeniden ihraç edilmesi, tahsis amacı dışında kullanılmaması, eşyanın ödünç verilememesi, kiralınması gibi yükümlülüklerin yerine getirilmesi gerekmektedir.

Ambalajların yetki verilen başka bir firma tarafından yeniden ihraç edilmesi durumunda, TPS üzerinde ihracat yapılabileceği beyan edilen firmanın geçici ithal eşyasını ayniyetine uygun biçimde yeniden ihraç edilmesi yükümlülüğüne uyması gerekmektedir.

İzin sahibi firma tarafından ihracat yapma yetkisi verilen firmanın yapacağı ihracat işlemi dolayısıyla tespit edilecek usulsüz işlemlerde, ziyaa uğratılan gümrük vergilerinden izin sahibi ve ihracatçı firma müştereken ve müteselsilen sorumlu bulunmaktadır.

Geçici İthal İzninin Kapatılması

Geçici ithalat rejimine ilişkin geçici ithalat izin başvuruları ve izin verilmesi işlemleri, 18.04.2016 tarihli, 2016/18 sayılı Genelge ile birlikte 2016 yılından itibaren Tek Pencere Sistemi üzerinde elektronik ortamda gerçekleştirilmektedir.

Bu sistem içerisinde, TPS üzerinde ihracat yapılabileceği beyan edilen firma tarafından geçici ithalata konu ambalajın yeniden ihraç edilmesi durumunda yeniden ihracat işlemi, geçici ithalat izinlerinin kapatılmasında kullanılabilir. Böylece, uygulamada başka firma tarafından ihraç edilen ambalaja ilişkin izinlerin kapatılması ve teminat iade sürecinde yaşanabilecek sorunlar engellenmiş olacaktır.

4. Sonuç

Dış ticaret işlemleri içerisinde geçici ithalat rejiminin, rejim kapsamında kullanılan ambalaj, palet, konteyner, iş makineleri, numuneler, üretim parçaları, sergi eşyası gibi birçok eşya dikkate alındığında yoğun biçimde kullanımı bulunmaktadır. Uluslararası düzenlemelerle de geçici ithalat rejimine ilişkin genel kurallar belirlenmiştir. Ülkemizde bu düzenlemelere taraf olmuş ve bu kapsamda geçici ithal işlemlerini kolaylaştırıcı düzenlemeler yapılmıştır.

Uluslararası düzenlemeler ve AB mevzuatı karşılaştırıldığında ulusal mevzuatımızın önemli ölçüde uyumlu olduğu görülmektedir.

Değişen dış ticaret koşulları, ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar ve uygulamada karşılaşılan sorunlar dikkate alındığında diğer rejimlerde olduğu gibi geçici ithalat rejiminde de mevcut düzenlemelerin yenilenmesi veya yeni düzenlemelerin ortaya konulması gerekliliği zaman zaman ortaya çıkmaktadır.

Bu kapsamda, son dönemde yapılan önemli düzenlemelerden biri, geçici ithal eşyasına ilişkin süre uzatım taleplerinin başvuru süresinin uzatılması olmuştur. Bu düzenleme ile süresi geçtiği halde süre uzatım başvurusu yapılabilmesi ve koşulların varlığı halinde gümrük idaresince süre uzatımının yapılmasına imkân sağlanmıştır. Bu düzenleme özellikle kullanım için süresi olan ve kullanıma devam eden eşyanın ek süre için başvuru süresini aşılmasından dolayı eşyanın yurtdışı edilmesi nedeniyle ortaya çıkan sorunların engellenmesine katkı sağlamış olacaktır.

Geçici ithalat rejimine ilişkin yapılan bir diğer düzenlemede ambalajların yetkilendirilen başka bir firma tarafından da ihraç edilebilmesine ilişkin düzenlemedir.

Geçici ithal edilen ambalajın diğer gümrük rejimlerine tabi eşyaların ticaretinde kullanılıyor olması esas itibarıyla ambalaja ilişkin gümrük işlemlerinin önemini artırmaktadır. Özellikle ihraç eşyasının geçici ithal edilen ambalajlar ile de yurtdışına sevk edilmesi durumu dikkate alındığında ambalaj ile ilgili işlemlerin kolaylaştırılması daha önemli hale gelmektedir. Bu kapsamda, dış ticaret işlemlerinde kullanımı oldukça fazla olan ambalaja ilişkin geçici ithalat işlemleri, ulusal ve uluslararası düzenlemeler ile kolaylaştırılmıştır. Geçici ithalat rejimi kapsamında ithal edilen ambalajın içerisine ambalajı ithal eden firma yerine başka firma tarafından konulan eşyanın bu firma tarafından ihraç edilmesi durumunda, temsil sorunu ve yapılan bu ihracat işleminin firmanın geçici ithal izinlerinin kapatılmasında ve dolayısıyla teminat iadesinde sorunlar ortaya çıkabiliyordu.

2010/10 sayılı Genelge'de 2018/8 sayılı Genelge ile yapılan düzenleme, geçici ithal edilen ambalajların yeniden ihraç işlemlerini ve dolayısıyla ambalaj ile birlikte ihraç edilen eşya ile ilgili işlemleri önemli ölçüde kolaylaştırıcı ve uygulamada karşılaşılabilecek sorunları engelleyici niteliktedir.

Kaynakça

- 4458 Sayılı Gümrük Kanunu, 04.11.1999 tarihli, 23866 sayılı Resmi Gazete
- Geçici İthalat Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)
- Gümrük Yönetmeliği, 07.10.2009 tarihli, 27369 sayılı Resmi Gazete
- 2009/15481 Sayılı 4458 Sayılı Gümrük Kanununun Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Karar
- 09.03.2010 tarihli, 2010/10 Sayılı Genelge
- 18.04.2016 tarihli, 2016/18 sayılı Genelge
- 24.04.2018 tarihli, 2018/8 Sayılı Genelge

YAZAR HAKKINDA

Ali İhsan YİĞİTOĞLU

Gümrükler Genel Müdürlüğü
Gümrük ve Ticaret Uzmanı
a.yigitoglu@gtb.gov.tr
0312 449 32 81

Lisans ve yüksek lisans eğitimini Hacettepe Üniversitesi Maliye bölümünde tamamlamıştır. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nda Gümrük ve Ticaret Uzmanı olarak görevine devam etmektedir. Ortak yazar olduğu "100 Soruda Dahilde İşleme Rejimi" adlı bir kitabı bulunmaktadır. İyi derecede İngilizce bilmektedir.

5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun

3/2. Maddesine İlişkin Bir İnceleme

Hakan ÖZKAN

Gümrükler Genel Müdürlüğü
Gümrük ve Ticaret Uzmanı

Gümrük vergilerinin kısmen veya tamamen ödenmediği durumları, gümrük kabahati ile suç unsuru olmasına göre iki kısımda incelemek faydalı olacaktır.

Gümrük Kanununda kabahat teşkil eden bir eylemden kaynaklanması durumunda anılan Kanunun "Vergi Kaybına Neden Olan İşlemlere Uygulanacak Cezalar" başlıklı ikinci bölümünde yer alan 234, 235, 236, 237 ve 238 inci madde hükümleri tatbiki gerekmesine karşın; aldatıcı işlem ve davranışlar sonucunda ya da başka bir ifadeyle kasıt taşıyarak Gümrük vergilerinin kısmen veya tamamen ödenmediği durumlar suç teşkil etmekte ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 3 üncü maddesinin 2 nci fıkrasının konusunu oluşturmaktadır.

Bu makalede, konu, 5607 sayılı Kanun kapsamında tartışılacak olup, kabahatler kısmının ayrı bir çalışma konusu olması gerektiği düşünülmektedir.

5607 sayılı Kanunun "Kaçakçılık Suçları" başlıklı 3 üncü maddesinde, 21 adet suç fiili tanımlanmaktadır. Söz konusu maddenin 19 uncu fıkrasında belirtilen suç ise, 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır.¹

Anılan Kanunun 3 üncü maddesinin 2 nci fıkrasında "Eşyayı, aldatıcı işlem ve davranışlarla gümrük vergileri kısmen veya tamamen ödenmeksizin ülkeye sokan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır." hükmü yer almaktadır.²

Söz konusu fıkra metni ile eşyayı gümrük vergileri kısmen veya tamamen ödenmeksizin ülkeye getirmek suç olarak tanımlanmış olmakla birlikte, suçun işlenmesine aldatıcı işlem ve davranış ön koşulu da getirilmiştir. Başka bir ifadeyle, tek başına eşyayı gümrük vergilerini kısmen veya tamamen ödemediği yurda sokmak kaçakçılık suçunu oluşturamakta, bunun kasten yani aldatıcı işlem ve davranışlarla gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu noktada; kabahat olan işlemler için gümrük idaresince idari para cezası uygulandığı, buna karşın kaçakçılık suçlarının varlığının ve buna bağlı olarak cezasının tespitinin idarece değil mahkemece yapıldığının vurgulanması gerekmektedir.

Elbette, Anayasa'nın 125 inci maddesinin "İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır." hükmü gereği gümrük idaresince tebliğ edilen tahakkuk ve para cezaları kararları da yargı denetimine tabidir. Gümrük Kanununun 242 nci maddesinde yargı yoluna gitmeden önce izlenecek idari itiraz süreci açıklanmıştır. Buna göre Gümrük Müdürlüklerince tebliğ edilen gümrük vergileri ile para cezalarına karşı Bölge Müdürlüklerine, Bölge Müdürlüklerinin ret kararlarına karşı ise yargı yoluna başvurulabilmektedir. Sonuç itibarıyla; gümrük vergileri ve idari para cezaları kararları idari bir işlem konusu olsa da nihai olarak karara bağlanmaları da mahkemece sağlanmaktadır.

“

Eşyayı gümrük vergileri kısmen veya tamamen ödenmeksizin ülkeye getirmek suç olarak tanımlanmış olmakla birlikte, suçun işlenmesine aldatıcı işlem ve davranış ön koşulu da getirilmiştir.

İlk bakışta, "aldatıcı işlem ve davranış" unsurunun varlığı halinde gümrük vergileri kısmen veya tamamen ödenmeksizin eşyanın ülkeye sokulması suçunun gerçekleştiğinden yola çıkılarak, gümrük vergilerinin ödenmeme durumunun varlığının sorgulanmayacağı; diğer bir deyişle, idarece zaten tespiti yapılmış olan vergilerin ödenmemesi hususunun mahkemece bir veri olarak doğru kabul edileceği düşünülebilir. Aşağıda, farklı bir bakış açısıyla, bu varsayımın her zaman geçerli olmayabileceği tartışılacaktır.

Her ne kadar Gümrük ve Ticaret Müfettişlerince kaçakçılık suçlarına ilişkin Soruşturma Raporları düzenleniyor ve bu raporlar, Rehberlik ve Teftiş Başkanlığınca Cumhuriyet Savcılıklarına intikal ettiriliyor olsa da, kamu davası açılmadığı veya açılrsa bile mahkemece suç unsuru bulunmadığının tespit edilmesi halinde, Müfettişlik tespitleri iddiadan öteye geçmemekte ve hukuk önünde ispatlanmamaktadır.

Bu durumda, mahkemenin kaçakçılık suçunun oluşmadığına karar vermesinde tespitine memur olduğu "aldatıcı işlem ve davranış" yerine, acaba "vergilerin ödenmemesi" hususu belirleyici olmakta mıdır? sorusunu sormak doğru olacaktır.

Gümrük Kanununun 197 nci maddesinin 1 inci fıkrasında "Gümrük vergileri, tahakkukundan hemen sonra yükümlüye tebliğ edilir." Denilmekte; ikinci

¹ 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 3 üncü maddesinin 19 uncu fıkrasının 6545 sayılı Kanun ile 89 uncu maddesi ile yürürlükten kaldırılmadan önceki hali şu şekilde idi:

(19) Ambalajlarında taklit bandrol, etiket, hologram, pul, damga veya benzeri işaretleri taşıyan tütün mamulleri, etil alkol, metanol ve alkollü içkileri üreten veya yurda sokanlar, üç yıldan altı yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası ile; bu ürünleri ticari amaçla bulunduran, nakleden, satışı arz eden veya satanlar iki yıldan beş yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

² Fıkranın 6545 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik öncesi hali "Eşyayı, sahte belge kullanmak suretiyle gümrük vergileri kısmen veya tamamen ödenmeksizin ülkeye sokan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır." olup fıkrada yer alan "sahte belge kullanmak suretiyle... ve bir yıldan" ifadeleri 6545 sayılı Kanun ile aldatıcı işlem ve davranışlarla ve iki yıldan... olarak değiştirilmiştir.

fıkrasında ise, “Yapılan denetlemeler sonucunda hiç alınmadığı veya noksan alındığı belirlenen veya 1 inci fıkrada belirtilen şekilde tebliğ edilemeyen gümrük vergilerine ilişkin tebligat, gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihten itibaren üç yıl içinde yapılır. Şu kadar ki, gümrük yükümlülüğünün doğduğu olayla ilgili olarak dava açılması zaman aşımını durdurur.” hükmü yer almaktadır. Bu nedenle, Gümrük ve Ticaret Müfettişlerince kaçakçılık suçu iddiasıyla düzenlenen raporlar hakkında dava açılmasına kadar geçen sürede, gümrük vergilerinin zaman aşımına uğramasını önlemek amacıyla ayrıca Cevaplı Raporlar düzenlenmekte ve rapor değerlendirme komisyonunca incelenmesinin ardından Rehberlik ve Teftiş Başkanlığınca ilgili gümrük idaresine gönderilmektedir.³

Gümrük Yönetmeliğinin “Ceza koyan çeşitli kanunlara göre takibat yapılması başlıklı” 579 uncu maddesinin ilk fıkrasında, “Bir fiilin hem Kanunun hem de kaçakçılıkla mücadele veya diğer ceza koyan kanunların kapsamına girebilecek olması durumunda, idare amiri durumu inceleyerek olay dolayısıyla, aynı zamanda diğer kanunlara göre işlem yapılıp yapılmayacağını tespit eder.”; ikinci fıkrasında ise “Soruşturma veya kovuşturma sonucunda Kanunda tayin edilen cezalardan daha ağır bir para cezasına karar verildiği veya fiilin suç teşkil ettiğine ve suçtan dolayı yaptır

ım uygulanmasına karar verildiği takdirde, kararın kesinleşmesi ve hükmolunan paranın tahsili şartıyla Kanuna göre verilmiş olan ceza kaldırılır ve alınmış olan para geri verilir.” denilmektedir.

Bahsi geçen bu iki madde gereğince, gümrük müdürlüklerince yükümlülere ek tahakkuk ve ceza kararları tebliğ edilmektedir. Birer idari işlem olan bu kararlara karşı da yukarıda belirtildiği gibi anayasal bir hak olarak yargı yoluna gidilebilmekte, bunun için de öncelikle idari itiraz yolları tüketilmektedir.

İşte tam bu noktada, “aldatıcı işlem ve davranış” koşulunun varlığının tespiti meselesinden önce, yükümlülere idari ve sonrası yargısal itiraz yoluna gidilen gümrük vergileri hakkında verilecek kararın beklenmesi, 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 3 üncü maddesinin 2 nci fıkrasına göre açılan davayı görmekte olan mahkeme için elzem olmaktadır. Zira idari ya da yargısal itiraz sonucunda yükümlünün itirazı haklı bulunursa, yani vergilerin tahakkuk etmemiş olması gerektiğine karar verilirse, 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 3 üncü maddesinin 2 nci fıkrası gereğince suç oluşmayacaktır. Dolayısıyla; mevcut olmayan vergi için “aldatıcı işlem ve davranış” kastının mahkemece araştırılması da söz konusu olmayacaktır.

“

Bir fiilin hem Kanunun hem de kaçakçılıkla mücadele veya diğer ceza koyan kanunların kapsamına girebilecek olması durumunda, idare amiri durumu inceleyerek olay dolayısıyla, aynı zamanda diğer kanunlara göre işlem yapılıp yapılmayacağını tespit eder.

Söz konusu ikilemi hukuksal zeminde ortadan kaldıran hüküm, 6100 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 165 inci maddesi olmuştur. “Bekletici sorun” başlığı altında yer alan anılan maddede ilk fıkrada “Bir davada hüküm verilebilmesi, başka bir davaya, idari makamın tespitine yahut dava konusuyla ilgili bir hukuki ilişkinin mevcut olup olmadığına kısmen veya tamamen bağlı ise mahkemece o davanın sonuçlanmasına veya idari makamın kararına kadar yargılama bekletilebilir.” hükmü yer almaktadır. Böylelikle ceza mahkemesi, gümrük idaresinin vereceği itiraza ilişkin kararı ve/veya vergi mahkemesini kararını bekleyebilecektir.

Burada dikkat çekmek istediğimiz bir husus da, ceza mahkemesi açısından yükümlülere yapılan itirazın nihai olarak sonuçlanması gerektiğidir. Başka bir anlatımla; yükümlünün gümrük müdürlüğü kararına karşı ilgili bölge müdürlüğüne yaptığı itirazın reddedilmesi ile yargı yoluna gitme süresi başlayacak, süre sonuna kadar yargıya gitmemesi halinde bölge müdürlüğünün ret kararı kesinleşecek, yargıya gidilmesi durumunda vergi mahkemesi kararına karşı temyiz sürecinin -temyize idare de mükellef de gidebilecektir- sona erdiği veya temyize gidilme süresinin sona erdiği tarihte de yargı kararı kesinleşecektir.

Sonuç olarak; 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 3 üncü maddesinin 2 nci fıkrası metninin okunmasında ön koşul olarak ortaya çıkan “aldatıcı işlem ve davranış” şartı için de ön koşul olarak - mükelleflerde itirazda bulunulmuş olması halinde- gümrük vergilerinin ve buna bağlı cezaların da doğduğu kesinleşmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Kaynakça

- Anayasa
- 4458 sayılı Gümrük Kanunu
- 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu
- 6100 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
- 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
- Gümrük Yönetmeliği
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı Yönetmeliği

YAZAR HAKKINDA

Hakan ÖZKAN

Gümrükler Genel Müdürlüğü
Gümrük ve Ticaret Uzmanı
haozkan@gtb.gov.tr
0312 449 31 46

1973 yılında Afyonkarahisar’da doğdu. İlk ve lise öğrenimini Afyonkarahisar’da tamamladı. 1999 yılında A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünden mezun oldu. 2002 yılında Gümrük Müsteşarlığında Gümrük Uzman Yardımcısı olarak göreve başladı. Halen, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Gümrükler Genel Müdürlüğünde Gümrük ve Ticaret Uzmanı olarak görevine devam etmektedir.

³Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı Yönetmeliği 52 nci maddede yer almaktadır. Uygulamada rapor değerlendirme komisyonunca raporların etkin olarak incelenip incelenmediği ise ayrı bir tartışma konusudur. Söz konusu komisyonun raporları dikkatli incelemesinin, raporların gerek taşra gerekse merkez birimlerinde göreceği işlemleri ve denkeranları azaltacağı açıktır. Ayrıca, komisyonun raporları reddederken vereceği kararlar ile tıpkı yargı kararlarında olduğu gibi bir içtihat oluşabileceği değerlendirilmektedir.

KOZMETİK ÜRÜN REKLAMLARINDA

Tespit Edilen Aykırılıklar Üzerine Bir İnceleme

Hazal OĞUZ

Tüketicinin Korunması ve Piyasa
Gözetimi Genel Müdürlüğü
Gümrük ve Ticaret Uzmanı

Özet

Özellikle son yıllarda, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kişisel bakım kavramının popüler olmasıyla birlikte; kozmetik ürünlere yönelim, bu ürünlerdeki çeşitlilik, ürünlerin reklam ve pazarlama faaliyetleri önemli ölçüde artmıştır. Sektörde faaliyet gösteren çok uluslu firmaların çoğu Türkiye’de üretim ve pazarlama faaliyetleri yürütmekte olup, birçok yabancı yatırımcı lisans anlaşmaları ve ortak girişimler aracılığı ile üretim yapmaktadır. 2017 yılı verilerine göre Reklam Kurulu’na yapılan başvuru sayısı baz alındığında en çok şikayetin gıda sektöründen sonra kozmetik ve temizlik ürünler sektörüne ilişkin olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, kozmetik sektöründe yanıltıcı reklamlara müeyyide uygulama gerekçeleri, tanıtımlarda kullanılan sağlık beyanları ve bilimsel olarak ispat edilemeyen iddiaların varlığıdır. Kozmetik mevzuatına tabi bulunan tüm kozmetik ürünler, insan vücudunun dış kısımlarına uygulanan ve etkileri geçici olan ürünlerdir. Bu bağlamda gerek sağlık gerekse reklam mevzuatı düşünüldüğünde, kozmetik ürün tanıtımlarında tedaviye yönelik ve endikasyon belirten ifadeler kozmetik ürün tanımını aşmakta ve yanıltıcı nitelikte değerlendirilmektedir. Ayrıca kozmetik ürün tanıtımlarında yer alan iddialar kanıtlanabilir nitelikte ise, bu durumda “kozmetik ürün” kapsamında değil, “beşeri tıbbi ürün” veya “ilaç” kapsamında ruhsatlandırılması gerekmektedir.

Bu çalışma, ülkemizde reklamların idari denetiminin nasıl gerçekleştirildiği, kozmetik ürün reklamlarında yer alan aldatıcı unsurların neler olduğu ve tüketicilerin korunması bağlamında bu reklamların aykırılıklarının nasıl giderilebileceğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

“

Kozmetik ürün gibi insan vücuduna direkt etki eden ürünlere ilişkin tanıtımların doğru ve dürüst olması yalnızca etik açıdan değil, sağlığın korunması açısından kritiktir.

Giriş

Bugün, kişisel bakım kavramı dünyada ve ülkemizde giderek popülerleşirken, kozmetik ürün kullanımının bu duruma paralel biçimde hem kadınlar hem de erkekler tarafından gün geçtikçe arttığı görülmektedir. Bu ürünlere yönelim arttıkça, ürün gruplarındaki çeşitlilik artmış, bu ürünlerin piyasaya arzı kadar tanıtımı da önemli hale gelmiştir.

Dünyada kozmetik ürünleri ihracatında güzellik ve makyaj kategorisindeki ürünler birinci sırada yer almaktayken, bunları gıdalara tat ve koku veren karışım ürünleri, parfümeri ürünleri ve saç bakım ürünleri takip etmektedir. Ekonomi Bakanlığı verilerine göre, 2016 itibarıyla kozmetik ürünlerinde Amerika Birleşik Devletleri en çok ithalatı yapan ülkeyken, İngiltere, Almanya, Fransa ve Çin onu takip etmektedir. Ülkemiz ise kozmetik ithalatçıları listesinde 25. sırada yer almaktadır (Ekonomi Bakanlığı, 2016).

Öte yandan, günümüzde refah düzeyi ve lüks talebi giderek artan tüketici kitlesiyle gelişmekte olan ülkeler, küresel kozmetik firmaları için cazip bir hedef haline gelmiştir. Bu sektörün en büyük ve başarılı ithalat ve ihracatçısı ise Avrupa Birliği (AB) ülkeleridir. AB ülkeleri, çevre bilinci-ürün güvenliği gibi konulara gösterdikleri özenle liderliğini korumakta ve kozmetik alanında dünya piyasalarında inovasyon kapasitesi ile ön plana çıkmaktadır. Her yıl ürünlerin yüzde 40’ının yenilendiği ve bir ürünün ömrünün 5 yılı geçmediğini söylemek gerekir (Kavukcu, 2013). Batılı kozmetik devleri, bugüne dek ağırlıklı olarak BRIC (Brezilya, Rusya Federasyonu, Hindistan ve Çin gibi son yıllarda yüksek hızda büyüyen ekonomiler) ülkelerinde büyümenin metotlarını aramış olsa da, en az onlar kadar dinamik başka pazarların olduğunu keşfedip oralara yönelmektedir. Bu bağlamda, iş dünyasına yönelik araştırmalar yapan Smart Cube kozmetik ürünleri sektöründe BRIC dışında en iyi performans gösteren pazarları incelemiş ve araştırma sonuçlarına göre aralarında Türkiye’nin de olduğu gelişmekte olan ülkelerin kozmetik devleri için önemli yatırım fırsatları sunduğunu ortaya koymuştur (“200 Milyar \$’lık kozmetik pazarında Türkiye’nin yıldızı parlıyor,” 2012).

Çok çeşitli etkileri nedeniyle modern toplumun vazgeçilmezlerinden olarak karşımıza çıkan kozmetik ürünlerin, işletmeler tarafından üretilme biçimi ve bu ürünlerin güvenilirliği tüketici sağlığı açısından oldukça önemlidir. Bu yüzden ürünlerin piyasaya arzı ile ilgili ülkemizde Sağlık Bakanlığı tarafından teknik düzenlemeye aykırı ve güvensiz ürün tespitine yönelik denetimler gerçekleştirilmektedir. Ancak bu husus kadar, ürünlere ilişkin tanıtımların tüketicilere ne şekilde ulaştığı ve aktarıldığı da önemlidir. Nitekim, bu ürünlere ilişkin reklam ve tanıtımların dürüstlüğü, yalnızca kozmetik özellik taşıyan bu tip ürünlerin birer ilaç gibi yansıtılmaması ve ispatlanabilir iddialar içermesi tüketicilerin yanıltılmamasını ve verimli karar alabilmelerini sağlayacaktır.

Bu sorunların ışığında, çalışmada iki temel husus incelenmektedir: Kozmetik ürünlere ilişkin gerçekleştirilen reklam ve tanıtımlarda en sık karşılaşılan aykırılık türleri nelerdir? Bu aykırılıklar nasıl giderilebilir? Bu çalışma bu iki hususa cevap aramakta ve tüketicilerin korunması bağlamında kozmetik reklamlarındaki aykırılıkların ortadan kaldırılabilmesi için çözüm önerileri sunmayı amaçlamaktadır.

Reklamlara İlişkin Yasal Düzenlemeler

Tüketicilere mal ve hizmetlerle ilgili ulaştırılmak istenen bilgilerin iletimi veya uyandırılmak istenen etkileri kapsayan reklamın psikolojik ve sosyolojik boyutları düşünüldüğünde kitleler ve onların satın alma kararları üzerindeki müdahale etkisi göz ardı edilemez. Tüketicilerin ikna edilerek satışların artırılması ve nihayetinde kar elde edilmesi amacıyla hizmet eden reklamlar, kimi zaman bu amaca ulaşmak için yanıltıcı ve yanlış bilgilerle tüketicilerin aldatılmasının aracı haline gelebilmektedir. Bu da, aldatıcı reklam kavramını ortaya çıkarmış ve tüketicilerin doğruluk ve dürüstlükten uzak aldatıcı reklamlara karşı korunması için yasal düzenlemeler yapılmasını gerekli kılmıştır. Bu bağlamda, ülkemizde reklamlara ilişkin pek çok kurum tarafından hazırlanan ve yürürlüğe giren yasal düzenlemeler mevcuttur.

Reklamlara ilişkin yasal düzenlemelerin niteliği reklam ve etik ilkeler açısından oldukça kritiktir. Bu ihtiyaç, iletişim hizmetleri, turizm, bankacılık-finans gibi sektörlerde tüketicinin ekonomik çıkarlarının korunması bakımından ne kadar önem ihtiva ediyorsa, sağlık, gıda ve bu makale özelinde değindiğimiz

kozmetik ürünler sektöründe de tüketicinin bizzat sağlığının korunması bakımından hayatidir. Nitekim kozmetik ürün gibi insan vücuduna direkt etki eden ürünlere ilişkin tanıtımların doğru ve dürüst olması yalnızca etik açıdan değil, daha da önemlisi sağlığın korunması açısından kritiktir.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (TKHK), ticari reklam tarifinin ardından reklam ve ilanlarda aranacak nitelikleri sıralamaktadır. Bunlardan ilki ve en önemlisi reklamların doğru ve dürüst olması, konu edindiği ürün veya hizmete ilişkin pazarlama iletişiminde, tüketicileri yanıltıcı, aldatıcı, tüketicilerin tecrübe ve bilgi noksanlıklarını istismar edici nitelikte mesajlar taşımasıdır. "Anılan Kanunun 61. maddesinin 3 üncü fıkrası da, ticari reklam ve ilanların kamu sağlığını bozucu nitelikte olamayacağını hüküm altına almıştır. Dolayısıyla bu hüküm, reklamların halk sağlığı üzerindeki olası etkisine de atıf yaparak, daha ilk aşamada, reklamlar ve tüketicinin sağlığı arasındaki etkileşimi düzenleme yoluna gitmektedir.

Reklam Kurulu ve Kozmetik Ürün Reklamları

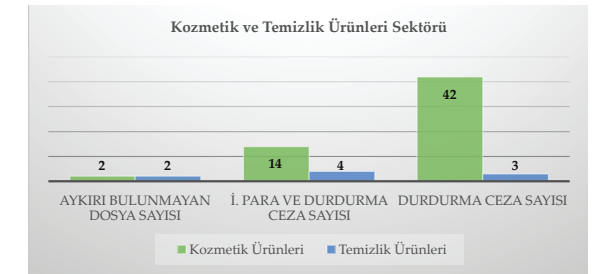
1995 yılından bu yana görev yapan Reklam Kurulu, aldatıcı veya yanıltıcı reklam yayınının tespiti durumunda bu reklam ve tanıtımları düzelten, durduran, tedbiren durduran veya idari para cezası gibi yaptırımlar uygulama yetkisine sahiptir. Fiili olarak her ay toplanan Reklam Kurulu'nda görüşülen dosyaların sektörel kategorizasyonu iletişim hizmetleri, gıda, sağlık, kozmetik ve temizlik ürünleri, turizm, teknoloji ve dayanıklı tüketim malları, banka ve sigorta, örtülü, enerji, tütün ve alkol, eğitim, diğer (daha özgün ve yukarıda sayılan sınıflandırmaya girmeyen) sektörleri şeklindedir. Kurulda kamu sektörünü temsilen 10 üye, Sivil Toplum Kuruluşlarını temsilen 9 üye yer almaktadır. Kurul üyelerinin görev süresi üç yıldır (Oğuz, 2016, s.87).

2017 yılı Aralık ayı itibarıyla Reklam Kurulu'na yapılan 5020 başvuru dikkate alındığında, gıda sektöründen sonra 944 dosya ile kozmetik ve temizlik ürünleri sektörünün içerik olan en çok başvuru yapılan ikinci sektör olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, 2017 yılında Reklam Kurulu tarafından uygulanan toplam 11.721.656-TL tutarındaki idari para cezasının sektörel dağılımı incelendiğinde 1.493.685-TL kozmetik/temizlik ürünleri reklamlarına tekabül etmekte olup, sektörün dördüncü sırada yer aldığı tespit edilmiştir.

Her ne kadar Kurul, kozmetik ve temizlik ürünleri sektörünü bir arada değerlendirse de bu çalışmada kozmetik ürünler sektörü tekil bağlamda ele alındığından, salt kozmetik ürünlere ilişkin tanıtımlarda yer

alan aykırılıklara ve bu ürünlere ilişkin tanıtımların karşı karşıya kaldığı müeyyidelere bakılmasında fayda vardır. 2017 yılı Aralık ayı itibarıyla Kurul gündeminde görüşülen başvurulardan 69'u kozmetik ve temizlik ürünleri tanıtımlarına ilişkin olup, kozmetik ürünler sektöründe yalnızca durdurma cezası alan dosya sayısı 42, durdurma ve idari para cezası alan dosya sayısı 14'tür.

Grafik 1. Reklam Kurulu'nda Görüşülen Kozmetik/Temizlik Ürünleri Dosya Durumu (2017)

Sektörel araştırmalar yapan Smart Cube tarafından gerçekleştirilen "The Premium Beauty Care Industry: Emerging Markets" başlıklı çalışmada aralarında Türkiye'nin de olduğu gelişmekte olan ülkelerin kozmetik devleri için önemli yatırım fırsatları sunduğunu ortaya konmuştur. Asya kozmetik piyasasının da giderek artan bir hızla büyüdüğünü ifade eden araştırmada, özellikle Sri Lanka, Bangladeş ve Moğolistan Asya'nın gelecek vaat eden ülkeleri arasında sayılırken, Ortadoğu'daki kadınların güzellik merakı Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), İran ve Mısır'ın cazibesini artırdığı ifade edilmiştir.

Ayrıca, Smart Cube'un bazı endüstriyel raporlara dayanarak verdiği bilgiye göre, Orta ve Doğu Avrupa kozmetik pazarının en cazip ülkesi olarak Türkiye gösterilmektedir. 2010'da Türkiye'de güzellik-bakım sektörü yüzde 10'un üzerinde büyüyerek 2,8 milyar Dolarlık satışa ulaşmıştır. Ekonomi Bakanlığı'nın Kozmetik Sektörü – Sektör Raporu'na göre ülkemizdeki ekonomik gelişmeye bağlı olarak, 2,5 milyar Dolarlık hacme sahip Türkiye kozmetik ve kişisel bakım ürünleri pazarı her yıl ortalama yüzde 10 büyümektedir. Ayrıca, 2014-2016 yılları arasında kozmetik sektörüne talep yüzde 6 oranında artmıştır. Kişi başı kozmetik tüketim oranlarına baktığımızda, Türkiye'de kişi başı tüketim 18 Euro iken Avrupa ülkelerinde bu rakam 145 Euro civarındadır ("Kozmetikçilerin Gözü Türkiye'de," 2016).

desinde de atıfta bulunulmuştur); “Kozmetik ürün: İnsan vücudunun epiderma, tırnaklar, kıllar, saçlar, dudaklar ve dış genital organlar gibi değişik dış kısımlarına, dişlere ve ağız mukozasına uygulanmak üzere hazırlanmış, tek veya temel amacı bu kısımları temizlemek, koku vermek, görünümünü değiştirmek ve/veya vücut kokularını düzeltmek ve/veya korumak veya iyi bir durumda tutmak olan bütün preparatlar veya maddeleri ifade eder” şeklinde tanım yapılmış olup, bu tanımda iki temel noktaya vurgu yapıldığı görülmektedir. Kozmetik ürün,

Kozmetik sektörü ekonomik krizlere rağmen ayakta duran hatta büyümeden geri durmayan bir pazar olarak görülmektedir. Örneğin 2008-2009 kriz dönemi sonrası, 2011 yılında ekonomik bunalıma meydan okuyan 200 milyar dolarlık kozmetik pazarı yüzde 4,4 ile sağlam bir büyüme kaydetmiş, kriz patlak vermesinden bu yana tüketici eğilimlerinde önemli bir değişim yaşanmamıştır (Łopaciuk & Łoboda, 2013). Aksine, geçen zamanda dünya kozmetik sektöründe tüketicilerin kalite arayışı daha da artmış, pahalı ürünlerin satışında artış gözlenmiş ve sektörün performansı yükselmiştir.

Kozmetik Ürün Kavramı ve Tanımlarda Yer Alan Aykırılık Örnekleri

Kozmetik ürünler ve bu sektördeki tanımlara ilişkin düzenlemelere geçmeden, ilk önce kozmetiğin tanımına değinilmesinde fayda vardır. Kozmetik kelimesi, Yunanca dekore etmek veya süslemek anlamına gelen “kosmein” sözcüğünden türemiştir. Bu kelimenin anlamının aynı zamanda, ‘bakmak, bakım, vücut ile aklın harmonisi’ olduğu düşünülebilir (Kıslalioğlu, 2004, p. 3). Başka bir kaynağa göre ise kökeni Fransızcadan gelen bu sözcük, anlam olarak güzelleştirme, çekidüzen vermek anlamına gelmektedir (Kavukcu, 2013).

Diğer taraftan, 23.05.2005 tarihli ve 25823 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kozmetik Yönetmeliğinin “Tanımlar” başlıklı 4’üncü maddesinde (24.3.2005 tarihli ve 5324 sayılı Kozmetik Kanunu’nun 2’nci mad-

1. Vücudun dış kısmına etki eden
2. Görünümü değiştiren/koruyan özelliğe sahiptir.

Kozmetik, bir kimseyi daha çekici hale getirmek ya da görünüm sorunlarını gidermek için kullanılan ürünleri, bakımları kapsayan bir kavram şeklinde açıklanabilir. Dolayısıyla, bu ürünlerin herhangi bir yara, cilt hastalığı veya doğuştan gelen bir özelliği değiştirme, iyileştirme, bir diğer deyişle tedavi etme özelliği bulunmamaktadır. Yalnızca vücudun dış kısmına etki etmekte ve derinin alt yüzeyinde bir değişiklik yapamıyor olduğunu belirtmek gerekir.

Bu bağlamda, kozmetik mevzuatına göre kozmetiğin tanımına sadık kalındığında, reklam veren firmalar tarafından tüketicilerin yanıltılmaması için kozmetik ürün tanıtımında aslında olmayan özelliklerin verilmesi gerektiği açıktır.

Günümüzde yaklaşık on bin kimyasal bileşiğin kullanıldığı belirtilen kozmetiklerin içerisinde bulunan maddelerin bir kısmının düşük toksisiteye sahip olduğu ve güvenli bir şekilde kullanılabilirliği ifade edilirken, bazı bileşimlerin güvenilirliği ve yan etkileri yeterince bilinmemektedir. Toplum sağlığının korunması ve geliştirilmesi açısından kozmetik ürünlerin de aynı ilaçlar gibi kontrol edilmesi, sıkı testlerden geçirilmesi ve yasal düzenlemelerinin yapılması görevini üstlenen Sağlık Bakanlığı kozmetik ürünlerin tanıtımı konusunda da tüketici hukukuna destek olacak şekilde, detaylı hususları kendi mevzuatında hüküm altına almıştır.

Kozmetik Yönetmeliğinin “İç ve Dış Ambalajda Yer Alacak Bilgiler” başlıklı 10’uncu maddesinde;

“Etiketlerde, ürünlerin satış için sergilenmesinde ve reklâmlarında kullanılan metin, isimler, ticari marka, resim, figüratif desenler veya diğer şekiller, ürünlerin gerçekte sahip olmadıkları nitelikler varmış gibi kullanılamaz. Ayrıca, bu yönde imada bulunulamaz.” hükümleri yer almaktadır.

07.06.2013 tarih ve 28670 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Sağlık Beyanı ile Satışa Sunulan Ürünlerin Sağlık Beyanları Hakkında Yönetmeliğin “Tanımlar” başlıklı 4/c maddesinde ve “Sağlık beyanlarının kullanmanın temel ilke ve esasları” başlıklı 5 inci maddesinde sağlık beyanının ne olduğu, firmaların sağlık beyanı ile tanıtımının hangi esaslar çerçevesinde yapılabileceği belirlenmiştir.

Aynı Yönetmeliğin “Kozmetik ürünlerin tanıtımı” başlıklı 7 nci maddesinde;

“(1) Kozmetik ürünlerin tanıtımlarında;

- a) Herhangi bir hastalığı tedavi etmek veya önlemek, tedavisine yardımcı olmak, teşhis etmek veya bir fizyolojik fonksiyonu düzeltmek, düzenlemek veya değiştirmeye ilişkin ibareler veya imalar,
- b) Farmakolojik, immünolojik veya metabolik etkilerin sonucunda, fizyolojik fonksiyonları yenilediğini, düzelttiğini veya değiştirdiğini iddia eden veya ima eden beyanlar,
- c) Beşeri tıbbi ürün etkisine atıfta bulunan beyanlar, kullanılamaz.” hükümleri yer almaktadır.

Tüm bunlar, kozmetik ürünlere yönelik tanımlarda kullanılmayacak ifadelerin neler olabileceğine dair yasal çerçeveyi çizmeyi amaçlayan uğraşların özeti. Öyle ki, tanımlarda “... hastalıklarında kullanılması faydalıdır”, “... tedavisine iyi gelir.” “... rahatsızlığı ortadan tamamen kaldırır” şeklindeki ifadelere ve imalara izin verilmeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Her ne kadar kadın dergilerinde sıkça kadınlara yönelik kozmetik ürün reklamları yer alıyor gibi gözükse de, hedef kitlesi erkekler olan ürün reklamları da hem süreli yayınlar da hem de diğer mecralarda tüketicilerin karşısına çıkmaktadır. Türkiye’de irili ufaklı birçok kozmetik firmasının tanıtım faaliyetleri bugünün reka-

“

Ekonomi Bakanlığı’nın Kozmetik Sektörü – Sektör Raporu’na göre ülkemizdeki ekonomik gelişmeye bağlı olarak, 2,5 milyar Dolarlık hacme sahip Türkiye kozmetik ve kişisel bakım ürünleri pazarı her yıl ortalama yüzde 10 büyümektedir.

bet ortamında her geçen gün artmakta ve çeşitlenmektedir. Ancak kozmetik ürünlerin çeşitliliğindeki ve satış kanallarındaki bu yoğun artış, tüketicilerin doğru ve tam bilgilendirilmesi açısından bazı sorunları da beraberinde getirmiştir.

Sektör kapsamında yer alan; uçucu yağlar, sanayiye hammadde olarak kullanılan koku veren maddelerin karışımları, parfümler, güzellik/makyaj ve cilt bakımı, saç ve ağız/diş sağlığı ürünleri gibi geniş bir yelpazedeki pek çok ürünün içerdiği kimyasallar düşünüldüğünde, bu ürün grubunun ne kadar güvenilir olduğu, sahtelerinin olup olmadığı, yan etkilerinin varlığı vb. hususlar tüketicilerin sağlığı açısından kaygı konusu olmuştur.

Kozmetik ürün sektörüne ilişkin tanımlarda görülen temel aykırılıklara bakıldığında:

1. Kozmetik tanımını aşan beyanlara yer verilmesi
2. Tanımlarda yer alan iddiaların ispatlanamaması karşımıza çıkmaktadır.

Bu noktada, Türkiye’de faaliyet gösteren kozmetik firmalarının yayımladığı tanımlarda yer alan aykırılıklara örnek verilmesinde fayda görülmektedir. Yukarıda gruplandırılan aykırılık türlerinin başında reklamlarda kullanılan kozmetik tanımını aşan beyanlar gelmektedir. Örneğin, Reklam Kurulu’na gelen bir başvuruda, Kozmetik Kozmetik’e ait www.burtsbees.com.tr adresli internet sitesinin 17.11.2015 tarihli görünümündeki “Arı Sütü İçeren Gündüz Kre-

“

Ülkemizde reklamların idari denetimi Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na bağlı Reklam Kurulu tarafından gerçekleştirilmektedir.

mi” isimli ürüne ilişkin tanıtımlarda; “Arı sütü hücreleri dolgunlaştırarak elastikiyeti arttırır ve zarar görmüş hücrelerin yenilenmesini sağlar” ifadelerine ve “Bebek Pişik Kremi” isimli ürüne ilişkin tanıtımlarda; “Cilt problemleri, kas ve eklem ağrıları, romatizma ve duyu durum bozukluklarını yatıştırmayı destekler. Cildi canlandırır ve yağlı cilt, yanıklar, yaralar gibi her türlü cilt problemlerini tedavi etmeye destek olur” ifadelerine yer verildiği tespit edilmiştir. İnceleme sonucunda tanıtımlarda yer verilen ürünlerin hastalık tedavisinde kullanıldığı izleniminin yaratıldığı, ancak kozmetik mevzuatına tabi bulunan tüm kozmetik ürünlerin, insan vücudunun dış kısımlarına uygulanan ve etkileri geçici olan ürünler olması gerektiğinden, tanıtımlarda yer alan ifadelerin mevzuatta belirtilen kozmetik ürün tanımını aştığı ve yanıltıcı olduğuna karar verilmiştir. Bu bağlamda, reklam veren tarafından kullanılan “hücre yenilenmesi”, “kas ve eklem ağrıları”, “romatizma”, “yanık” “yara” gibi ifadeler tedavi gerektiren rahatsızlıkları belirttiğinden, bir kozmetik ürünün bunları ortadan kaldırma işlevinin olamayacağı düşünülmektedir. Buna göre, Reklam Kurulu'nun 13.12.2016 tarih ve 255 sayılı toplantısında Kozmokinik Kozmetik hakkında 6502 sayılı Kanun uyarınca anılan reklamları durdurma cezası verilmesine karar verilmiştir.

Diğer taraftan, Kurul tarafından ceza verilmesinin gerekçelerinden bir diğeri, bahse konu firma tarafından muhtelif dergilerde yayımlanan reklamlarda “Amerika'nın 1 Numaralı Doğal Bakım Markası” ifadesi kullanılmış olmasına rağmen, ürünlerin satış miktarı (adet bazında) açısından bu ifadenin ispatlanamaması ve 2015 yılında yayınlanan reklamlarda 2011 yılı verilerinin kullanılmasının haksız rekabete yol açıcı nitelikte değerlendirilmesidir.

Ayrıca, kozmetik ürün sektörüne ilişkin tanıtımlarda yer alan iddiaların ispatlanamaması durumuna bir başka örnek ise, L'oreal Türkiye'ye ait internet sitesi ve muhtelif dergilerin Mart 2015 sayılarında yayınlanan “Kerastase Densifique” isimli ürüne ilişkin tanıtımlardır. Burada, “3 ayda 1700 yeni saç teli” ve “Densifique saç köklerini hedef alarak saç yoğunluğu üzerinde etki eder. Bu formülün kusursuzluğunu bir yandan santimetre karede saç miktarını artıran Stemoxydine molekülüne, diğer yandan saçı saran ve yapılandırılan polimerler ve vitamin bileşenlerine dayanır.” ifadelerine yer verilerek reklam konusu ürünün saç yoğun-

luğu üzerinde etkili olduğu iddia edilmesine karşın, reklam veren tarafından buna ilişkin geçerli bir bilimsel çalışma sunulmadığından, söz konusu ifadelerin ispatlanamadığına karar verilmiştir. Tüketicileri yanıltıcı nitelikte olan ve rakip firmalar arasında haksız rekabete yol açan bu durum karşısında Reklam Kurulu'nun 12.01.2016 tarih ve 244 sayılı toplantısında L'oreal Türkiye hakkında anılan reklamları durdurma ve 110.110-TL idari para cezaları verilmesine karar verilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Ülkemizde reklamların idari denetimi Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na bağlı Reklam Kurulu tarafından gerçekleştirilmektedir. Kurul, kozmetik, gıda, sağlık, iletişim, turizm vb. pek çok sektöre ait farklı mecralarda yer alan tanıtımları inceleyip, aykırılık halinde müeyyide uygulama yetkisine sahiptir.

Diğer taraftan, kozmetik ürünlerinin, yanılmaya yol açmayacak ve insan sağlığına zarar vermeyecek şekilde, doğru ve anlaşılabilir bilgiler ile tüketiciye ulaşması gerekmektedir. Reklam Kurulu'nca kozmetik ürünlerin reklamlarına ilişkin olarak verilen idari cezaların büyük bir bölümünün gerekçesini oluşturan “kozmetik beyanı” ile “sağlık beyanı” ayrımı konusunda reklam veren firmaların ve tüketicilerin bilgilendirilmeleri önem arz etmektedir. Kozmetik beyanları, ilgili mevzuatta yer alan kozmetik tanımı ile uyumlu ve doğruluğu ispatlanması koşulu ile reklamlarda kullanımına izin verilen iddialar olup, sağlık beyanları tanıtımı yapılan ürünlerin çeşitli hastalıklara veya genel olarak insan sağlığına iyi geldiğine yönelik iddialardır ve reklamlarda yer alması yasaktır. Bu tip beyanların tıpkı gıda ürünlerinde olduğu gibi kozmetik ürünlerinde de kullanımına izin verilmemektedir.

Bu noktada, Sağlık Bakanlığı, Tıbbi İlaç ve Cihaz Kurumu ve Reklam Kurulu gibi konuyla ilgili tüm kurumlar özverili mücadele göstermekte olup, bu hassasiyetin ve işbirliğinin devam etmesi gerekmektedir. Bu makalenin bir diğer önerisi ise konuyla ilgili toplumsal bilinç artırılması, farkındalık yaratılması gerektiğidir. Sektörün bilgilendirilmesi sağlanmalı, ısrarla mevzuatı ihlal edenler için idari yaptırımların yanı sıra daha caydırıcı cezai yaptırımlar uygulanmalıdır. Ayrıca, üretim/ithalat aşamasından nihai tüketiciye ulaşıncaya kadar her kademedeki izlenebilirlik sağlanmalıdır.

Kaynakça

- “200 Milyar \$'lık kozmetik pazarında Türkiye'nin yıldızı parlıyor,” (2012, Eylül 15), Dünya. <https://www.dunya.com/ekonomi/200-milyar-039lik-kozmetik-pazarinda-turkiye039nin-yildizi-haberi-185245>, (20.10.2017).
- “Kozmetikçilerin Gözü Türkiye'de,” (2016, Aralık 14), Ekoyes. <http://www.ekoyes.com/guncel/kozmetikcilerin-gozu-turkiye-de-6266>, (21.10.2017).
- Kavukcu, S. (2013). Kadın Kozmetik Ürün Reklamlarının, Göstergebilimsel Yöntem Aracılığıyla Çözülmesi. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Kışlalioğlu, S. (2004). Kozmetoloji Bilimi. Ankara: Nobel Matbaacılık.
- Łopaciuk, A., & Łoboda, M. (2013). Global Beauty Industry Trends in the 21st Century. Management, Knowledge and Learning International Conference 2013. Zadar, Croatia.
- Oğuz, H. (2016). Tüketici Algısında 4.5G ve İletişim Sektörü Reklamlarının Denetimi. Gümrük ve Ticaret “Uzman Görüş”, 41(42), 86-87.
- Türkiye Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığı. Kozmetik Sektörü – Sektör Raporları. (2016). <https://www.ekonomi.gov.tr/portal/content/conn/UCM/uuid/dDocName:EK-226207;jsessionid=LOR6yqVVcnCOZ-bpWDP2EUCX193vei7ublkGnt9m5fiKb-ZTy8DrH!1089646156>, (15.10.2017).
- Türkiye Cumhuriyeti Gümrük ve Ticaret Bakanlığı. (2018). Reklam Kurulu Kararları. <http://tuketici.gtb.gov.tr/reklam-kurulu/reklam-kurulu-kararlari>, (20.03.2018).
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği. (2008). Türkiye Kozmetik ve Temizlik Sanayii Ürünleri Sektör Raporu. <https://www.tobb.org.tr/Documents/yayinlar/kozmetik.pdf>, (22.10.2017).

YAZAR HAKKINDA

Hazal OĞUZ

Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü
Gümrük ve Ticaret Uzmanı
hazal.oguz@gtb.gov.tr
0312 449 45 97

1990 İstanbul'da doğdu. 2009 yılında Üsküdar Amerikan Lisesi'nden, 2013 yılında ise Orta Doğu Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünden mezun oldu. 2015 yılında aynı üniversitede Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler programını tamamlayarak yüksek lisans derecesini aldı. 2014 yılından bu yana Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü'nde görev yapmaktadır. Genel Müdürlük bünyesinde yer alan Reklam Dairesi Başkanlığı'nda sırasıyla iletişim ve kozmetik-temizlik ürünleri reklamları denetimi ve sekreteryaya hizmetlerinin yürütülmesinde görev almaktadır. Halen Anadolu Üniversitesi Halkla İlişkiler ve Reklamcılık bölümünde lisans eğitimine devam etmektedir.

KAÇIRILAN TARİH

Emel ERGE

Gümrükler Muhafaza
Genel Müdürlüğü
Gümrük ve Ticaret Uzmanı

Giriş

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğünde “tarihsel ve toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada ve sonraki nesillere iletmeye kullanılan araçların bütünü” şeklinde tanımlanan kültür, bu tanımdan da anlaşılacağı gibi, yalnızca miras gibi aktarılan maddi ve manevi değerleri değil; bunları nesilden nesile aktarmada kullanılan araçları da kapsamaktadır. Bu mirası görsel olarak gözler önüne seren en önemli değer ise, elbette, kültür ve tabiat varlıkları olmaktadır.

2018 yılı, Avrupa Birliği tarafından “Avrupa Kültürel Miras Yılı” olarak ilan edilmiş ve bu kapsamda yapılacak etkinlikler, 7 Aralık 2017’de İtalya/Milan’da düzenlenen Avrupa Kültür Forumu’nda resmi olarak başlatılmıştır. Avrupa Birliği’nin büyük takdir toplayan bu hamlesi ile kültürel mirasa ve bu mirasın göstergelerinden biri olan kültür varlıklarına verilen uluslararası önem artmış ve dünya kamuoyu, insanlığı birbirine bağlayan ortak tarih ve değerlerinin bilincine varmaya başlamıştır. Bu noktada, kültür varlıklarının yasadışı ticaretiyle mücadele de ilave önem kazanmaya başlamıştır.

Bu çalışmada, içerisinde bulunduğumuz yılda adını daha sık duymaya başlayacağımız kültür varlıklarının yasadışı ticareti, bu ticaretin nasıl gerçekleştirildiği ve Bakanlığımızın kültür varlıklarının yasadışı ticaretiyle mücadele faaliyetleri kapsamında gözlemlenen ve tespit edilen bazı hususlar aktarılmaya çalışılacaktır.

Kültür ve Tabiat Varlıklarının Yasadışı Ticareti Nedir?

Vatan olarak benimsediğimiz Anadolu toprakları, tarihin ilk çağlarından bu yana birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış ve bunun sonucu olarak bizi, gurur duyduğumuz bir kültürel mirasın sahibi ve koruyucusu haline getirmiştir. Bunun yanında, Türk kültürü de Orta Asya’dan Anadolu’ya kadar çok çeşitli ve zengin kültürlerden beslenerek gelmiş ve burada kök salarak özgün bir kültür oluşturmuştur.

Hem katkıda bulunduğumuz hem de koruduğumuz bu kültürün ögesi olan kültür ve tabiat varlıkları, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun 3 üncü maddesinde

“Kültür varlıkları; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır” ve

“Tabiat varlıkları; jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerlerdir.”

şeklinde tanımlanmakta ve 5 inci maddesi ile devlet malı niteliğinde olduğu özellikle vurgulanmaktadır. Yurt içinde korunması gereken kültür ve tabiat varlıklarının, yurt dışına çıkarılmayacağı konusu ise, aynı Kanunun 32 nci maddesi ile hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle, ülkemizde bulunan kültür ve tabiat varlıklarının şahıslar tarafından sahiplenilmesi ve istisnai durumlar dışında izin alınmaksızın yurt dışına çıkarılması, bu tür kaçakçılığın konusunu oluşturmaktadır.

“

Ülkemiz, kültür varlıklarının yasadışı ticareti konusunda, sahip olduğu eşsiz eserler açısından kaynak; komşu ülkelerden getirilen eserlerin Batı ülkelerine gönderilmesi bakımından ise, sahip olduğu stratejik konum nedeniyle, transit ülke konumundadır.

BERGAMA

Kültür varlığı kaçakçılığı; bir toplumun kültürel ve doğal mirası niteliğindeki kültür ve tabiat varlıklarının, bilimsel amaç ve yöntemlerden uzak olarak kaçak kazılar ve soygunlarla yalnızca maddi amaç güdülecek ele geçirilmesi ve ticari bir meta gibi görülerek yurt içinde ve yurt dışında pazarlanması ve üzerinden kişisel çıkar sağlanması şeklinde tanımlanmaktadır.¹

Kültür ve Tabiat Varlıkları Yasadışı Ticarete Nasıl Konu Edilir?

Kültür varlıklarının yasadışı ticareti, pek çok ülkenin maruz kaldığı önemli ve güncelliğini hala koruyan bir sorundur. Bu tür yasadışı ticaretten etkilenen ülkeler, kabaca üç sınıfta gruplandırılmaktadır: Kaynak, transit ve hedef ülkeler.

Sahip olduğu kültürel zenginlik yüzünden tahribata ve hırsızlığa en çok maruz kalan ülkeler arasında; Türkiye, Mısır, İran, Irak ve Suriye gibi ülkeler bulunmaktadır. Kaynak ülkelerin, yasadışı ticaretin kültürel mirasları üzerinde yarattığı tahribat dışında muhatap kaldıkları bir başka sorun da bu ülkelerde yasadışı olarak ihraç edilen kültür varlıklarının iadesi konusu olmaktadır. Şöyle ki yasadışı ticarete konu edilmiş eserin kaynak ülkeye iadesi için, bu ülkenin eser üzerindeki mülkiyet hakkını ispatlanması gerekmektedir. Tescil ve tasnif edilmiş kültür varlıklarında (kamu ve özel koleksiyonlar) mülkiyetin kime ait olduğunun ispatı kolay olmaktadır; ancak kaçak kazılarla ortaya çıkarılmış ve tasnif ve tescile tâbi tutulmamış arkeolojik objelerin iadesi davalarında mülkiyetin kime ait olduğunun ispatı büyük zorlukları beraberinde getirmektedir.² Bu tür davalarda devletin mülkiyet iddiası, kendi ülkesinde bulunan bütün kültür varlıklarının devlete ait olduğunu tespit eden kendi kanununa dayanmaktadır. Davanın kaynak ülke açısından başarısı ise, yabancı ülke mahkemesinin veya uluslararası mahkemenin bu kanunu kabul etmesine bağlı olmaktadır.

Kültür varlığının elde edildiği kaynak ülkeden yasadışı piyasaya sürüleceği hedef ülkeye yolculuğu esnasında geçtiği veya bir süre saklandığı ülkeler olarak tanımlayabileceğimiz transit ülkeler, genel olarak kaynak ve hedef ülkelere komşu ülkeler olmaktadır.

Ülkemiz, kültür varlıklarının yasadışı ticareti konusunda, sahip olduğu eşsiz eserler açısından kaynak; komşu ülkelere getirilen eserlerin Batı ülkelerine gönderilmesi bakımından ise, sahip olduğu stratejik konum nedeniyle, transit ülke konumundadır. Bu durum, kültürel mirasımızın devamlılığını ve gelecek nesillere aktarılmasını tehdit ettiği gibi ülkemizi elverişli bir kaçakçılık güzergâhı olarak gösterdiğinden, uluslararası kamuoyundaki güvenilirliğimizi de sarsmaktadır.

Kültür varlıklarının yasadışı ticaretinde hedef ülkeler, daha önce de söylediğimiz gibi, kültürel eserlerin yasadışı pazara arz edileceği ve yasadışı ticareti başlatan itici güç olan talebin geldiği ülkelerdir. Ait oldukları topraklardan kaçınılarak yasadışı ticarete konu edilen kültür varlıkları en çok Amerika Birleşik Devletleri (ABD), İngiltere, Fransa, İsviçre gibi Batı ülkeleri ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Suudi Arabistan ve Katar gibi zengin Doğu ülkeleri ile Hong Kong gibi geniş pazara sahip Uzak Doğu ülkelerinde piyasaya sürülmektedir.³

Tüm bu akış bir arada düşünüldüğünde kültür varlıklarının yasadışı ticaretinin örgütlü suç kapsamında değerlendirileceği de açıkça görülmektedir. Sınır aşan örgütlü suçların çoğunda olduğu gibi, kültür varlığı kaçakçılığında da itici güç, taleptir. Buna ek olarak kültür ve tabiat varlıkları, bu taleplerin gün yüzüne çıktığı bazı Avrupa ülkeleri ile ABD'deki yüksek getirisi sebebiyle, kaçakçıların heves ve özenle çalıştığı piyasalardan birini oluşturmaktadır. Bu tür talebe bağlı olarak gelişen kültür varlığı kaçakçılığı, üç aşamada gerçekleşmektedir⁴:

Birinci aşamada; kültür ve tabiat varlıkları, kaçakçı ve soyguncular tarafından, kaçak kazılarla ortaya çıkarılmakta veya bulunduğu yerden çalınmaktadır. Bu aşamada, tüm ören yerleri, höyükler, tümülüsler ve nekropoller kaçak kazılara; dini yapılar ile müze ve kütüphane gibi mekânlar da soygunlara maruz kalmaktadır.

Ülkemizde en çok, kaçak kazılar sonucu ortaya çıkarılan kültür ve tabiat varlıkları kaçakçılığa konu edilmektedir. İzinsiz bir şekilde ortaya çıkarılan eserler, resmi kurumlara herhangi bir bildirimde bulunmaksızın yurt içinde veya yurt dışında satılmaya çalışılmaktadır.

İkinci aşamada; kaçakçılar tarafından ele geçirilen kültür ve tabiat varlıklarının talep edene doğru yolculuğu başlamaktadır. Bu aşamada devreye, taşıyıcılar girmektedir. Eserler, yolcu beraberinde, taşıt içinde zula yerlerinde, posta muafiyetleri ve diplomatik muafiyetler yoluyla, e-ticaret kanalıyla ve yanıltıcı veya eksik beyan yöntemleri izlenerek tabiiyetinde olduğu ülkeden çıkarılmaktadır.

Üçüncü aşamada; çalınan veya yasadışı olarak elde edilen kültür ve tabiat varlıkları, talep eden gerçek veya tüzel kişi tarafından tescil ettirilerek mülkiyete geçirilmektedir. Tescil edilme hususu, müze veya koleksiyonlar ile müzayede evlerinin envanter defterlerine kayıt yoluyla gerçekleşmektedir.

“

Sınır aşan örgütlü suçların çoğunda olduğu gibi, kültür varlığı kaçakçılığında da itici güç, taleptir.

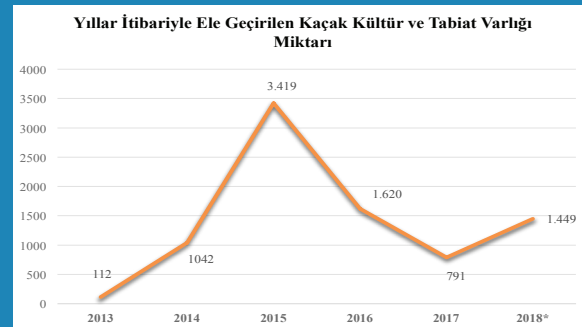
Kültür ve tabiat varlıklarını tahrip eden ve yukarıda bahsedilen üç aşamaya tabii tutarak yasadışı ticarete konu eden kaçakçılar ve bunların dâhil oldukları örgütler, kendi içinde, yaptıkları işe göre, beş grupta sınıflandırılmaktadır: defineciler, kaçak kazıcılar, soyguncular, toplayıcılar ve pazarlamacılar.⁵ Bu gruplar ve gruplara dâhil kişiler, birbirinden net çizgilerle ayrılmamakta ve ilişkileri, yasadışı oluşuna ters bir biçimde, karşılıklı güvene dayanmaktadır.

Kültür ve Tabiat Varlıklarının Yasadışı Ticaretinin Boyutu

Kültür varlıklarının yasadışı ticaretinin önlenmesi ve bir şekilde yurt dışına kaçırılan eserlerin ülkemize iadesi konusundaki çalışmalar, ülkemizde, Kültür ve Turizm Bakanlığı koordinasyonunda Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, Dışişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve kolluk kuvvetlerinin katkılarıyla yürütülmektedir.

Ülkemiz sınırları içerisinde görev yapan dört kolluk gücünden biri olan Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü, bu alandaki çalışmalarını, elindeki tüm teknolojik ve beşeri unsurları kullanarak sürdürmekte ve tüm kültür varlıklarının oldukları topraklarda korunması politikasına katkı sağlamaktadır.

Bu amaçla, Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü'nün, özellikle kültür ve tabiat varlıklarının talep edene doğru yolculuğunun başladığı ikinci aşamada dâhil olduğu mücadele faaliyetleri kapsamında; son beş buçuk yılda kaydedilen 51 olayda toplam 8.433 adet kültür ve tabiat varlığı ele geçirilmiştir.

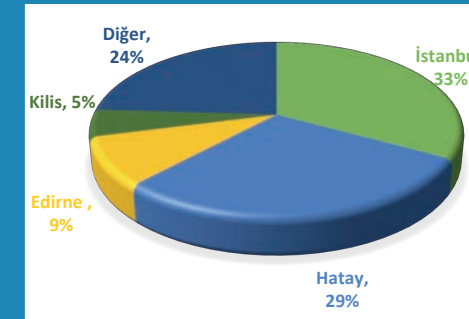
*2018 yılı verileri ilk beş ayı ihtiva etmektedir.

Genel Müdürlük tarafından kültür ve tabiat varlıkları kapsamında olduğu gerekçesiyle el konularak Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı müzeler ile diğer birimlere teslim ettiği kaçak eser miktarı, görüldüğü üzere, yıllar içerisinde dalgalı bir seyir izlemektedir. 2017 yılında ele geçirilen kaçak eser miktarı, 2016 ve özellikle 2015 yıllarında ele geçirilen miktara göre oldukça az olsa da yıllar itibariyle olay sayılarına ve detaylarına göz attığımızda; mücadele faaliyetlerinde bir duraklama olmadığı ve kültür ve tabiat varlıkları söz konusu olduğunda, tek bir olayda yüzlerce eserin ele geçirilebildiği görülmektedir. Nitekim 2018 yılı ya-

kalama miktarını yükselten rakam da tek seferde gerçekleştirilen 1.382 adetlik el yazması eser yakalaması olmuştur.

Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü'nün kültür ve tabiat varlığı yakalamalarının olay yeri ve sayı istatistikleri birlikte incelendiğinde, 2013-2017 yılları arasında gerçekleşen yakalamaların yaklaşık yarısının kara sınır kapılarında yaşandığı görülmektedir. Bunu sırasıyla, şehir içi yakalamalar, havalimanları ve limanlar izlemektedir. Söz konusu dönemde yakalanan kültür ve tabiat varlıklarının % 55'i ülkeye girişte, % 29'u yurt içinde ve geri kalan % 16'sı ülkeden çıkışta ele geçirilmiştir.

2013-2017 yılları arasındaki yakalama olaylarının illere göre dağılımı incelendiğinde, yaklaşık % 62'sinin Hatay ve İstanbul'da gerçekleştiği görülmektedir. Bu oran, en yüksek miktarda kültür ve tabiat varlığı yakalaması yapılan iller için de benzer seyretmekte ve Hatay ve İstanbul illeri bu sıralamada ilk iki sırada yer almaktadır. Bu oranlarda, Hatay'ın Suriye sınırında yer alan ilimiz olması, İstanbul'un kalabalık bir nüfusun yanı sıra organize suç örgütleri için toplama merkezi konumunda bulunması ve Edirne'nin Avrupa'ya açılan sınır kapılarına ev sahipliği yapması gibi sebepler etkili olmaktadır.

Kültür ve tabiat varlıkları kaçakçılığı olay sayısının 2013-2017 yılları arasında kalan kısmı, yakalama yöntemi bazında incelendiğinde; yakalamaların yarısına yakının rutin kontroller sırasında gerçekleştirildiği ve bunu sırasıyla, ihbar, risk analizi, istihbari çalışmalar ve şüphe üzerine yapılan yakalamaların izlediği görülmektedir.

Sonuç

Sanat ve mimaride olduğu kadar atalarımızdan bize kalan zanaat ve becerilerde, çocuklarımıza anlattığımız öykülerde, yediğimiz yemek ve izlediğimiz filme kadar günlük yaşantımızın her alanına sirayet etmiş olan kültürel miras, ait olduğumuz toprakların özünü yansıtmakta ve aynı değerleri paylaştığımız diğer kültürlerle bizi birbirimize bağlamaktadır. Üstelik bu zenginlik yalnızca geçmişimizi bugüne taşımamakta, aynı zamanda ilerlememize ve geleceğimizi tasarlamamıza destek olmaktadır.

“

Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü'nün, mücadele faaliyetleri kapsamında; son beş buçuk yılda kaydedilen 51 olayda toplam 8.433 adet kültür ve tabiat varlığı ele geçirilmiştir.

Kültürel mirasın görünürlüğüne sağlayan ve kültür denilen olgunun zenginliğini gözler önüne seren kültür ve tabiat varlıklarının yasadışı ticarete konu edilmesini engellemek işte tam da bu yüzden önem kazanmaktadır. Bu mücadeleyi bir adım ileriye götürmek içinse, yalnızca kolluk kuvvetlerinin değil tüm ulusal kurumların ve uluslararası örgütlerin birtakım tedbirler alması gerekmektedir.

Bu tedbirlerin başında; hâlihazırda yeterli seviyede yürütülen ulusal ve uluslararası işbirliğinin dikkatle sürdürülmesi ve hala çeşitli sıkıntılar yaşanan eser iadesi gibi hususlarda artırılması, mücadelede birinci derecede görevli personelin eserleri tanıma başta olmak üzere uzmanlık gerektiren diğer konularda itinayla eğitilmesi ve belki de en önemlisi, toplumda koruma bilincinin geliştirilmesi gibi konular gelmekte ve bu hususlarda hızla gelişme kaydedilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Karaduman, Hüseyin. 2008. "Türkiye'de Eski Eser Kaçakçılığı", ICOM Türkiye Milli Komitesi, Ankara.
- Özel, Sibel. 2013. "Kültür Varlıklarının İadesinde Doğrudan Uygulanma Kabiliyeti Olan Uluslararası Sözleşme: Çalınan ya da Yasadışı Olarak İhraç Edilen Kültürel Objelerle İlgili 1995 UNIDROIT Konvansiyonu", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Cilt:19, Sayı: 2 Sayfa: 237-258.
- TBMM. 2018. "Yurt Dışına Kaçırılan Kültür Varlıklarımızın Belirlenerek İadesinin Sağlanması ve Mevcut Kültür Varlıklarımızın Korunması İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Maksadıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu", TBMM Sıra Sayısı:555, Ankara

YAZAR HAKKINDA

Emel ERGE

Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü
Gümrük ve Ticaret Uzmanı
e.erge@gtb.gov.tr
0 312 449 35 50

1989 yılında Seyhan'da doğdu. Hacettepe Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nden 2011 yılında mezun oldu. 2013 yılında Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nda başladığı görevine Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü Kaçakçılıkla Mücadele Dairesinde devam etmektedir. 2014 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güvenlik Yönetimi programında başladığı yüksek lisansını sürdürmekte olup iyi derecede İngilizce bilmektedir.

Ulaştırma Kooperatiflerinde Müşteri İlişkileri

Arda ÖZÇAĞLAR

Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü
Gümrük ve Ticaret Uzmanı

Oğuz METE

Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü
Gümrük ve Ticaret Uzmanı

Giriş

Günümüzde, ulaştırma hizmetleri karayolu, havayolu ve denizyolu üzerinde faaliyet gösteren bir sektör olarak bilinmektedir. Ulaştırma hizmetlerinin büyük çoğunluğu taksi, otobüs, dolmuş, gemi ve uçak gibi ulaşım araçları aracılığıyla yapılmaktadır. Ulaştırma sektörünün etkileyeni bu hizmeti sağlayan kişiler iken etkileneni söz konusu hizmeti kullanan müşterilerdir. Gelişen teknoloji ile beraber ulaştırma hizmetinden yararlanmak isteyen müşteriler artık dakikalar içinde uçak rezervasyonu yapabilmekte veya istediği an taksiye ulaşabilmektedir. Ulaşım hizmetleri için kurumsal işletmeleri tercih eden müşteriler genellikle aldıkları hizmet esnasında karşılaştıkları problemleri işletmelerin sağladığı şikâyet mekanizmaları aracılığıyla çözebilmektedir. Ancak, kooperatifler gibi görece daha küçük işletmelerin sağladığı ulaşım hizmetleri için bunu söylemek mümkün olmamaktadır.

Ulaştırma kooperatifleri, kendilerinin veya başkalarının taşıma gereksinimini karşılamak için kurulan kooperatiflerdir. Söz konusu kooperatiflerin genel amacı, ortakların taşıma hizmetlerini pazarlamak ve bu hizmetlerle ilgili ihtiyaçlarını karşılamaktır. Mevcut durumda, ülkemizin her ilinde taşıma kooperatifleri bulunmaktadır. Ulaşım hizmetleri kooperatiflerinin şikâyet ve denetim mekanizmalarında bazı sorunların olduğu bilinmektedir. Bu sorunların çözümüne yönelik olarak hem kooperatif ortaklarının kendi aralarındaki ilişkilerin düzenlenmesinde hem de ulaşım hizmetlerinden yararlanan müşterilerin sorunlarının çözümünde ulaşım hizmetleri kooperatiflerinin hazırlayacakları iç yönergeler önem arz etmektedir.

Ulaştırma Kooperatiflerinin Genel Görünümü

Gerçek ve tüzel kişilerin oluşturduğu değişir sermayeli bir ticaret şirketi olan kooperatifler birçok alanda faaliyet göstermektedir. Ülkemizde tüketicilere doğrudan hizmet sunan en önemli kooperatif türlerinden biri olan lojistik/ulaştırma kooperatifleri 2016 yılı verilerine göre yolcu ve yük taşımacılığı alanında faaliyet gösteren 6.000'in üzerinde motorlu taşıma kooperatifi, karayolu yolcu taşıma kooperatifi, karayolu yük taşıma kooperatifi, deniz yolcu taşıma kooperatifi, deniz yük taşıma kooperatifi olmak üzere beş¹ farklı türde yolcu veya yük taşıma hizmeti sağlayan kooperatif bulunmaktadır (GTB KGM, 2017). Söz konusu taşıma kooperatifleri ülkenin her noktasına yayılmış durumdadır.

“

Ulaşım hizmetleri için kurumsal işletmeleri tercih eden müşteriler genellikle aldıkları hizmet esnasında karşılaştıkları problemleri işletmelerin sağladığı şikâyet mekanizmaları aracılığıyla çözebilmektedir.

Ulaştırma Kooperatifleri Tür ve Sayıları

Kooperatif Türleri	Kooperatif Sayısı
Motorlu Taşıma Kooperatifleri	5.803
Karayolu Yolcu Taşıma Kooperatifleri	390
Karayolu Yük Taşıma Kooperatifleri	75
Deniz Yolcu Taşıma Kooperatifleri	17
Deniz Yük Taşıma Kooperatifleri	1
Toplam	6.286

Kaynak: 2016 Yılı Türkiye Kooperatifçilik Raporu

Ulaşım Hizmetleri Kooperatiflerinde Müşteri Memnuniyeti

Her sektörde olduğu gibi ulaşım sektöründe de belli başlı sorunlar mevcuttur. Bu sorunların bir kısmı var olan yasal mevzuattan veya bu mevzuatın tam olarak uygulanamayıpından kaynaklanmaktadır. Ulaştırma kooperatifleri; yetki belgesi, artan maliyetler, diğer taşıma kooperatifleriyle birleşme, çalışma yönetmeliği eksikliği ve müşteri memnuniyetini sağlama da ciddi sorunlar yaşamaktadır. Bu kooperatiflerin yaşadığı sorunların büyük çoğunluğu mevzuatsal değişiklikler gerektirdiğinden orta ve uzun vadede çözülmesi mümkün gözükmemektedir. Ancak, müşteri memnuniyetini sağlama sorunu kooperatifin büyük ölçüde kendi içerisinde yaşadığı bir sorun olduğundan kısa vadede çözülmesi daha kolaydır.

Kooperatifleri ticaret şirketi olarak değerlendirdiğimizde hizmet sunduğu kitlenin/müşterilerin taleplerini karşılamak için kooperatif yönetim ve denetim kurullarına büyük görevler düşmektedir. Bu doğrultuda, yönetim ve denetim kurullarının alanında uzman ve profesyonel üyelerden oluşması sunulan hizmetin kalitesini de artırarak müşteri memnuniyetinin sağlanmasına katkı sağlayacaktır.

Yük ya da yolcu taşımacılığıyla iştigal eden birçok

kooperatifte taşıma konularının tür ve niteliğine göre işleri düzenleyen bir çalışma yönetmeliği bulunmamaktadır. Çok az sayıda kooperatifte ise çalışma yönetmeliği bulunmakta ancak yetersiz kalmaktadır. Ulaştırma kooperatiflerinin karşılaştığı en temel sorunlardan biri de çalışma yönetmeliğinden kaynaklı müşteri memnuniyetine ilişkin hükümlerin eksikliğidir. Piyasanın ve tüketicilerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek kapsamlı bir çalışma yönetmeliği hazırlanması önem arz etmektedir. Bu kapsamda, söz konusu çalışma yönetmeliklerinde müşteri memnuniyetine yönelik bir şikâyet mekanizması oluşturulması ve sözleşmeden doğan yükümlülüklerin denetlenmesi için denetim kurullarına yetki verilmesine yönelik çalışma yapılmasının fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Ulaştırma hizmetleri sektöründe müşteri memnuniyetinin sağlanması giderek daha önemli bir hale gelmektedir. Özellikle, endüstri 4.0 ile hayatımıza giren yeni teknolojilerin kullanılması ile müşteri odaklı bir hizmet sektörünün önemi artmıştır. Söz konusu yeni teknolojiler hem sunulan hizmetin maliyetini düşürmekte hem de müşterilerin memnuniyetini artırmaktadır. Bu kapsamda, Kanada'da yıllık 200.000 \$'a ulaşan sürücü ücretleri nedeni ile lojistik firmaları sürücüsüz araç modelleri geliştirilmesi üzerine çalışmalar yürütmektedir (MÜSİAD, 2017). Bir başka bir örnekte ise, Amerika'nın önde gelen araç firmalarından Tesla Motor kısmen otomatikleştirilmiş kamyon konvoylarına yönelik araç üretiminin başlayacağını duyurmuştur. Yine, UBER firması müşteri memnuniyetinin oluşması açısından müşterilere göre araç seçme imkânı sunması ve araçların uygun olmaması durumunda alternatif yaratması gibi birçok yenilikle hedef kitlesine avantajlar sağlamaktadır. Ayrıca, sürücüler ve müşteriler; iletişim, koordinasyon, araç temizliği, tarafların tutum ve davranışları, nezaket kurallarına uyma, trafik kurallarına uyma vb. hususlarında puan sistemi ile değerlendirme yapabilmektedirler. Bu kapsamda sunulan hizmetin şeffaf ve önceden bilinir olması hizmetin kalitesini ve müşteri memnuniyetini artırmaktadır (Sawers, 2015).

Ülkemizde taşıma hizmetleri sektörünün önemli bir bileşeni olan kooperatiflerin, gerek çağın ihtiyaçlarının karşılanması gerekse müşteri memnuniyetinin

“

Kooperatifleri ticaret şirketi olarak değerlendirdiğimizde hizmet sunduğu kitlenin/müşterilerin taleplerini karşılamak için kooperatif yönetim ve denetim kurullarına büyük görevler düşmektedir.

sağlanması açısından bir takım çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bu çerçevede, taşıma kooperatiflerinin çalışma usul ve esaslarını belirlemeye yönelik olarak hazırlanan çalışma yönetmeliklerinde müşteri memnuniyetine ilişkin düzenlemelerin yapılması ve bu yönetmeliklerin işlevselliğinin artmasına yönelik etkin bir denetim mekanizması kurulması önem arz etmektedir.

Müşteri memnuniyeti kavramı, müşterilerin istek, ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanması ve bunların ötesine geçilmesini kapsayan bir kavramdır. Bir mal veya hizmeti kullanan veya tüketenlerin sağlayacağı memnuniyet, o mal veya hizmetin üretim ve pazarlanmasından sorumlu olanların, yaptıkları işten tatmin olmalarını da sağlayabilecektir. Hizmet pazarlanmasında müşteri memnuniyetini etkileyen faktörler; kalite, fiyat, servis, hız, güven ve iletişim olarak sayılmaktadır (MEB, 2011).

Ayrıca, geleneksel pazarlama yöntemleri (4P) olarak bilinen ürün (product), fiyat (price), yer (place) ve tutundurma (promotion) yerini ilişkisel pazarlamaya (4C) bırakmıştır. İlişkisel pazarlamanın 4C'si müşteri çözümleri (customer solution), müşteriye maliyet (cost to customer), kolaylık (convenience) ve iletişim (communication) olarak sıralanmaktadır (Özgüven, 2008). Bu minvalde, geleneksel pazarlamada satışlara yönelme söz konusuysen, ilişkisel pazarlamada müşteri değerine odaklanma vardır. Müşteriyle birebir iletişim halinde olan taşıma hizmetleri sektörü, ilişkisel pazarlama bileşenlerinin en iyi şekilde uy-

¹ Bu çalışmada motorlu araçlarla hizmet sunan lojistik kooperatifleri incelenmiştir. Bu nedenle, hamal taşımacılığı kooperatifleri hariç tutulmuştur.

“

Ulaştırma kooperatiflerinin karşılaştığı en temel sorunlardan biri de çalışma yönetmeliğinden kaynaklı müşteri memnuniyetine ilişkin hükümlerin eksikliğidir.

gulanabileceği sektörler arasında yerini almaktadır. Bu nedenle, taşıma hizmeti sunan kooperatiflerin, hazırlayacakları çalışma yönetmeliklerinde müşteri memnuniyetini ön plana çıkaracak olan hükümlere yer vermesi yerinde olacaktır. Nitekim, taşıma kooperatifleri müşteri memnuniyetini ön plana çıkararak diğer işletmelerden farklılaşacaktır. Ulaştırma kooperatiflerinde müşteri odaklılığının sağlanması açısından online (çevrim içi) şikayet mekanizmasının oluşturulması, ulaşım hizmeti veren araçlara memnuniyet butonunun konulması ve müşterilerin araçların konularını görebileceği android ve ios tabanlı uygulamaların geliştirilmesi ulaşım hizmetleri sektöründe faaliyet gösteren kooperatiflere avantaj sağlayabilecektir.

Diğer önemli konu ise müşteri memnuniyetine ilişkin hükümleri de barındıran çalışma yönetmeliğinin denetiminin nasıl olacağıdır. Kooperatiflerde denetim sorunu, gerek denetim kurullarının denetim konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibi olmaması gerekse kooperatif yönetim kurullarının denetim kurullarına kendi çıkarları doğrultusunda müdahale etmesi gibi nedenlerden dolayı etkin ve verimli bir biçimde yapılamamaktadır. Bu kapsamda, denetim kurulu üyelerine denetim ve kooperatifçilik hakkında eğitim verilmesi ile yönetim kurulu üyelerinin denetim kuruluna müdahalesinin engellenmesine ilişkin olarak çeşitli düzenlemelerin yapılması önem arz etmektedir (Mete, 2017, s:104-105). Söz konusu çalışma yönetmeliğinin alanında uzman denetim kurulu üyeleri tarafından denetlenmesi bu yönetmeliğin daha işlevsel hale gelmesini sağlayacaktır. Nitekim, denetim kurulu üyelerinin çalışma yönetmeliğinin uygulanmasına ilişkin olarak vereceği talimatlar kooperatiflerin müşteri memnuniyetine yönelik olarak belirledikleri politikaların uygulanmasına da katkı sağlayacaktır.

Sonuç

Geçmişten günümüze hizmet sektörünün önemli bir alanı olan taşıma sektörü birçok müşterinin taşıma ve lojistik konularında ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Ulaştırma sektöründe faaliyet gösteren kooperatifler bu sektörün bel kemiğini oluşturmaktadır. Diğer kooperatif türlerine nazaran daha çok müşteri odaklı çalışan bu kooperatiflerin gelişen piyasa koşullarının ihtiyaçlarına cevap verebilmek ve rekabet gücünü artırmak için müşteri memnuniyetine yönelik politikalar üretmesi giderek daha önemli bir hale gelmektedir. Özellikle, teknolojinin getirdiği yenilikçi araçlardan yararlanılması müşteri memnuniyetinin sağlanması açısından önem taşımaktadır. Bu çerçevede taşıma kooperatiflerine yönelik olarak geliştirilecek olan yerli mobil uygulama, kooperatifler ile müşteriler arasında bir köprü görevi görecektir ve kooperatiflerin farkındalığını ön plana çıkaracaktır. Kooperatiflerde müşteri memnuniyetinin sağlanması müşterinin sadakatini artırarak kooperatifleri geleceğe taşıyacaktır.

YAZAR HAKKINDA

Arda ÖZÇAĞLAR

Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü
Gümrük ve Ticaret Uzmanı
a.ozcaglar@gtb.gov.tr
0312 449 47 81

1989 yılında Ankara'da doğdu. 2012 yılında Çankaya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Bölümünden mezun olduktan sonra İşletme alanında tezli yüksek lisans eğitimini tamamladı. Çalışmalarına Anadolu Üniversitesi Maliye doktora programında devam etmektedir. 2014 yılında Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü'nde çalışmaya başladı. Görevine halen Gümrük ve Ticaret Uzmanı olarak devam etmektedir. İyi derecede İngilizce ve başlangıç seviyesinde İspanyolca bilmektedir.

Kaynakça

- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü (GTB KGM), (2017). 2016 Yılı Türkiye Kooperatifçilik Raporu <http://koop.gtb.gov.tr/data/592ea2dd1a79f514ac499aae/TKR-2016-2017%200804-BASIM.pdf>
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2011). Ulaştırma Hizmetleri Müşteri Memnuniyeti Raporu http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Müşteri%20Memnuniyeti%20%28crm%29.pdf
- Mete, O. (2017). Kooperatiflerde İç ve Dış Denetim, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Uzmanlık Tezi, Ankara.
- MÜSIAD, (2017). Endüstri 4.0. ve Geleceğin Lojistiği, 2017 Yılı Lojistik Sektör Raporu. http://www.musiad.org.tr/F/Root/Pdf/lojistik_raporlari_2017_12_25.PDF
- Özguven, N. (2008). "Hizmet Pazarlamasında Müşteri Memnuniyeti ve Ulaştırma Sektörü Üzerine Bir Uygulama", Ege Akademik Bakış Dergisi, 8,(2).
- Sawers, P. (2015). Uber taps Duolingo to let riders request English-speaking drivers, kicking off in Colombia.

YAZAR HAKKINDA

Oğuz METE

Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü
Gümrük ve Ticaret Uzmanı
o.mete@gtb.gov.tr
0312 449 47 49

1988 yılında İzmir Karşıyaka'da doğdu. Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünden 2011 yılında mezun oldu. 2011 yılında T.C. Ziraat Bankası A.Ş.'de servis görevlisi olarak çalışma hayatına başladı. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü'nde Gümrük ve Ticaret Uzmanı olarak görev yapmaktadır. Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'nde Kamu Yönetimi alanında tezli yüksek lisans eğitimine devam etmekte olup, iyi derecede İngilizce ve başlangıç seviyesinde Fransızca bilmektedir.

Bekir DURUSOYGümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü
Şube Müdürü

BİLGE SİSTEMİ ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME VE SİSTEM HAKKINDA DOĞRU BİLİNEN BAZI YANLIŞLAR

Özet

Makale ile Bilge sistemine ilişkin gümrük mevzuatı ve sistem uygulamaları incelenerek görüş ve öneriler açıklanmıştır.

“

Bilge Sistemi; gümrük idarelerine sunulan Gümrük Beyannamesinin (TCGB) yazılım vasıtasıyla bilgisayar ortamında düzenlenerek, beyan edilmesini sağlayan bir program olarak tanımlanabilir. Gümrük beyannamesi, Bilge sistemine iki aşama halinde yansıtılmış olup, sistem; esas itibarıyla Detaylı Beyan ve Kalem Ekranından oluşmaktadır.

1. Giriş

Bu makalede Bilge sistemi ve işleyişi ele alınmaya, konu ile ilgili mevzuat/ düzenlemeler ile sistem uygulamaları incelenmek suretiyle Bilge sistemi hakkında değerlendirme, görüş ve öneriler ile doğru bilinen bazı yanlışlar ifade edilmeye çalışılmıştır.

2. Bilge Sistemi Nedir?

Bilgisayarlı Gümrük Etkinlikleri Sistemi (BİLGE) ya da kısa adıyla Bilge Sistemi; gümrük idarelerine sunulan Gümrük Beyannamesinin (TCGB) yazılım vasıtasıyla bilgisayar ortamında düzenlenerek, beyan edilmesini sağlayan bir program olarak tanımlanabilir.

Bilge sistemi, şüphesiz Türk Gümrük Teşkilatının en önemli projesidir. Sistem ile beyan işlemleri elektronik ortamda yapılmakta ve bu kapsamda bilgisayar ortamında gümrük beyannamesi sistematik bir şekilde doldurularak tescil edilmekte ve gümrük idaresi tarafından yükümlü beyanı kontrol edildikten sonra gümrük vergileri ödenebilmektedir.

Maktu form (kâğıt) olarak Gümrük Yönetmeliğinin 14 no.lu eki “Gümrük Beyannamesi Kullanma Talimatına” göre doldurulan gümrük beyannamesi; aynı zamanda Bilge sisteminde de düzenlenmekte, tescil edilerek çıktısı alınıp ıslak imza ile imzalandıktan sonra gümrük idaresine sunulması ile birlikte hem sistem üzerinde (elektronik ortam) hem de maktu form olarak eş/gerçek zamanlı olarak yürütülmektedir.

3. Bilge Sisteminin Tarihçesi Hakkında Bilgi

Bilge Sistemi, Gümrük İdaresinin Modernizasyonu Projesi (Gİ-MOP) kapsamında gümrük işlemlerinin elektronik ortamda yürütülmesine yönelik bir yazılım olarak 2000 yılında uygulanmaya başlanmıştır. İlk etapta gümrük idarelerinde bulunan sunuculardaki verilerin merkezi veri tabanına aktarılması amacıyla tasarlanan Bilge sistemi, teknolojik gelişmelere bağlı olarak 2006 yılından itibaren yeniden yazılarak SOA yaklaşımında ve merkezi mimariyle çalışmaya başlanmıştır. WEB tabanlı ara yüzleri bulunan yazılımda, harici sistemler ile veri alışverişi, web-servisler ile XML mesaj standardı sağlanmaktadır.¹

Bilge sistemine yükümlüler, gümrük idaresinde bulunan veri giriş salonundaki bilgisayar aracılığıyla veya paket yazılımlar kullanarak kendi bürolarından ya da internet üzerinden veri girişi yapabilmektedir. Sistem, elektronik imzalı olarak gümrüğe gelmesizin kendi bürolarından beyanname tescil edilebilen bir yapıya kavuşmuştur.

Bilge sistemi, halen tüm gümrük idarelerinde uygulanmakta olup, sistemde; Türkiye Gümrük Bölgesine (TGB) giren eşya için özet beyan, varış bildirim ve ithalat beyannamesi, Türkiye Gümrük Bölgesinden çıkacak eşya için ise ihracat beyannamesi ve çıkış bildirim düzenleme gibi temel gümrük işlemleri yapılabilmektedir.

¹ Gümrük ve Ticaret Bakanlığı 2013 yılı İdari Faaliyet Raporu, sayfa: 17-18

Bilge sisteminde 2017 yılında 2.535.873 adet ithalat, 3.653.391 adet ihracat olmak üzere toplam 6.189.264 adet² gümrük beyannamesi tescil edilmiştir. Tescil edilen beyannamelerin mükellefçe her aşamada ofisinden takip edilmesi sağlanmıştır. Yine hem mükellef hem de kurumlar tarafından muhtelif mevzuata tabi beyanname durumları web üzerinden takip edilebilmektedir. Sistemde düzenlenen beyannamelerin vergileri on-line olarak bankalar aracılığı ya da GÜMKART ile otomatik ödenebilmektedir. Bilge sisteminde DIR Otomasyon, TPE tescilli ürün ve AZO kapsamındaki beyanname işlemleri on-line ya da off-line olarak yapılmaktadır.³

Bilge sisteminde halen 21 kurum ile Tek Pencere Sistemine (TPS) geçilmiş olup, 118 adet belgeye ait gümrük işlemleri TPS kapsamında yapılmaktadır.⁴

Diğer taraftan, Bilge sisteminde ithalatçı ve ihracatçı firmaların kendi beyannameleri hakkında doğru ve hızlı bir şekilde bilgi edinmesi sağlanmış olup, eşya sahibi eşyasının gümrükte nerede bulunduğunu, gümrük işleminin hangi aşamada olduğunu ve ortalama işlem sürelerini anlık olarak takip edebilmektedir.⁵

4. Bilge Sisteminin Temel Uygulamaları

- Özet Beyan
- Detaylı Beyan (İthalat-İhracat)
- Muhasebe
- Entegre Tarife
- TCGB Sorgulamalar

5. Bilge Sisteminin Diğer Uygulamaları

- NCTS
- TIR Takip ve Taahhüt Takip
- Bağlayıcı Tarife
- Kara Kapıları Araç ve İhbar Takip Sistemi
- Risk Analizleri
- Referans Verileri
- DIR Otomasyon Sistemi
- Banka-GÜMKART Online Ödeme Sistemi
- Ceza Kararları ve Ek Tahakkuk
- e-Ticaret (Hızlı Kargo)
- Yetkilendirilmiş Gümrük Müşavirleri Sistemi
- GÜVAS
- Firma Dosya Takip Sistemi (Yükümlü Kayıt Takip Sistemi-YKTS)
- Döküm Programları

- Yetki Yönetimi
- Antrepo Kayıt ve Takip programı
- Bedelsiz ve Özel Fatura
- Onaylanmış Kişi ve Mavi Hat
- Yetkilendirilmiş Yükümlü
- Kıymet Veri Bankası ve Kıymet Araştırması¹

6. Bilge Sisteminin Gümrük Beyannamesi ile Karşılaştırılması

Gümrük beyannamesi, Bilge sistemine iki aşama halinde yansıtılmış olup, sistem; esas itibarıyla Detaylı Beyan ve Kalem Ekranından oluşmaktadır. Detaylı Beyan alanında; eşya ve yükümlüye ilişkin finansal, taşıma ve özet beyan bilgileri yer almaktadır. Yedi alt alandan (başlık) oluşmaktadır. Kalem Ekranında ise beyan edilen eşyaya ait tarife, ölçü, marka ve tamamlayıcı bilgileri yer almakta olup, altı alt başlıktan oluşmaktadır.

Gümrük beyannamesinde yer alan bilgi ve/veya alanların hemen hepsi aynı isimlendirme, alan ve numara şeklinde Bilge sisteminde aktarılmakla birlikte bazı farklılıkların olduğu anlaşılmaktadır. Şöyle ki:

Gümrük Beyannamesinde olup da Bilge Sisteminde yer almayan alanlar: 13.Tarım Politikası, 26.Dâhili Taşıma Şekli, 39.Kota, 43.Hesaplama Yöntemi/HY Kodu, 45.Ayarlama ve 48.Ödemenin Ertelenmesi alanları

Bilge Sisteminde olup da Gümrük Beyannamesinde yer almayan alanlar: Detaylı Beyan Alanı: Kullanıcı, Gümrük İdaresi Kodu, Mühür Sayısı ve Numarası, Çıkış Süresi, Rejim Bitiş Tarihi, Açıklama, Çıktı Seri No, Tescil Tarihi, Onay Tarihi, Kapanma Tarihi, Referans Tarihi, Birlik Kayıt Numarası, Birlik Kriptosu, Navlun Bedeli, Sigorta Bedeli, Ödeme Şekli, Liman Kodu. Kalem Ekranı Alanı: Uluslararası Anlaşmalar, Muafiyetler, DİB Satır Kodu, Özellik, Ek Kod, TGTC Tanımı, Ticari Tanımı, Tarifedeki Tanımı, Kullanılmış Eşya, Satışa Esas Birim/Miktar, Birim Kıymet, Algılama Birimi¹, Algılama Birimi², Algılama Birimi³, Kapatma Birimi/Miktar, Toplam Açılan Miktar, Toplam Kapatılan Miktar, Fatura, Navlun Bedeli, Sigorta Bedeli, Yurtdışı Diğer, Gümrük Kıymeti alanları

Bilge Sisteminin Gümrük Beyannamesinden Farklı Şekilde İsimlendirdiği Alanlar: 33.Eşya Kodu alanı; "TGTC No", 54.Yer ve Tarih alanı; "İmza Sahibi", 36.Tercihli Tarife alanı; "Uluslararası Anlaşmalar" şeklinde değiştirildiği anlaşılmaktadır.

Bilge sistemi ile gümrük beyannamesinin karşılaştırmasına Tablo-1'de yer verilmiştir.

Tablo-1: TCGB ile Bilge Sisteminin Karşılaştırılması

GÜMRÜK BEYANNAMESİ - BİLGE SİSTEMİ KARŞILAŞTIRILMASI					
TCGB		BİLGE SİSTEMİ			
SN	AÇIKLAMA	SN	AÇIKLAMA	BÖLÜM ADI	ALAN ADI
1	BEYAN		BEYAN	DETAYLI BEYAN	GENEL BİLGİLER
2	GÖNDERİCİ/İHRACATÇI	2	GÖNDERİCİ/İHRACATÇI	DETAYLI BEYAN	FİRMA/K BİLGİLER
3	FORMLAR	3			
4	YÜKLEME LİSTESİ	4	YÜKLEME LİSTESİ	DETAYLI BEYAN	GENEL BİLGİLER
5	KALEM SAYISI		KALEM SAYISI	DETAYLI BEYAN	GENEL BİLGİLER
6	KAP ADEDİ	6	KAP ADEDİ	DETAYLI BEYAN	GENEL BİLGİLER
7	REFERANS NUMARASI	7	REFERANS NUMARASI	DETAYLI BEYAN	GENEL BİLGİLER
8	ALICI	8	ALICI/İTHALATÇI	DETAYLI BEYAN	FİRMA/K BİLGİLER
9	M.MÜŞAVİR/S.MUHASEBECİ	9	M.MÜŞAVİR/S.MUHASEBECİ	DETAYLI BEYAN	FİRMA/K BİLGİLER
10	GİDECEĞİ/SEVK ÜLKESİ	10	GİDECEĞİ/SEVK ÜLKESİ	DETAYLI BEYAN	GENEL BİLGİLER
11	TİCARET YAPILAN ÜLKE	11	TİCARET YAPILAN ÜLKE	DETAYLI BEYAN	GENEL BİLGİLER
12	KIYMET BİLDİRİM FORMU		KIYMET BİLDİRİM FORMU	DETAYLI BEYAN	BAĞLANTILAR
13	TARIM POLİTİKASI	13			
14	BEYAN SAHİBİ/TEMSİLCİ	14	BEYAN SAHİBİ/TEMSİLCİ	DETAYLI BEYAN	FİRMA/K BİLGİLER
15	ÇIKIŞ/İHRACAT ÜLKESİ	15a	ÇIKIŞ ÜLKESİ	DETAYLI BEYAN	GENEL BİLGİLER
16	MENŞE ÜLKE	34a	MENŞE ÜLKE	KALEM EKRANI	GENEL BİLGİLER
17	GİDECEĞİ ÜLKE KODU	17a	GİDECEĞİ ÜLKE/SEVK ÜLKESİ	DETAYLI BEYAN	GENEL BİLGİLER
18	ÇIKIŞTAKİ T.ARACIN KİMLİĞİ/ÜLKESİ	18	ÇIKIŞTAKİ ARACIN KİMLİĞİ/ÜLKESİ	DETAYLI BEYAN	TAŞIMA BİLGİLERİ
19	KONTEYNER	19	KONTEYNER	DETAYLI BEYAN	GENEL BİLGİLER
20	TESLİM ŞEKLİ	20	TESLİM ŞEKLİ/YERİ	DETAYLI BEYAN	FİNANSAL BİLGİLER
21	SINIRI GEÇEN ARACIN KİMLİĞİ/ÜLKESİ	21	SINIRDAKİ ARACIN KİMLİĞİ/ÜLKESİ	DETAYLI BEYAN	TAŞIMA BİLGİLERİ
22	DÖVİZ/TOPLAM FATURA BEDELİ	22	DÖVİZ/TOPLAM FATURA BEDELİ	DETAYLI BEYAN	FİNANSAL BİLGİLER
23	DÖVİZ KURU		DÖVİZ KURU	DETAYLI BEYAN	FİNANSAL BİLGİLER
24	İŞLEMİN NİTELİĞİ	24	İŞLEMİN NİTELİĞİ	DETAYLI BEYAN	GENEL BİLGİLER
25	SINIRDAKİ TAŞIMA ŞEKLİ	25	SINIRDAKİ TAŞIMA ŞEKLİ	DETAYLI BEYAN	TAŞIMA BİLGİLERİ
26	DÂHİLİ TAŞIMA ŞEKLİ				
27	YÜKLEME/BOŞALTIMA YERİ	27	YÜKLEME/BOŞALTIMA YERİ	DETAYLI BEYAN	TAŞIMA BİLGİLERİ
28	FİNANSAL/BANKACILIK VERİLERİ	28	FİNANSAL/BANKACILIK VERİLERİ	DETAYLI BEYAN	FİNANSAL BİLGİLER
29	GİRİŞ/ÇIKIŞ GÜMRÜK İDARESİ	29	GİRİŞ/ÇIKIŞ GÜMRÜK İDARESİ	DETAYLI BEYAN	TAŞIMA BİLGİLERİ
30	EŞYANIN BULUNDUĞU YER	30	EŞYANIN BULUNDUĞU YER	DETAYLI BEYAN	TAŞIMA BİLGİLERİ
31	KAPLAR VE EŞYANIN TANIMI	31	KALEM/EŞYANIN NUMARA-ADEDİ-MARKA-CİNSİ	KALEM EKRANI	EŞYA BİLGİLER
32	KALEM NO		KALEM NO	KALEM EKRANI	GENEL BİLGİLER
33	EŞYA KODU	33	TGTC NO	KALEM EKRANI	EŞYA BİLGİLER
34	MENŞE ÜLKE KODU	34a	MENŞE ÜLKE KODU	KALEM EKRANI	GENEL BİLGİLER
35	BRÜT AĞIRLIK	35	BRÜT AĞIRLIK	KALEM EKRANI	ÖLÇÜ BİLGİLERİ
36	TERCİHLİ TARİFE	36	ULUSLARARSI ANLAŞMALAR	KALEM EKRANI	GENEL BİLGİLER
37	REJİM	37	REJİM	DETAYLI BEYAN	GENEL BİLGİLER
38	NET AĞIRLIK	38	NET AĞIRLIK	KALEM EKRANI	ÖLÇÜ BİLGİLERİ
39	KOTA	39			
40	ÖZET BEYAN		ÖZET BEYAN BİLGİLERİ	DETAYLI BEYAN	ÖZET BİLGİLER
41	TAMAMLAYICI ÖLÇÜ	41	TAMAMLANMIŞ ÖLÇÜ	KALEM EKRANI	ÖLÇÜ BİLGİLERİ
42	KALEM FİYATI		FATURA/NAVLUN/SİGORTA BEDELİ/G.KIYMETİ	KALEM EKRANI	FİNANSAL BİLGİLER
43	HESAPLAMA YÖNTEMİ/HY KODU				
44	EK BİLGİ/SUNULAN BELGELER/ÖN İZİN	44	AÇIKLAMALAR	DETAYLI BEYAN	GENEL BİLGİLER
45	AYARLAMA				
46	İSTATİSTİKİ KIYMET	46	İSTATİSTİKİ KIYMET	KALEM EKRANI	FİNANSAL BİLGİLER
47	VERGİLERİN HESAPLANMASI	47	HESAP DETAYLARI	DETAYLI BEYAN	FİNANSAL BİLGİLER
48	ÖDEMENİN ERTELENMESİ				
49	ANTREPO TİPİ VE KODU	49	ANTREPO	DETAYLI BEYAN	TAŞIMA BİLGİLERİ
50	ASIL SORUMLU	50	ASIL SORUMLU	DETAYLI BEYAN	FİRMA/K BİLGİLER
51	ÖNGÖRÜLEN GÜMRÜK İDARESİ/ÜLKESİ	51	ÖNGÖRÜLEN GÜMRÜK İDARESİ/ÜLKESİ	DETAYLI BEYAN	TAŞIMA BİLGİLERİ
52	TEMİNAT		TRANSİT REJİMİ		
53	VARIŞ GÜMRÜK İDARESİ/ÜLKESİ	53	VARIŞ GÜMRÜK İDARESİ/ÜLKESİ	DETAYLI BEYAN	TAŞIMA BİLGİLERİ
54	YER VE TARİH	54	İMZA SAHİBİ	DETAYLI BEYAN	FİRMA/K BİLGİLER

² Gümrük ve Ticaret Bakanlığı 2017 yılı İdari Faaliyet Raporu, sayfa: 20

³ Gümrük ve Ticaret Bakanlığı 2013 yılı İdari Faaliyet Raporu, sayfa: 18

⁴ R. KUTLU, Tek Pencere Sisteminin Türkiye Uygulaması Uzman Görüş Dergisi 44-45. sayı syf: 10-11

⁵ RYKGM, 2017/12 s Genelge

7. Bilge Sisteminin İşleyişi

Gümrük Kanununun 39 ila 72 nci maddeleri; eşyanın, gümrük idaresine sunulmasından başlayarak beyanın oluşturulması, kontrol/muayene işlemi ile gümrük vergileri ödendikten sonra ambardan çıkarılması aşamasına kadar görev, yetki ve statüleri farklı kişilerce işlem yapılmasını gerektirmekle birlikte bu işlemlerin belirli bir sıra dâhilinde yapılmasını icap ettirmektedir.

Bilge sisteminde de aynı Gümrük Kanununda olduğu gibi beyannamenin düzenlenmesinden kapanması aşamasına kadar görev, yetki ve statüleri farklı kişilerce işlem yapılabilmektedir. Gümrük işlemlerinin Gümrük Kanununda belirlenen sıra dâhilinde yapılma gerekliliği Bilge sistemine “beyanname statüsü” şeklinde aktarılmıştır. Beyanname statüsü ile sistemdeki beyanname için gümrük mevzuatında öngörülen işlemlerden hangisinin yapıldığı anlaşılabilir. Beyanname statülerine ilişkin bilgiler Tablo-2’de belirtilmiştir.

Tablo-2: Bilge Sisteminde Beyanname Statüleri

Yapılan İşlem	İşlemi Yapan	Beyanname Statüsü
Geçici Tescil Numarası alma	Yükümlü	Tescil Edilmemiş
Tescil Edilme	Yükümlü	Tescil Edilmiş
Gümrük İdaresince Kabul	Kabul Memuru*	Teslim Alınmış
Muayene/Kontrol-Bloke Kaldırılmamış	Muayene Memuru	Bloke Bırakılmış
Muayene/Kontrol-Bloke Kaldırılmış	Muayene Memuru	Muayene Onaylanmış
Muhasebe/Vergi Ödeme	Saymanlık Memuru	Kapanmış/Çıkabilir/Kapatılabilir**

*: Tescil ve Onay işleminin birleştirilmesi kapsamında sistemden kaldırılmıştır.

** : Beyanname rejim koduna göre değişir (Kapanmış: 4000, Çıkabilir: 1000, Kapatılabilir: 5300 gibi)

Bilge sisteminin işleyişi; detaylı beyan ve kalem ekranı bilgileri doldurulup, tarife çağırma işlemi ile gümrük beyanı (vergi/belge) oluşturulduktan sonra beyanname tescil edilir. Tescil işlemi sonrası beyanın kontrol türüne göre (mavi ve yeşil hat hariç) beyanname

me gümrük idaresine ibraz edilir. Gümrük idaresince beyanname ile ilgili gerekli kontrol/muayene işlemi yapıldıktan sonra (gümrük) vergilerin ödenme/teminata bağlama işlemi yapılır. Akabinde eşyanın geçici depolama yerinden çıkışı sağlanır. Belirtilen işlemlerin sistemde yerine getirilmesi ile birlikte beyanname “kapanmış” statüye geçer.

8. Bilge Sistemi ile İlgili Gümrük Mevzuatının İncelenmesi

Gümrük mevzuatında Bilge sistemi; “bilge, bilgisayar sistemi, gümrük bilgisayar sistemi” şeklinde ifade edilmekle birlikte; Gümrük Kanununun 35/A, 61 ve 165/C inci maddelerinde “bilgisayar sistemi”, Gümrük Yönetmeliğinin 203 ve 561 inci maddelerinde “bilge”, 232, 233, 234, 236, 237, 238, 245, 247, 249, 265 inci maddelerinde ise “bilgisayarlı transit sistemi” olarak atıf yapılmaktadır.

Gümrük mevzuatı hiyerarşisinde Bilge sistemine daha çok genelge ve tasarruflu yazı düzeyinde atıf yapıldığı, halen 108 adet Genelge, 164 adet tasarruflu yazıda (sisteme) atıf yapıldığı tespit edilmiştir.

9. 2010/1 sayılı Genelgenin Mevzuat Açısından İncelenmesi

Bilge sistemi ile ilgili en temel düzenleme 2010/1 sayılı genelgedir. Söz konusu genelge sistemin Gümrükler Genel Müdürlüğüne yürütüldüğü dönem -05.01.2010 tarihinde- çıkarılmıştır. Genelgede; sistemin beyana dayalı yapısının kuvvetlendirilmesinin amaçlandığı belirtilerek sistemde kalem bilgilerinin girilmesinin ardından “Tarife” çağırıldığında; “Kalem Bazında Vergi Tahakkuku ve Aranılan Belge” ekranının geldiği ve söz konusu ekranın;

- Tarife Sonuçları
- 47. Vergilerin Hesaplanması
- 44.Ek Bilgi, Sunulacak Belgeler, Ön İzinler olmak üzere 3 bölümden oluştuğu ifade edilmektedir.

Genelgede; “Tarife Sonuçları” bölümünün referans, “47.Vergilerin Hesaplanması” ile “44. Ek Bilgi, Sunulan Belgeler, Ön İzin” bölümlerinin hukuki sonuç doğuran beyan niteliğinde olduğu belirtilmektedir. Genelge ile sistemde muayene memuru ve yükümlü tarafından yapılacak işlemler ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

“

Bilge sisteminin işleyişi; detaylı beyan ve kalem ekranı bilgileri doldurulup, tarife çağırma işlemi ile gümrük beyanı (vergi/belge) oluşturulduktan sonra beyanname tescil edilir. Tescil işlemi sonrası beyanın kontrol türüne göre (mavi ve yeşil hat hariç) beyanname gümrük idaresine ibraz edilir.

I. Yükümlülere Yapılması Gereken İşlemler:

- “Tarife Sonuçları” bölümünde yer alan bilgilerin “47.Vergilerin hesaplanması” ve “44. Ek bilgi, sunulan belgeler, ön izinler” bölümüne aktarılması,
- İlgili mevzuatta beyana konu eşya, yapısı ve mahiyeti gereği istisna tutulmuş ise “44. Ek bilgi, sunulan belgeler, ön izinler” bölümüne aktarılan mezkûr belgenin “Hareketler” menüsü kullanılarak silinmesi,
- “44. Ek bilgi, sunulan belgeler, ön izinler” bölümüne aktarılmayan, ancak eşyanın özel durumu nedeniyle beyanname ekine eklenmesi gereken belgenin bulunması halinde “Hareketler” menüsündeki “Yeni” talimatı kullanılarak belgenin eklenmesi,
- “47.Vergilerin hesaplanması” bölümüne aktarılan vergilendirmeye ilişkin hususlar kontrol edilerek, beyana konu eşyanın yapısı ve mahiyeti gereği farklı bir vergi oranına tabi olması halinde, “Hareketler” menüsünden düzeltme yapılarak tabi olduğu vergi türü, oranı ve vergi tutarının beyan edilmesi (düzeltilmesi),
- İlgili mevzuatta beyana konu eşya, yapısı ve mahiyeti gereği istisna tutulmuş ise “47. Vergilerin hesaplanması” bölümüne aktarılan düzenlemenin “Hareketler” menüsü kullanılarak 47 nolu alandan silinmesi,

- “47. Vergilerin hesaplanması” bölümüne aktarılmayan, ancak beyana konu eşyanın özel durumu nedeniyle ödenmesi/teminata bağlanması gereken bir tutarın bulunması halinde “Hareketler” menüsünde “Yeni” yapılarak tutarın beyan edilmesi (eklenmesi),

II. Muayene Memurlarınca Yapılması Gereken İşlemler:

- “Tarife Sonuçları” bölümü ile yükümlüsünce “47. Vergilerin hesaplanması”, “44. Ek bilgi, sunulan belgeler, ön izinler” bölümlerinde beyan edilen vergi ve belgeler arasındaki farkları içeren “Tarife/Vergi Beyanı Farkları” bölümünün Muayene/Kontrol ekranında kontrol edilmesi,
- Mevzuatın, yapısı gereği Bilge sistemine aktarılmayan işlemlerin manuel olarak yapılması şeklinde sayılmıştır.

Genelgede ayrıca “Bilge sisteminin kullanılmasının gümrük idarelerindeki görevlilerin mevzuatta öngörülen yetki ve sorumluluklarını ortadan kaldırmadığı, mevzuat hükümleri çerçevesinde ve gerekli görülmesi halinde vergilendirme/belgelendirme üzerinde gereken düzeltmelerin yapılarak muayene işleminin tamamlanması gerektiği” düzenlenmiştir.

2010/1 sayılı Genelge mevzuatı açısından değerlendirildiğinde; sistemin referans amaçlı veri (vergi/belge) getirdiği, yükümlünün referans amaçlı gelen vergi/belgeyi ya olduğu gibi kabul etmek ya da silme/dü-

zeltme/ekleme şeklinde değişiklik yapmak suretiyle beyanını oluşturması gerektiği, gümrük idaresinin de yükümlü beyanını kontrol etmesi gerektiği düzenleme altına alınmıştır.

10. 2010/1 sayılı Genelgenin Bilge Sistemi Açısından İncelenmesi

Söz konusu genelgede belirtilen hususlar Bilge sistemine üç bölüm olarak yansıtılmıştır. Şöyle ki:

I. Tarife Sonuçları Bölümü:

Yükümlüsünce beyanname verileri/bilgileri girildikten sonra gümrük ve dış ticaret mevzuatı ile ilgili sistem tarafından yönlendirilen mesajların cevaplandırılması ile oluşan bölümdür.

II. 47. Vergilerin Hesaplanması Bölümü:

Bu bölüm, Tarife Sonuçları bölümünden sonra gelir ve iki kısımdan oluşur. (Şekil-1)

- Sistem Tarafından Hesaplanan Vergiler (Referans amaçlı olup, ekranın sağındadır)
- Yükümlüsünce Beyan Edilen Vergiler (Bağlayıcı olup, ekranın solundadır)

III. 44.Ek Bilgi, Sunulacak Belgeler, Ön İzinler Bölümü:

Bu bölüm, Tarife Sonuçları bölümünden sonra gelir ve iki kısımdan oluşur. (Şekil-1)

- Sistem tarafından İstenen Belgeler (Referans amaçlı olup, ekranın sağındadır)
- Yükümlüsünce Beyan Edilen Belgeler (Bağlayıcı olup, ekranın solundadır)

Şekil-1: “47. Vergilerin Hesaplanması” ve “44.Ek Bilgi, Sunulacak Belgeler, Ön İzin” Bölümlerinin Sistem Üzerinde İncelenmesi:

Şekilde Yer Alan Rakamlara İlişkin Açıklamalar:

- 1: 47. Vergilerin Hesaplanması Bölümü
- 2: 44. Ek Bilgi, Sunulacak Belgeler, Ön İzinler Bölümü
- 3: Vergilerin Hesaplandığı alan (Sistemin hesapladığı, referans amaçlı kısım)
- 4: Vergilerin Hesaplandığı alan (Yükümlüce Beyan Edilen ve bağlayıcı olan kısım)
- 5: Belge/Dokümanların eklendiği alan (Sistemin getirdiği, referans amaçlı kısım)
- 6: Belge/Dokümanların eklendiği alan (Yükümlüce Beyan Edilen ve bağlayıcı olan kısım)
- 7: Sistemin hesapladığı/getirdiği, yükümlünün aynen kabul ettiği vergi/belge (Beyaz Renk)
- 8: Sistemin hesaplamadığı/getirmediği, yükümlünün kendi eklediği vergi/belge (Yeşil Renk)
- 9: Sistemin hesapladığı/getirdiği, yükümlünün düzeltme yaptığı vergi/belge (Mavi Renk)
- 10: Sistemin hesapladığı/getirdiği, yükümlünün sildiği vergi/belge (Kırmızı Belge)
- 11: Vergi/belge ile ilgili sistemde silme, düzeltme ve ekleme yapma alanı
- 12: Vergi/belgeyi sağdan sola aktarma (referans amaçlı veriyi; yükümlü beyanı yapma) alanı

11. 09.03.2012/1850 tarih/sayılı Tasarruflı Yazının İncelenmesi

2010/1 sayılı Genelgeye istinaden BİLGE sisteminin uygulanmasına ilişkin Risk Yönetimi ve Kontrol Genel Müdürlüğünce 09.03.2012 tarihli, 1850 sayılı tasarruflı yazı yayımlanmıştır. Söz konusu yazıda; “2010/1 sayılı Genelge ve Gümrük Yönetmeliğinin 113/2 nci maddesi gereği beyan esasının halen yürürlükte bulunmasına rağmen yükümlüler tarafından yanlış veya eksik girilen veriler ile hatalı olarak değiştirilen vergilendirme unsurlarının

gümrük idarelerinde yeterince kontrol edilmediği, söz konusu sistemde yürütülen gümrük işlemlerinin denetimden geçirilmemiş beyanlar üzerine tamamlandığı ve bu nedenle mevzuata aykırı işlemler ile gelir eksikliğine sebebiyet verildiği, Gümrük Kanununun 65/4 üncü maddesi ve Gümrük Yönetmeliğinin 186/2 nci maddesi uyarınca Bilge sisteminde beyanları nedeniyle gelir eksikliğine neden olan veya mevzuata aykırı işlem tesis eden yükümlülerin bu fiilleri dolayısıyla ilgili muayene memurlarının ve gümrük müdürleri ile bölge müdürlerinin de sorumlulukları bulunduğu, Bilge sisteminde yer alan eşyanın beyan edildiği gümrük rejimi bakımından tahsili veya teminata bağlanması gereken vergiler ve/veya ek mali yükümlülükler ile beyannameye eklenmesi öngörülen belgelerden, yükümlülerin yol gösterici mahiyette istifade edebileceği ve sistem tarafından getirilen vergi ve belgeleri değiştirmeye yetkilerinin bulunduğu, yükümlü beyanlarının gümrük idarelerince mutlak suretle titizlikle denetlenerek işlemlerin mevzuata uygun olarak neticelendirilmesinin sağlanması gerektiği” idari tasarruf haline getirilmiştir.

09.03.2012 tarihli, 1850 sayılı tasarruflı yazı mevzuat açısından değerlendirildiğinde; Bilge sisteminin beyan esaslı ve referans niteliğinde olduğu, sistem tarafından referans edilen vergi/belgelerden yükümlülerin yol gösterici mahiyette yararlanabileceği, vergi/belge ile ilgili olarak sistemde değişiklik yapma yetkilerinin olduğu, yükümlülerin sistemde yanlış, eksik veri girmesi ya da hatalı veri değişikliği sebebiyle yaptığı beyanın/vergilendirme unsurlarının mevzuata aykırı olduğu ve gelir eksikliğine sebebiyet verdiği, gümrük idaresince yükümlü beyanının kontrol edilmesi gerektiği belirtilmektedir.

12. Değerlendirme ve Sonuç

Yürürlüğe girdikten dokuz yıl sonra Gümrük Kanununun 61 inci maddesinin 3 üncü fıkrasının; “Tescil edilmiş beyanname, ait olduğu eşyanın vergileri ve para cezalarından dolayı taahhüt niteliğinde beyan sahibini bağlar ve gümrük vergileri tahakkukuna esas tutulur” şeklinde değiştirilmesi, Gümrük Yönetmeliğinin 113 üncü maddesinin Kanuna uygun olarak “Beyanın Bağlayıcılığı” şeklinde yeniden düzenlenmesi, diğer bir ifadeyle gümrük beyanının beyana dayalı şekilde yapılmasının “mevzuat” olarak öngörülmesi; Bilge sisteminde beyana dayalı bir yapıya geçilmesini zo-

runlu kılmıştır. Nitekim 2010/1 sayılı Genelgenin de bu amaçla çıkarıldığı anlaşılmaktadır.

Bilge sistemi, gümrük ve dış ticaret mevzuatı ile sair mevzuatın bilgisayar ortamında doğru, etkin ve yeknesak olarak uygulanmasını sağlayan önemli bir program/araçtır.⁶

Bilge sisteminin beyan yapısı; ithalat rejim kararı ve bağlı mevzuat gereği tabi olunan vergi ve/veya ticaret politikası önlemlerini takip eden bir yapı üzerine bina edilmesini, diğer taraftan Gümrük Kanunu başta olmak üzere gümrükle ilgili diğer kanun ve kurum düzenlemelerinin de takip edilmesini gerektirmektedir.

Gümrük ve dış ticaret mevzuatının geniş ve dağınık bir yelpaze içermesi, uluslararası anlaşma, kanun, KHK, BKK, tüzük, yönetmelik, tebliğ, genelge ve tasarruflı yazı düzeyine kadar indirgenmesi, daha da önemlisi çok sık aralıklarla değişmesi, üstelik Resmi Gazete’de yayımlandığı gün yürürlüğe girmesi; gümrük ve dış ticaret mevzuatına ilişkin düzenlemelerin Bilge sistemine yansıtılma/aktarıma sürecini zorlaştırmaktadır.

Bilge sisteminin güncellenme ihtiyacı başta Türk Gümrük Tarife Cetveli (TGTC) olmak üzere ithalat rejim kararı ile ithal ve ihraç edilecek eşyaya ilişkin uygulanabilirlik değerlendirmesi, piyasa gözetim ve denetimini sağlayan ürün güvenliği tebliğleri ile ithalat tebliğinin her yıl yeniden yayımlanmasından ya da yıl içerisinde değişmesinden kaynaklanmaktadır.

13.Görüş ve Öneriler

Bilge sisteminin, gümrük işlemleri iş akışı ve/veya işleyiş sistematiğine uygun şekilde tasarlanması, ödenmesi gereken gümrük vergileri ile beyanname aranması gereken belgelere ilişkin “beyana dayalı yapıya” geçilmesi, sistemin referans ettiği vergi/belgelerin yükümlüsünce olduğu gibi ya da değiştirilmek suretiyle kabul edilmesi; yükümlü iradesini/beyanını (sisteme) yansıttığı gibi gümrük idaresi kontrolünü de kolaylaştırmıştır.

Bu meyanda, RYKGM’nün yukarıda yer verilen tasarruflı yazısında da belirtildiği gibi yükümlülerce gümrük mevzuatında ve Bilge sisteminde beyana dayalı yapıya geçildiğinin yeterince anlaşılmadığı, ödenmesi gereken vergilerin hesaplanmasından veya beyanname-

⁶ 2010/1 sayılı Genelge, 1. fıkrası

meye eklenmesi gereken belgelerin eklenme(me)sinden hala sistemin (Bilge) sorumlu olduğunu düşünmeleri sebebiyle hatalı beyana sebebiyet verdikleri ve cezaya maruz kaldıkları anlaşılmaktadır.

Bilge sisteminde mevcut sistem işleyişinin kaldırılması, diğer bir ifadeyle; beyana dayalı yapıdan vazgeçilmesi, yükümlü beyanının doğru şekilde yapılmasına engel teşkil edebileceği gibi Gümrük Kanununun 61/3 üncü maddesine de -madde değişmediği sürece- aykırı olacaktır. Bu bağlamda, düzenlemelerin/mevzuatın sisteme aktarılmasını bir örnekle açıklamak gerekirse; mevzuatında sadece eşya adı belirtilen ancak GTİP'e yer verilmeyen, KDV'si %18'den %8 düşürülen bir KDV kararı (örneğin; 2012/2931 sayılı BKK gibi) Bilge sistemine nasıl yansıtılacak? Söz konusu karar ya da ilgili kurumdan alınacak ruhsatname, izin, muafiyet yazısı gibi bir belge/doküman gereği; yükümlünün sistemde %8 KDV beyanı yapması gümrük idaresinin de yükümlü beyanını/mevzuatı kontrol etmesi gerekli/yeterli olabileceği değerlendirilmektedir.

Bilge sisteminde yükümlüye kendi beyanını yapma/yansıtma imkânının verilmemesi; yükümlüsünce beyandan sistemin sorumlu olduğu ileri sürülebileceği gibi sistemde yapılan yanlış/eksik beyanlara uygulanacak (gümrük) cezaları için sürekli itiraz edilmesi ve/veya dava açılması gibi sonuçlara sebebiyet verebilecektir. O bakımdan, yükümlünün beyanı ile ilgili olarak sistemde tercih yapılabilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Bilge sisteminde yükümlü beyanının doğru bir şekilde yapılabilmesini teminen; beyana dayalı yapının korunması gerektiği, yükümlü beyanı ve/veya değişikliğine ilişkin (sisteme) açıklama yapılmasının (mevzuat dayanağı gibi) zorunlu hale getirilmesinin yeterli olacağı zira yapılacak açıklamanın; hem beyannamayı kontrol eden gümrük idaresi/muayene memuru hem de idare amiri/müfettiş için yönlendirici olabileceği değerlendirilmektedir.

14. Sistemle ilgili Doğru Bilinen Yanlışlar

- Sistemde tescil edilen beyannamedeki verilerden/bilgilerden Bilge sorumludur

Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren bir mevzuat; gümrük idaresi ve yükümlü için bağlayıcı olup, sistemde yapılan beyandan Gümrük Kanununun 61/3 üncü maddesi gereği yükümlü sorumludur.

- Bilge sisteminin hesapladığı vergiler ile refere ettiği belgelerde değişiklik yapılmaz

Gümrük Yönetmeliğinin 113 üncü maddesi, 2010/1 sayılı Genelge ve 09.03.2012/1850 tarih/sayılı tasarruflu yazı gereği sistemdeki vergi ve belgede değişiklik yapılabilir.

- Bilge sisteminin refere ettiği vergi/belgede değişiklik yapılırsa 241 cezası uygulanır

Gümrük Yönetmeliğinin 14 no.lu eki Gümrük Beyanname Kullanma Talimatına gereği Bilge sisteminde yükümlünün doğru beyanı yapma, gümrük idaresinin de yapılan beyanı kontrol etme yükümlülüğü bulunmaktadır

- Bilge sistemi eksik vergi hesaplıyor, sistemde vergi kaçırılabilir

Bilge sistemi yükümlüsünce girilen GTİP, rejim, muafiyet veya uluslararası anlaşma kodu verileri/bilgileri çerçevesinde referans amaçlı vergi hesaplar. Yükümlü isterse/gerekli görürse değişiklik yapılabilir

- Bilge sistemi güncel değil, sistemde eksiklikler var

Bilge sistemi, sisteme aktarılan mevzuatın yürürlük tarihine göre güncellenmektedir.

YAZAR HAKKINDA

Bekir DURUSOY

Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü
Şube Müdürü
durusoydb@gmail.com.tr
0 505 845 17 67

1968 yılında Kırıkkale ili, Delice ilçesi, Kurtoğlu Köyünde doğdu. 1991 yılında Anadolu Üniversitesi Afyon İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümünü, 2014 yılında da Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi, Adalet Bölümünü bitirdi. 1993 yılında Gümrük Müsteşarlığında Gümrük Muayene Memuru olarak göreve başladı. Çeşitli gümrük idarelerinde çalıştıktan sonra Gümrükler Kontrol Genel Müdürlüğüne geçti. Müsteşar Danışmanlığı ve Gümrük Muayene Memurları Derneği Başkanlığı görevlerinde bulundu. Halen Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğünde görev yapmaktadır. Gümrük mevzuatı ve uygulamalarına ilişkin çeşitli dergilerde makaleleri yayımlanmıştır.

Halil İbrahim TOPUZ

Gümrükler Genel Müdürlüğü
Gümrük ve Ticaret Uzmanı

Her Kalem Ayrı Bir Beyan Mıdır?

Gümrük Kanunu'nun 234/6'ncı maddesi ile Söz Konusu Madde Uyarınca Tatbik Edilen 241/1'inci Maddesi Üzerine Bir Değerlendirme*

Giriş

İdarî yaptırımlar da, diğer idarî işlemlerde olduğu gibi, kişiye hukukî koruma sağlayan idarî usul kurallarına tâbidirler ancak cezaî bir hüviyeti olması hasebiyle ek güvencelere daha sahip kılınmıştır. Bu ek güvenceler ise Ceza Hukuku alanından İdarî Ceza Hukuku'na intikal eden ilkeler olup, kanunîlik (fiilde ve yaptırımda belirlilik), geriye yürümezlik, kusur, sorumluluğun şahsîliği, kabahat ve idarî müeyyide mabeynindeki ölçülülük, idarî müeyyidenin insan onuru ile bağdaşması, ne bis in idem olarak mâruf; aynı fiilden ötürü tek bir müeyyide tatbik edilmesi, savunma hakkının tanınması, idarî ceza işleminin gerekçeli olması, tarafsızlık ve eşitlik ilkesi şeklinde sıralanabilir.

* Bu yazıda yapılan açıklamalar ve görüşler, tamamıyla yazarına ait olup, hiçbir şekilde yazarın çalıştığı kurumu bağlamaz; kurumunun görüşü olarak kullanılamaz, değerlendirilemez ve buna istinaden hak iddiasında bulunamaz.

Bu kısa çalışmada, 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 234/6'ncı maddesi; hem temel bir ceza hukuku ilkesi olan, hem de 5327 sayılı Kabahatler Kanunu'nda da yer alan "kanunilik ilkesi" çerçevesinde değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Suç/Kabahat ve Cezada Kanunilik İlkesi

Ceza Hukuku'nun temel ilkelerinden biri olan "kanunsuz suç ve ceza olmaz" prensibi kabahatler için de söz konusudur. Zîrâ bireylerin devlet düzeninin gereklerine tam anlamıyla riâyet edebilmeleri için hukuk kurallarının, bilhassa ceza içeren kuralların tüm unsurlarıyla açık bir biçimde düzenlenmiş olması gerekmektedir. Bunun anlamı, belirli bir fiilin kabahat sayılmasında kıyas yapmanın, hukukun genel ilkeleri ile örf ve adet gibi kaynaklar yoluyla kabahati belirlemenin mümkün olmamasıdır. Bu ilke aynı zamanda hukuk devletinin de olmazsa olmaz şartlarındandır. Kişilerin özgürlük alanına bir açıklık ve garanti sağlayan söz konusu ilke "ceza kanunlarının garanti işlevi"ni de yerine getirmektedir.¹

Bahse konu ilke Anayasa'nın da buyruğudur ve koruması altındadır. Anayasa'nın "Suç ve cezalara ilişkin esaslar" başlıklı 38'inci maddesi uyarınca "Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş cezadan daha ağır bir ceza verilemez. Suç ve ceza zamanaşımı ile ceza mahkûmiyetinin sonuçları konusunda da yukarıdaki fıkra uygulanır. Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur."

Kanunilik ilkesi ile çok yakın bir ilgisi bulunan tipiklik kavramı ise kanuna göre cezalandırılabilen eylemin mutlaka yine kanunlarda tanımı bulunan her suçta uyabilen, soyut, çerçeve modellerden birine uygun olması şartıdır. Yani bu anlamda tipe uygunluk, eylemin bir niteliği veya vasfıdır. Ancak bu özellik ve vasfıyla suç eylemi diğer insan eylemlerinden tefrik edilmektedir.

Konumuz ile ilgili olarak eski bir karar olmasına rağmen genel bir ilkeye temas etmesi hasebiyle Avrupa Bakanlar Komitesi'nin idarî yaptırımlar hakkındaki 91 (1) R. No'lu tavsiye kararından da bahsetmek yerinde olacaktır. Söz konusu tavsiye kararının ilk ilkesi "İdarî yaptırımlar ve uygulanacakları koşullar yasa ile belirlenir." şeklindedir. Mezkûr kararın ikinci ilkesi ise, "işlendiği sırada hukuk normuna aykırı olmayan fiille idarî yaptırım uygulanamaz. İşlendiği sırada daha hafif bir yaptırım öngörülen kabahat için sonradan getirilen daha ağır bir yaptırım uygulanamaz." şeklindedir.

Konuya ilişkin Kabahatler Kanunu'na bakılacak olursa, söz konusu kanunun 4'üncü maddesinin birinci fıkrası "Hangi fiillerin kabahat oluşturduğu, kanunda açıkça tanımlanabileceği gibi; kanunun kapsam ve koşulları bakımından belirlediği çerçeve hükmün içeriği, İdarenin genel ve düzenleyici işlemleriyle de doldurulabilir." hükmünü, ikinci fıkrası ise, "Kabahat karşılığı olan yaptırımların türü, süresi ve miktarı, ancak kanunla belirlenebilir." hükmünü âmiridir.

Özet olarak, kanunilik ilkesi hukukumuzda çok sıkı bir şekilde ve detaylı olarak yer bulmuş olup, söz konusu ilke kanunun tekelciliği, kanunun açık olması ve kanunun geçmişe uygulanamazlığı şeklinde üç temel unsur ile ifade edilmektedir. Buna göre ilk unsur olan kanunun tekelciliği, yukarıda da belirtildiği üzere, herhangi bir ceza kuralının yalnızca kanunla ihdâs edilmiş olması zorunluluğudur. İkinci unsur olan kanunun açık ve kesin olması ilkesi Anayasanın 2'nci maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden biri olarak belirlilik ilkesi içerisinde değerlendirilebilir. Buna göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de İdare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesidir. Son unsur olan geriye yürümezlik ilkesi ise, yeni bir suç ve bu suça ilişkin ceza ihdâs eden hükümlerin geçmişe yürümemesini, bununla birlikte fâilin lehine olan hükümlerin ise geçmişe yürümesini ifade eder.²

“

Belirlilik ilkesi, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de İdare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesidir.

Gümrük Kanunu'nun 234/6'ncı Maddesi ile Söz Konusu Madde Uyarınca 241'inci Maddesinin Tatbikinde Doğabilecek Âdil Olmayan Sonuçlar

Başlıkta yer alan maddeler ile ilgili olarak uygulamada yaşanan sorunların temeli esasında aynıdır. O da beyannamelerde yer alan her bir kalemin ayrı bir beyan olup olmadığı sorusudur.

Gümrük Kanunu'nun 234/6'ncı maddesi ile 238/2'nci maddesinde yer alan ortak hüküm, söz konusu maddelere göre verilecek olan cezalar 241'inci maddenin birinci/altıncı fıkrasında belirtilen cezadan az olamayacağıdır. Bilindiği üzere, 4458 sayılı Gümrük Kanununun 67/2'nci maddesine göre ise her kalem ayrı beyan sayılır. Buna göre, ilgili maddelere göre oluşmuş kabahatlere verilecek olan idarî para cezaları her bir beyannamenin her bir kalemine göre 241'inci maddenin birinci fıkrasındaki cezadan az olamaz yorumu çıkarılmakta ve cezalar da buna göre kesilebilmektedir.

Öncelikle böyle bir yorumun ne kadar vahim sonuçlar getireceğini ortaya koymak için konuya ilişkin basit ancak çarpıcı bir örnek verip sonrasında konuyu izah etmeye çalışalım. Uygulamada, satıcıya ödenen royalti – lisansların beyannamelere dağıtım neticesinde 234/6'nın uygulanması ile sıklıkla karşılaşıldığından örneğimizi de buna göre oluşturalım:

Yükümlü A'nın, yurt dışındaki satıcıya dönemler itibarıyla royalti ödemeleri yaptığını, ancak royalti ödemeleri ile ilişkili bulunan eşyanın ithalatı yapılırken söz

konusu ödemeleri gümrük kıymetine dâhil etmeden dolayısıyla eşya kıymetlerini eksik olarak beyan ettiğini farz edelim. Bu durumun 2 yıl sonra Gümrük İdaresince tespit edildiğini ve eksik kalan alacakların ikmali ve oluşan kabahatin tecziyesi için hesaplamalar yapıldığında söz konusu firmanın 2 yıl boyunca toplamda 500.000 TL royalti ödemesi yaptığını, söz konusu ödemelerle ilişkili 12.000 adet SDGB tescil ettirdiğini ve her bir SDGB'nin ise 5 farklı kalemden müteşkil olduğunu tespit edildiğini varsayalım. Her bir kaleme bulunan eşyanın ise %5 oranında Gümrük Vergisine ve %8 oranında da KDV'ye tabi olduğunu kabul edelim.

Bu verilere göre Gümrük İdaresinin öncelikle söz konusu royalti ödemesini, ilişkili tüm eşyalara orantılı olarak dağıtması gerekmektedir ancak örneği basitleştirmek adına ilgili ödemeleri eşit olarak dağıttığı farz edildiğinde;

$$12.000 \times 5 = 60.000 \text{ beyan,}$$

$$500.000 \text{ TL} / 60.000 = 8,33 \text{ TL}$$

hesabından, her bir kalem eşyanın kıymetine 8,33 TL ilave yapılması gerektiğini tespit etmiştir.

Buna göre vergi ve cezaları ise şu şekilde hesaplamıştır:

Her bir kalem için;

$$8,33 \times 0,05 = 0,42 \text{ TL Gümrük Vergisi,}$$

$$8,75 \times 0,08 = 0,70 \text{ TL KDV,}$$

ek tahakkuku tanzim edilmiştir.

Diğer taraftan, söz konusu ek tahakkuka konu kabahate Gümrük Kanunu'nun 234'üncü maddesi gereği ayrıca üç kat idari para cezası kesilmesi gerektiğinden;

Her bir kalem için;

$$0,42 \text{ TL} \times 3 = 1,26 \text{ TL Gümrük Vergisine ilişkin idarî para cezası}$$

$$0,70 \text{ TL} \times 3 = 2,10 \text{ TL KDV'ye ilişkin idarî para cezası kesilmesi gerekmektedir.}$$

Ancak her kalem ayrı bir beyan kabul edildiğinde, Gümrük Kanunu'nun 234/6'ncü maddesine göre 241'inci maddenin birinci fıkrasından az ceza kesilemeyeceğinden söz konusu beyannamelerin tescil

¹ ÖZTÜRK, Bahri. Kabahatler Kanunu'nun Genel Esasları, İhsan Ulsan ve Funda Başaran (Ed.), İdari Ceza Hukuku Sempozyumu içinde (123-139) . Ankara: Seçkin, 2009, s. 128.

² ERDEM, Tahir. Vergisel Kabahatler . İstanbul: Beta Yayınevi , 2010, s. 54-62.

tarihinde geçerli olan maktu cezaların tatbiki yoluna gidilmektedir. Böyle yorumlandığında ise olması gereken toplam cezalar;

1,26 TL X 60.000 = 75.600 TL toplam Gümrük Vergisi para cezası,

2,10 TL X 60.000 = 126.000 TL toplam KDV para cezası

yerine;

92 TL X 60.000 = 5.520.000,00 TL toplam Gümrük Vergisi para cezası,

92 TL X 60.000 = 5.520.000,00 TL toplam KDV para cezası,

(Tüm SDGB'lerin 2017 yılında tescil edildiği var sayımı ile)

tatbik edilebilmektedir.

Böylece aslında 25.200 TL Gümrük Vergisi ve 42.000 TL KDV olmak üzere toplamda 67.200 TL vergi kaybı bulunduğundan, söz konusu vergi kaybı için verilecek olan ceza en fazla üç katı, yani 201.600 TL idarî para cezası kesilmesi gerekirken örneğimize konu yükümlü için toplamda 11.040.000,00 TL idarî para cezası kesilmiş olmaktadır ki bu da vergi kaybının yaklaşık 164 katına tekabül etmektedir ki böyle bir ceza türü Kanun Koyucu tarafından ne ilgili maddede ne de Gümrük Kanunu'nun müeyyide koyan diğer maddelerinde öngörülmemiştir.

Dolayısıyla böyle bir yorum neticesinde yapılan idarî tasarruf ile esasında Kanunda olmayan bir ceza verilmiş olmaktadır ki böylece yukarıda kısaca izah edilen kanunîlik ilkesi ihlâl edilmiş olmaktadır. Diğer taraftan her bir kalemi baz almak yerine ceza kararını bir bütün olarak ele alıp buna göre ceza kesen gümrük idarelerinin de varlığı göz önünde bulundurulduğunda, cezalarda bulunması gereken belirlilik ilkesine de aykırı hareket edilmiş olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, yükümlüler işledikleri kabahate karşı ne tür bir yaptırım ile karşılaşacaklarını önceden öngörememekteyler.

Örnekten de anlaşılacağı üzere, âdil olmayan bu durumun temel sebebi her bir kalemin ayrı bir beyan olduğunun kesin bir kural olarak kabul edilmesidir.

“

Beyannamede yapılan düzeltmeler neticesinde yükümlülere, bahse konu maddede yer alan müeyyide uygulanırken her bir beyannamenin mi yoksa her bir beyannamede bulunan her bir kalemin mi baz alınarak idarî para cezasının verileceği uygulamada sıklıkla tereddüt oluşturmaktadır.

Bu yorum başka sakıncalı durumlara da sebebiyet vermektedir. Mesela, Gümrük Yönetmeliği'nin “Kanunun 241'inci Maddesinin Birinci Fıkrası Uyarınca Usulsüzlük Cezasını Gerektiren Fiiller” başlıklı Ek-82'nin 7'nci maddesi; “Ceza gerektiren başkaca bir durum bulunmaması kaydıyla, Gümrük Beyannamesinin Ek-14'e uygun olarak doldurulmaması” hükmünü âmirdir. Bu durumda beyannamede yapılan düzeltmeler neticesinde yükümlülere, bahse konu maddede yer alan müeyyide uygulanırken her bir beyannamenin mi yoksa her bir beyannamede bulunan her bir kalemin mi baz alınarak idarî para cezasının verileceği uygulamada sıklıkla yaşanan bir tereddüt oluşturmaktadır.

Esasında çok açık olan Gümrük Yönetmeliği'nin yukarıda zikredilen ekinin bahse konu 7'nci maddesi “Ceza gerektiren başkaca bir durum bulunmaması kaydıyla, Gümrük Beyannamesinin Ek-14'e uygun olarak doldurulmaması” hükmünü âmir olup, söz konusu madde metninde beyanın Ek-14'e uygun olmasından değil, beyannamenin Ek-14'e uygun olarak doldurulmamasından bahsedildiği ve tanzim edilen beyannamelerde Ek-14'e uyumsuzluğun bir ya da birden fazla hususta olabileceği hususu göz önüne alındığında usulsüzlük cezasının tatbiki açısından her bir beyanı esas almak yerine Yönetmeliğin 82 nolu ekinin 7'nci fıkrasında belirtildiği üzere beyannamenin kendisinin esas alınması gerektiği değerlendirilmektedir.³

Yukarıda örneklendirilen soruna tekrar dönecek olursak, Gümrük Kanunu'nun 234'üncü maddesinin altıncı fıkrası “Bir ila üçüncü fıkralara göre verilen cezalar 241'inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen miktardan az olamaz.” hükmünü âmir olduğundan aynı problem burada da zuhûr edebilmektedir. Yani bahse konu madde tatbik edilirken bir beyannamenin her kalemi kapsamında kesilecek olan cezaların toplamı mı dikkate alınacak ya da Gümrük Kanunu'nun 67/2'nci maddesi doğrultusunda değerlendirilerek her beyannamede bulunan kalemlerin ayrı birer beyan olduğu yolundan çıkarak her kalem için söz konusu şartın sağlanması mı gerekecek?

Uygulamada her iki şekilde de düzenlenmiş kararlar ile karşılaşmak mümkündür. Öncelikle, Kanun'un 67/2'nci maddesine bir bütün olarak bakmak gerekir. Söz konusu madde tam olarak “Bir beyannamenin iki veya daha fazla kalemi kapsamı halinde, her kaleme ilişkin bilgiler ayrı bir beyan sayılır. Bir kalemin eksik veya fazlası, diğer kalemin fazla veya eksikliğine mahsup edilemez. Türk Gümrük Tarife Cetvelinde aynı tarife pozisyonunun alt açılımında bulunan ve aynı kanunî veya tercihi vergi oranına tabi olan eşya bir kalem sayılır.” şeklindedir. İlgili maddenin gerekçesinden de söz konusu maddenin eşyanın kısmî muayene sonuçlarına ait hükümleri ihtiva ettiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla maddenin amacı eşyanın kısmî muayenesinde elde edilecek sonuçların nasıl değerlendirilmesi gerektiğini hükme bağlamaktır. Bu yapılırken de kısmî muayene konusu beyanname birden fazla kalem ihtiva ediyorsa söz konusu her bir kalemi tek beyan olarak kabul etmek gerektiğine hükmedilmiştir. Bu kabulün amacının ise kısmî muayene neticesinde bir kaleminde bulunan eksik veya fazlaların diğer kalemin eksik veya fazlalığına mahsup edilmemesinin sağlanması olduğu değerlendirilmektedir. Yani bu maddede hükmedilen her bir kalemin bir beyan olması gümrük mevzuatındaki tüm durumları teşmil edecek mahiyette olmadığı, en azından Kanun Koyucunun bu amaçla hareket etmediği düşünülmektedir. Dolayısıyla söz konusu madde hükmünü Kanun'un bilhassa 234/6'nci maddesine teşmil ettirmenin yukarıdaki örnekte ortaya koyulduğu üzere âdil olmayan sonuçlar doğurabileceği uygulamada sıklıkla karşılaşılan bir sorundur.

“

4458 sayılı Gümrük Kanununun 67/2'nci maddesine göre ise her kalem ayrı beyan sayılır. Buna göre, ilgili maddelere göre oluşmuş kabahatlere verilecek olan idari para cezaları her bir beyannamenin her bir kalemine göre 241'inci maddenin birinci fıkrasındaki cezadan az olamaz yorumu çıkarılmakta ve cezalar da buna göre uygulanabilmektedir.

Diğer taraftan bahse konu maddeler ile bilhassa 234/6'nci maddenin amacının da ayrı bir ceza maddesi olmaktan ziyade, söz konusu maddeler kapsamında kesilecek olan cezalar, özellikle 234'üncü maddede düzenlenen kabahatler dolayısıyla çok cüzi tutarlarda olabileceği düşünülerek, kesilecek olan cezanın kırtasiye ve posta masraflarını karşılaması için alınan bir tedbir olduğu değerlendirilmektedir.

Dolayısıyla bir beyanname (tüm kalemleri ile birlikte) kapsamında kesilecek olan idarî para cezası ve hatta bir fiil ile işlenmiş aynı kabahatlere konu tüm beyannameleri ihtiva eden bir ceza kararının tanzimi, Kanun'un 241'inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen miktardan az olmamak üzere baz alınıp, beyanname kapsamındaki kalemler/ceza kararı muhteviyatı beyannameler için tatbik edilecek olan cezalar tutarının bunu aşması halinde söz konusu tutar tatbik edilmeli, aşmaması halinde ise 241'inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen miktar tatbik edilmelidir. Bu hükmün Gümrük Kanunu'nun 234'üncü maddesinin tüm fıkralarına şamil olmaması, ya da (Md. 238/2 hariç) müeyyide öngören diğer tüm maddelerde de böyle bir hükmün yer alması da görüşümüzü destekler mahiyettedir. Aksi bir yorum ile kesilecek olan cezalar, örnekte de görüleceği üzere, Kanun ile

³ Zaten konuya ilişkin Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 12.06.2017/25713879 tarihli/sayılı dağıtım yazılarında da bu yönde değerlendirilme yapılarak Bölge Müdürlükleri talimatlandırılmıştır. Ancak söz konusu dağıtım yazısının uygulamada birliği sağlayıp sağlamadığı hususunun da değerlendirilip bu ve buna yakın bir sorun olan Gümrük Kanunu'nun 234/6'nci maddesini ihtiva eden bir genelgenin hazırlanmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

belirlenmiş kabahat için ihdâs edilmiş olan müeyyideden daha ağır bir müeyyide uygulanması anlamına gelecek olduğundan kanunilik ilkesine aykırı olacaktır. Zîrâ tekrar ifade etmek gerekirse böyle bir yorum ile kanunda olmayan bir müeyyide uygulanmış olacaktır.

Bahsedilen sorun yalnızca yükümlü aleyhine bir durum oluşturmakla da kalmayacaktır. Bu şekilde tatbik edilecek cezalar neticesinde idarî başvuru yolları ile geri verme ve kaldırma işlemlerinde yetki gaspını netice verebilecek durumlara da sebep olunabilecektir. İdarî başvuru yollarından biri olan yalnızca uzlaşma müessesesi bakımından konuyu tekrar yukarıdaki örnek bağlamında değerlendirecek olursak;

Esasında ek tahakkukları ile birlikte toplam 268.800,00 TL'lik bir alacak için yapılan ve alacağın toplamı 500.000 TL'nin altında bulunduğundan Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlükleri nezdinde bulunan uzlaşma komisyonlarınca sonuçlandırılması gereken bir uzlaşma başvurusu, ceza tatbikinde her bir kalemin bir beyan olarak kabul edilmesiyle alacak toplamı 500.000 TL'nin üstüne çıktığından, Merkezî Uzlaşma Komisyonunca sonuçlandırılmak durumunda bırakılabilecektir.

Sonuç

Sonuçları itibarıyla âdil olmayan sorunları beraberinde getirebilecek yorumlara açık olan Gümrük Kanunu'nun bilhassa 234/6'ncı maddesinin, belirlilik ilkesine uygun olarak herhangi bir yoruma izin vermeyecek şekilde yeniden düzenlenmesinin elzem olduğu düşünülmektedir.

Her bir kalemin ayrı bir beyan olarak kabul edilmesinin Kanun'un bütünü için gerekli olabileceği düşünüldüğünden, bu kapsamda söz konusu müeyyide maddelerinde yer alan ilgili fıkraların "(Bir ila üçüncü fıkralara) göre tanzim edilecek idari para cezası kararı, 241'inci maddenin birinci/altıncı fıkrasında belirtilen miktardan az olamaz." şeklinde değiştirilmesinin, konuya ilişkin uygulamada yaşanan sorunları tamamıyla gidereceği değerlendirilmektedir.

Kanunda böyle bir değişiklik yapılmasının kısa vadede mümkün bulunmaması halinde ise, konuya ilişkin

düzenlenecek bir Genelge ile gümrük idarelerinin söz konusu fıkraları idari para cezası kararlarını esas alacak şekilde uygulamalarının sağlanmasında fayda mülâhaza edilmektedir.

Kaynakça

- Anayasa
- 4458 sayılı Gümrük Kanunu
- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
- 5326 sayılı Kabahatler Kanunu
- ÖZTÜRK, Bahri. Kabahatler Kanunu'nun Genel Esasları, İhsan Uluşan ve Funda Başaran (Ed.), İdari Ceza Hukuku Sempozyumu içinde (123-139) . Ankara: Seçkin
- ERDEM, Tahir. Vergisel Kabahatler . İstanbul: Beta Yayınevi , 2010

YAZAR HAKKINDA

Halil İbrahim TOPUZ

Gümrükler Genel Müdürlüğü
Gümrük ve Ticaret Uzmanı
halil.topuz@gtb.gov.tr
0312 449 31 99

1983 yılında Kayseri'de doğdu. İlkokul eğitimini Hollanda'da, orta okul eğitimini Bitlis-Tatvan'da, Lise eğitimini Ankara-Beypazarı İmam Hatip Lisesi'nde ve lisans eğitimini ise İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamladı. Lisans eğitiminden sonra başladığı Anadolu Üniversitesi Hukuk Bölümü Adalet Programından ise 2014 yılında mezun oldu. Çalışma hayatına 2000 yılında, lise mezuniyeti sonrasında Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde başladı. Lisans eğitimi sonrasında ise özel sektörde dış ticaret departmanında pazarlama, satış ve operasyon sorumlusu olarak görev yaptı. 2014 yılında Gümrük ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde Gümrük ve Ticaret Uzman Yardımcısı olarak başladığı görevine, Gümrükler Genel Müdürlüğü Kıymet ve Vergilendirme Dairesinde Gümrük ve Ticaret Uzmanı olarak devam etmektedir. İyi derecede İngilizce ve Flemenkçe; orta derecede Almanca ve Arapça bilmektedir.

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINDA SÜREKLİ GELİŞİMİN ANAHTARI:

3İ MODELİ

Özet

Sivil toplum kuruluşlarının (STK'ların) varlıklarının temelinde sorumluluk bilinci ve özünde ise güven bulunuyor. Bir STK'nın yaptığı işlere, kurum kültürüne ve yarattıkları etkiye güven duyulduğunda, STK'nın değer yaratma zinciri hayata geçebiliyor. Güven ortamının tesisinin anahtarı ise iyi yönetişimdir. Kaynakların kullanımında şeffaf ve hesap verebilir olan, adil ve sorumlu yaklaşımı benimseyen, tutarlı kararlar alan ve bu kararlara katılımı sağlayan, kararları etkili sonuçlar üreten bir kuruluş, paydaşları ve çalışanları açısından güvenilir olarak değerlendirilir. Bir başka deyişle, bu prensipleri hayata geçiren ve benimseyen STK'lar, iyi yönetim kültürünü kurum içinde tesis ederler.

İyi yönetişimi kurum kültürü olarak benimseyen STK'lar, kendi içlerinde de sürekli gelişimi tetiklerler. Bir STK için sürekli gelişim faktörleri; değer yaratma, etki oluşturma ve süreklilik sağlamaktır. Bu ise ancak, İçerik, İşbirliği ve İletişim (3İ) ile sağlanabilir. 3İ Modeli kaliteli içerik geliştirmek, doğru iletişim mekanizmaları kurmak ve işbirliği geliştirmeyi amaç ediniyor. Modeli benimseyen, ölçme ve öğrenme döngüsünü hayata geçiren STK'larda etkin ve sürekli gelişim ortamı sağlanıyor.

İnsan olmanın doğasında faydalı olmak ve sorumlu yaklaşımı benimsemek bulunuyor. Sadece kendimize ve yakın çevremize karşı değil, aslında bütün toplumla ve gezegenle ilgili sorumluluklarımız bulunuyor. Bu sorumluluklarımızı bireysel olarak hayata geçirebiliriz. Ayrıca, topluluklar halinde de toplum ve dünya sorunlarına çözüm bulmak üzere çalışmalara katkıda bulunabiliriz. Böylelikle, sorunlara bulunan çözümler de sivil toplum kuruluşları (STK'lar) önem kazanıyor¹.

Dr. Fatma ÖĞÜCÜ ŞEN

Argüden Yönetişim Akademisi
Araştırma Programları Yöneticisi

“

3İ Modeli kaliteli içerik geliştirmek, doğru iletişim mekanizmaları kurmak ve işbirliği geliştirmeyi amaç ediniyor.

Bir STK'nın özünde katılımı teşvik etmek, bu katılımı etkili ve nitelikli hale getirmek bulunur. Bu ise ancak güvenilir bilgiye erişimi ve kuruma güven duyulmasını sağlayarak temin edilebilir. Bilgiye dayalı kararlar alındığında, paydaşlar merkezde tutulduğunda, alınan kararların sonuçları ölçüldüğünde, bu sonuçlara göre sürekli iyileştirme anlayışı benimsendiğinde kurumlarda da sürekli gelişim sağlanıyor.

Başarı için nicelik kadar, niteliğe de odaklanmalıyız. Bir STK için de durum pek farklı değil. Kurumun öncelikli olarak katılımcı bir anlayışla oluşturulmuş etkin bir misyona ve bununla uyumlu olarak ortaya konulan bir vizyona sahip olması gerekir. STK'nın başarısının kritik faktörleri arasındaki etkili olmasını, değer yaratmasını ve yarattığı değeri sürekli kılmasını birbirini takip eden çarklar gibi düşünebiliriz. Kurumun yetkinliklerini ve kaynaklarını etkin kullanarak sonuç üretme yaklaşımını benimsemesi STK'nın etkili olmasını sağlayacaktır. Kurum yetkinliklerini, misyonu ve değerleriyle uyumlu olarak kullandığında hedef kitlesi için katma değer yaratan bir kurum haline gelecektir. Etkili faaliyetler yürüten ve paydaşları için değer yaratan bir kurum için esas olan bunu sürekli kılmaktır. Bu ise iyi yönetim prensiplerinin bir kurum kültürü olarak yaygın biçimde benimsemesinden geçiyor. Şeffaf, hesap verebilir olan, etkili kararlar alan ve bu kararlara katılımı sağlayan, tüm paydaşlarına sorumlu olan ve adil yaklaşan bir STK'nın itibarının yönetimi için oldukça önemlidir. Bunu yenilikçi ve dinamik bir yönetim anlayışıyla birleştirdiğinde ise yarattığı değer de sürekliliğini sağlamak için önemli adımlar atmış demektir².

Etki, değer ve süreklilik çarkların sağlıklı bir biçimde dönmesi için onlara uygun yöntemler belirlemek gerekmektedir: etki için içerik, süreklilik için iletişim, değer için ise işbirliği (3İ Modeli³).

Sözü Uzun Yaşatan Yazıdır.

STK'ların varlık amacı nedeniyle yaymak istediği bir kavram, artırmak istediği bir farkındalık ya da değişim istediği bir toplumsal sorun bulunur. Elbette ki bunları sözlü olarak ifade etmenin etkisi tartışılmaz. Fakat, etkili oluşturulan bir içerik, faaliyet sürecinin kalitesini artırmayı tetikleyen kritik bir unsurdur. Bir faaliyet sürecinde, girdinin ve çıktının kalitesini doğrudan etkileyen en önemli yönlendirmenin temelini içerik oluşturur. Güncel yaklaşımları takip etmek, potansiyel kitleye uygun dil ve yaklaşımla içeriği oluşturmak, anlaşılabilirliği, dolayısıyla yaratılan etkiyi artıracaktır. Ayrıca, sadece sözlü değil, yazılı iletişim unsurlarının benimsemesi kurumsallaşmayı destekleyecektir. Prosedürler, raporlar, bilgilendirme dokümanları kurumsal hafızanın oluşturulmasında ve aktarılmasında da kritik rol oynayacaktır.

“STK'lar, toplumu harekete geçirmede sahip olduğu ikna gücü kadar kuvvetlidir. İkna gücü ise iyi iletişimden geçer...”⁴

Söylem ve düşüncede birlik ancak eylemlerde de birlik olduğunda güçlüdür. İçerik kalitesi güvenilir bilginin sağlanması için ne kadar kritikse, iletişim ise bu bilginin doğru şekilde yayılımını, geniş kitlenin katkısını ve güveni sağlar. Kurumun en temel görevi olan

kendisine duyulan güveni artırmasına ve toplumsal güvenin oluşturulmasına katkıda bulunmasını etkili iletişim destekler. Kuruma ve dolayısıyla yapacağı işlere olan güven sağlandığında, başkalarının kaynaklarının da hayata geçirebilmesi sağlanabilir. Kaynaklarını harekete geçirebilmek ise onların düşüncelerini yönlendirebilmeyi gerektirir. Bir STK'nın iletişim bağağında atacağı 5 temel adım ise şunlardır;

- Hedef kitle analizi yapmak,
- Verilmek istenen mesajı doğru tanımlamak,
- Etkin iletişim kanallarını belirlemek,
- Buna uygun faaliyet planı hazırlamak,
- Yapılan çalışmaların önceden belirlenen uygun kriterlerle değerlendirilmesini sağlamak.

“Tek başına” değil, “birlikte” hareket ederek; daha çok bilgi, kaynak ve etki yaratıyoruz⁵.

Argüden Yönetişim Akademisi faaliyetlerini gerçekleştirirken benimsediği altın kuralı, yıllık faaliyetlerini raporladığı Entegre Raporu'nda bu şekilde ifade ediyor.

Toplumsal sorunlar çok farklı boyutlara uzanabiliyor. STK'lar ise farkındalık yaratmak istedikleri toplumsal sorunlarla ilgili pek çok farklı konu ve alana girmek durumunda kalabiliyorlar. Bu noktalarda işbirlikleri oluşturmak, hem kaynak kullanımında verimliliği sağlamak adına, hem de yaratılan değer artırılması için kritik önem taşımaktadır. “Bir elin nesi var, iki elin sesi var” atasözümüz işbirliğinin aslında kültürümüzden de çok uzakta olmadığını gösteriyor. Kaynakların etkin kullanımı günümüzde ister kamu olsun, ister STK, isterse özel sektör kuruluşu olsun, her kurum ve kuruluş için en önde gelen hedeflerden birisi. Etkili oluşturulan işbirliği, yaratılacak kamuoyunun da daha güçlü olmasını sağlayacaktır. Yaratılmak istenen etki, sadece bir kurumun değil, işbirliği yapan kurumların her birinin ağında yaratılacaktır. Böylelikle, kamuoyunda toplu hareket etme için çoklu yönelim etkisi oluşturulacaktır.

Özetlemek gerekirse, bir sivil toplum kuruluşu çoğu zaman bir hayal ile başlar. Bu hayal, aslında STK'nın misyonunun özünü oluşturur. Bu misyonu (hayali) nasıl hayata geçiririz diye düşündüğümüzde ise katılım-

cı bir yöntemle ortaya konulan bir vizyon belirlenir. Akabinde, hedefler oluşur ve bu hedeflere ulaşabilmek için uygun strateji belirlenir. Yola çıkan STK'nın toplumda değer yaratan etkili bir kurum olması için döndürmesi gereken farklı çarklar bulunmaktadır. Çarkların sağlıklı olarak dönmesi, dişlilerin bir uyum içinde hareket etmesi için ise temel anahtar 3İ Modeli'nde ortaya konuluyor: İçerik, İletişim, İşbirliği. Etkin bir içeriğin yaratılması, etkili bir iletişimin benimsenmesi ve çoklu fayda sağlayacak işbirliği modellerinin oluşturulması bu modelin temelini oluşturuyor. Elbetteki, kurumda sürekli gelişim ortamını sağlayabilmek için 3İ Modeli'ni hayata geçirmeden önce, süreçler tasarlanırken anlaşılabilir, ölçülebilir, kolay takip edilebilir başarı ölçütleri belirlenmeli. Bu ölçütlerin sonuçları sürekli iyileştirme anlayışıyla değerlendirilmeli ve kurumsal gelişime katkıda bulunmalıdır.

YAZAR HAKKINDA

Dr. Fatma ÖĞÜCÜ ŞEN

Argüden Yönetişim Akademisi
Araştırma Programları Yöneticisi
fogucu@argudenacademy.org
0 533 123 6777

Dr. Fatma Öğücü Şen, yönetim alanında referans gösterilen ulusal ve uluslararası araştırma çalışmalarında yer almıştır. Bu konuda uluslararası alanda birçok makalesi bulunmaktadır. Uluslararası dergilerde yönetici editörlük yapmış olup, “kurumsal yönetim” alanındaki çalışmalarını sunmak için uluslararası konferanslara davet edilmektedir. University of Greenwich'te ve TÜBİTAK tarafından desteklenen araştırma çalışmalarında yer almıştır. Mazars Denge şirketinde kurumsal yönetim ve süreç iyileştirme alanında danışmanlık hizmeti vermiş olmakla birlikte, halen yönetim modelleri, paydaş katılımı ve entegre düşünce konularında eğitimler vermektedir. “Katılımcı Demokrasi: STK'ları Güçlendirme Önerileri”, “İstişare: Paydaşların Kararlara Katılımı”, “Vatandaşın Gözünden: İstanbul İlçe Belediyeleri'nin Yönetişim Karnesi” yayınlarının yazarları arasındadır. Doktora eğitimini kurumsal yönetim ve finansal raporlama ilişkisini incelediği teziyle İşletme alanında, yüksek lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi'nde Ekonomi ve Finans alanında, lisans eğitimini ise Sabancı Üniversitesi'nde Üretim Sistemleri Mühendisliği alanında başarı bursuyla tamamlamıştır.

¹ Yılmaz Argüden, Fikret Toksöz, Fatma Öğücü Şen ve Tuba Dokur. “Katılımcı Demokrasi:STK'ları Güçlendirme Önerileri”, Argüden Yönetişim Akademisi Yayınları, 2016 İstanbul.

² Yılmaz Argüden. “Geleceği Şekillendirmek”, Rota Yayınları, 2005, İstanbul.

³ Yılmaz Argüden ve Pınar Ilgaz. “Gönüllü Kuruluşların Yönetimi”. ARGE Yayınları, 2006, İstanbul.

⁴ Pınar Ilgaz, “Süreklilik Kazandırma – 3İ”, “Gönüllü Kuruluşların Yönetimi” Yayını. ARGE Yayınları, 2006, İstanbul.

⁵ Argüden Yönetişim Akademisi Entegre Rapor 2016, 2017, İstanbul.

LİMAN ÜCRETLERİ VE Cezalarının Uygulanması

Remzi AKÇİN
Ünsped Gümrük Müşavirliği
Genel Koordinatör

Türkiye, 24 Ocak kararları dediğimiz 24 Ocak 1980 tarihinden bu yana, dışa dönük büyüme stratejisi gütmektedir. Kendi üretimi ile kendi ihtiyacını karşılama, yani kendi kendine yeterlilik yerine, ithal etme, üretme ve ihrac etme eksenine oturmuş ekonomik yapıyı benimsemiştir.

1996 tarihinde Avrupa Ekonomik Topluluğu ile gümrük birliğine girmesi, dışa bağımlı ekonomik yapıyı daha da etkin hale getirmiştir. Doğal olarak, dışa bağımlılık sadece ihracatın artması değil, aynı zamanda da ithalatın artmasını beraberinde getirmiştir. Gümrük birliği nedeniyle, üçüncü ülkelere uygulanan gümrük vergi-

si oranlarının Avrupa Birliği tarafından belirlenmesi, Türkiye'nin bu konuda söz hakkının olmaması, ithalatın kontrolünü güçleştirmiş, cari açığın azaltılması konusunda ülkemiz pek başarı sağlayamamıştır.

İthalatın artması ve cari açık sürekli olarak döviz ihtiyacını gerektirmektedir. Bunun en etkili çözümü ise şüphesiz yabancı sermaye yatırımdan geçmektedir. Yabancı sermaye girişi, bir taraftan döviz ihtiyacını karşılarken, diğer taraftan üretimi, istihdamı ve ihracatı artırmaktadır.

Yabancı sermaye, bir ülkeye yatırım yapma kararı alırken, esas aldığı en önemli gösterge Dünya Bankasının yayınladığı, "İş Ortamı (Doing Business) Raporu"dur. İş Ortamı Raporlarında, Türkiye'nin son 10 yıllık performansına baktığımızda şöyle bir tabloyla karşılaşmaktayız.

2006-2018 İş Ortamı Raporlarında Türkiye'nin Yeri¹

Yıl	Ülke sayısı	Türkiye'nin Sıralaması	Önceki Yıla Göre Değişim
2006	155	84	-
2007	175	65	19
2008	178	60	5
2009	181	63	-3
2010	183	60	3
2011	183	73	-13
2012	183	68	5
2013	185	72	-4
2014	189	51	21
2015	189	51	0
2016	189	63	-12
2017	190	69	-6
2018	190	60	9

2017-2018 Raporlarında Göstergelere Göre Türkiye'nin Durumu²

Gösterge Seti	2017	2018	Değişim
Azınlık Hissedar Haklarının Korunması	22	20	2
Sözleşmelerin Uygulanması	33	30	3
Tapu Siciline Kayıt	54	46	8
Elektrik Temini	58	55	3
Sınır Ötesi Ticaret	70	71	-1
Kredi Temini	82	77	5
İşe Başlama	79	80	-1
Vergi Ödeme	128	88	40
İnşaat izinlerinin alınması	102	96	6
İflasın Çözümü	126	139	-13

¹ İş Ortamı (Doing Business) 2018 Raporunda Öne Çıkan Konular, <http://gtud.org/2017/12/28/is-ortami-doing-business-2018-raporunda-one-cikan-konular/>

² İş Ortamı (Doing Business) 2018 Raporunda Öne Çıkan Konular, <http://gtud.org/2017/12/28/is-ortami-doing-business-2018-raporunda-one-cikan-konular/>

Dünya Bankası İş Ortamı Raporunda 2006-2017 yılları arasında Türkiye'nin durumuna baktığımızda, bu konuda iyi bir ilerleme kaydetmediğimiz görülmektedir. 2007 yılında, Türkiye, 175 ülke arasında 65 sırada iken, 2017 yılında 190 ülke arasında 69'uncu sırada yer almıştır. Bu süreçte, iyileşmeden bahsetmek mümkün değildir.

Aynı şekilde, "Gösterge Setlerine Göre" sıralamada, "Sınır Ötesi Ticaret" özelinde baktığımızda ise, ülke ortalamasından daha geride olduğumuz görülmektedir. Bu alanda, 2017 yılında 190 ülke arasında 70'inci sırada yer almaktayız.

Yine, yabancı sermaye yatırımlarında, ülkenin lojistik altyapısının, işlem maliyetlerinin, işlem hızlarının önemi büyüktür. Yabancı sermaye, sadece eşyanın üretimi ile değil, hammadde ve üretilen ürünün ülkeye giriş çıkışında karşılaşılan zorluklar ve maliyetleri, yatırım kararında esas almaktadır.

Bu konuda da Dünya Bankası tarafından Lojistik Performans Endeksi yayınlanmakta, yabancı yatırımcılar, karar aşamasında ülkelerin lojistik performansını bu rapordan öğrenmektedir.

Türkiye'nin Yıllara Göre Lojistik Performans Endeksi ile Alt Bileşenlerinin Sıralama ve Puanları³

TÜRKİYE		2007		2010		2012		2014		2016	
		Sır.	Puan	Sır.	Puan	Sır.	Puan	Sır.	Puan	Sır.	Puan
Lojistik Performans Endeksi		34	3,15	39	3,22	27	2,51	30	3,50	34	3,42
Alt Bileşenler	Gümrükler	33	3,00	46	2,82	32	3,16	34	3,23	36	3,18
	Altyapı	39	2,94	39	3,08	25	3,62	27	3,53	31	3,49
	Uluslararası Sevkiyatlar	42	3,07	44	3,15	30	3,38	48	3,18	35	3,41
	Lojistik Kalite ve Yetkinlik	30	3,29	37	3,23	26	3,52	22	3,64	36	3,31
	Takip ve İzleme	34	3,27	56	3,09	29	3,54	19	3,77	43	3,39
	Zamanlama	52	3,38	31	3,94	27	3,87	41	3,68	40	3,75

Kaynak: Dünya Bankası, Lojistik Performans Endeksi, 2007, 2010, 2012, 2014, 2016

Aynı şekilde, Lojistik Performans endeksinde de, 2007-2016 sürecinde, ülke sıralamamızda herhangi bir ilerleme kaydedilememiştir. 2007 yılında Dünya sıralamasında Türkiye 34'üncü sırada iken, 2016 yılında yine 34 sırada yer almıştır.

Aslında, yatırımların önündeki engelleri kaldırmak, yatırım ortamını iyileştirmek amacıyla 2002 yılından beri yürütülen çalışma mevcuttur. Bu amaçla, 11 Aralık 2001 tarihli Bakanlar Kurulu Prensipten Kararı ile oluşturulan Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK), yatırımlarla ilgili görev ve sorumluluğu bulunan Bakanlar ile TOBB, TİM, TÜSİAD, YASED, MÜSİAD ve DEİK başkanlarından oluşmaktadır. Kurulun amaçları;

- Türkiye'deki yatırımlarla ilgili düzenlemeleri rasyonel hale getirmek,
- Yatırım ortamının rekabet gücünü artıracak gerekli düzenlemeleri tespit ederek politika önerileri geliştirmek,
- İşletme dönemi de dâhil olmak üzere yatırımın her safhasında, ulusal ve uluslararası yatırımcıların karşılaştığı idari engellere çözüm üretmek,
- Özel sektör faaliyetlerini güçlendirerek, iş ve istihdam imkanlarının yaratılmasını ve ihracat odaklı üretimin artırılmasını desteklemek,

³ YAPRAKLI, Tefik Şükrü; ÜNALAN, Musa. Küresel Lojistik Performans Endeksi Ve Türkiye'nin Son 10 Yıllık Lojistik Performansının Analizi, https://www.researchgate.net/profile/Musa_Uenalalan/publication/318447406_Kuresel_lojistik_performans_endeksi_ve_Turkiye%27deki_son_10_yillik_lojistik_performans_analizi/links/596a8bae0f7e9b80919468f5/Kuresel-lojistik-performans-endeksi-ve-Tuerkiyedeki-son-10-yillik-lojistik-performans-analizi.pdf

- Kamu kurum ve kuruluşları ile çeşitli platformların gündeminde bulunan yatırım ortamıyla ilgili konuların kamu-özel sektör işbirliği çerçevesinde ele alınmasını sağlamaktır.⁴

YOİKK 2017 yılında asıl önceliğini, yabancı sermaye açısından ülke tercihini artırmak amacıyla, yukarıda belirtilen Dünya Bankası raporlarında, ülke sıralamasını daha yukarı taşımaya vermiştir. Bu kapsamda, raporların hazırlanmasında esas alınan göstergeler masaya yatırılmış, yapılması gerekenler için eylem planları hazırlanmıştır.⁵

Bu eylemlerden birisini de, 2015-2016 YOİKK Eylem Planında⁶ olduğu gibi, liman ücretlerinin düzenlenmesi oluşturmuştur. Zira, Dünya Bankası 2017 İş Ortamı Raporuna göre; "Türkiye'nin sınır işlemleri (gümrükleme) ve belge hazırlama süreçleri, süre ve maliyet bakımından incelendiğinde özellikle maliyetlerin Avrupa ve Orta Asya ülkeleri ortalamasına göre yüksek olduğu gözlenmektedir."⁷

YOİKK'te alınan karar uyarınca, eylem planı konusu sorunların çözümüne yönelik, Kanuni düzenlemeleri içeren konularla ilgili, "Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı" hazırlanmış, 30/1/2018 tarihinde TBMM'ne sunulmuştur. 518 sıra sayılı Plan ve Bütçe Komisyonu Raporunda⁸ konu hakkında; "... Dış ticaret işlemlerinde geçici depolama maliyetlerinin azaltılması ve dış ticaret erbabının rekabet gücünün yükseltilmesi amacıyla, gümrük işlemleri çerçevesinde alınan tahmil, tahliye, ardiye, saha içi taşıma ücretleri ve benzeri masraflar için azami sınır uygulamasına geçilmesi öngörülmektedir..." kayıtlıdır.

Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı 7099 sayılı Kanun olarak yasalaştı ve 10.03.2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi ve hemen sonuç da alındı. Dünya Bankası İş Ortamı Raporunda Türkiye 190 ülke arasında, 2017 yılında 69'uncu iken, 2018'de 9 sıra yükselerek 60'ıncı sırada yer aldı.

“

Yatırımların önündeki engelleri kaldırmak, yatırım ortamını iyileştirmek amacıyla 2002 yılından beri yürütülen çalışma mevcuttur. Bu amaçla, 11 Aralık 2001 tarihli Bakanlar Kurulu Prensipten Kararı ile oluşturulan Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK), yatırımlarla ilgili görev ve sorumluluğu bulunan Bakanlar ile TOBB, TİM, TÜSİAD, YASED, MÜSİAD ve DEİK başkanlarından oluşmaktadır.

7099 sayılı Kanunla, Gümrük Kanunu'nda; "3. Türkiye ile diğer ülkeler arasında deniz ve havayolu ile yapılan eşya ve yolcu taşımalarında yararlanılan deniz ve havalimanlarını işleten kuruluşlar ile geçici depolama yeri işleticileri, gümrüklü sahalarda 26/9/2011 tarihli ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Kanunu ile değiştirilmiştir."

⁴ Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK), <http://www.yoikk.gov.tr/detay.cfm?MID=1>

⁵ YOİKK 2017-2018 Eylem Planları Taslağı Dosyası (Kurum Tasnifli), <http://www.yoikk.gov.tr/upload/20172018YOIKKEylemPlanı.pdf>

⁶ Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK) Teknik Komiteler Eylem Planı 2015-2016, http://www.yoikk.gov.tr/upload/EylemPlanlari/2015-2016_YOIKK_TKEylemPlanı.pdf

⁷ Dünya Bankası 2017 İş Ortamı Raporu, http://risk.gtb.gov.tr/data/52c2b9c5487c8e312c01317f/2017%20İş%20Ortamı%20Raporu%20Sunumu_WEB%20Versiyonu.pdf

⁸ Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/912) ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss518.pdf>

me Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamı dışında bulunan gümrük iş ve işlemleri ile ilgili tahmil, tahliye, ardiye, saha içi taşıma ücretleri ve benzeri masrafların belirlenen azami bedellerine uymakla yükümlüdür...” şeklinde değişiklik yapılarak, gümrük iş ve işlemleri ile ilgili liman işlemlerinde, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (Ticaret Bakanlığı) fiyat belirleme yetkisi verildi.

Aynı Kanunla, “... Bakanlıkça belirlenen azami bedellere uyulmaması halinde, her bir işlem için beş bin Türk lirası usulsüzlük cezası uygulanacağı...” düzenlendi.

Bütün bu çalışmaların sonucu hâlâ alınmadı. Zira, limanlar hâlâ bu ücretleri almaya devam ediyor, gümrük idareleri ise, tarifenen belirlenmediğini ileri sürerek ceza düzenleyemiyor. Bir an önce, gerekli hazırlıkların yapılarak, Kanun koyucunun iradesinin gerçekleşmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Kaynakça

- İş Ortamı (Doing Business) 2018 Raporunda Öne Çıkan Konular, Web: <http://gtud.org/2017/12/28/is-ortami-doing-business-2018-raporunda-one-cikan-konular/> adresinden 18 Temmuz 2018'de alınmıştır.
- YAPRAKLI, Tefrik Şükrü; ÜNALAN, Musa, Küresel Lojistik Performans Endeksi Ve Türkiye'nin Son 10 Yıllık Lojistik Performansının Analizi, Web: https://www.researchgate.net/profile/Musa_Uenalan/publication/318447406_Kuresel_lojistik_performans_endeksi_ve_Turkiye%27deki_son_10_yillik_lojistik_performans_analizi/links/596a8bae0f7e9b80919468f5/Kuresel-lojistik-performans-endeksi-ve-Tuerkiyedeki-son-10-yillik-lojistik-performans-analizi.pdf adresinden 18 Temmuz 2018'de alınmıştır.
- Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK), Web: <http://www.yoikk.gov.tr/detay.cfm?MID=1> adresinden 18 Temmuz 2018'de alınmıştır.
- YOİKK 2017-2018 Eylem Planları Taslağı Dosyası (Kurum Tasnifli), Web: <http://www.yoikk.gov.tr/upload/20172018YOIKKEylemPlanlari.pdf> adresinden 18 Temmuz 2018'de alınmıştır.
- Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK) Teknik Komiteler Eylem Planı 2015-2016, Web: http://www.yoikk.gov.tr/upload/EylemPlanlari/2015-2016_YOIKK_TKEylemPlanlari.pdf adresinden 18 Temmuz 2018'de alınmıştır.
- Dünya Bankası 2017 İş Ortamı Raporu, Web: http://risk.gtb.gov.tr/data/52c2b9c5487c8e312c01317f/2017%20is%20Ortam%20Raporu%20Sunumu_WEB%20Versiyonu.pdf adresinden 18 Temmuz 2018'de alınmıştır.
- Sıra Sayısı: 518 Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/912) ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu, web: <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss518.pdf> adresinden 18 Temmuz 2018'de alınmıştır.

YAZAR HAKKINDA

Remzi AKÇİN

Ünsped Gümrük Müşavirliği
Genel Koordinatör

11.04.1966 tarihinde Ordu-Gölköy'de doğdu. Burada başladığı ilköğrenimini Kocaeli-İzmit'te tamamladı. Ortaokul ve liseyi İzmit'te 1983 yılında bitirdi. Aynı yıl başladığı Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İşletme Bölümü'nden 1987 yılında mezun oldu. 25.04.1988 tarihinde Stajyer Gümrük Kontrolörü olarak başladığı çalışma hayatına, 1991 yılında Gümrük Kontrolörü, 1998 yılında ise Gümrük Başkontrolörü olarak devam etti. 29.02.2000 tarihinde Gümrükler Genel Müdürlüğü'nde Daire Başkanı, 30.05.2005 tarihinde Gümrükler Genel Müdür Yardımcısı oldu. Bu süreçte, ülkemiz Gümrük Mevzuatının, AB Gümrük Mevzuatına uyumunu sağlayan 4458 sayılı Gümrük Kanunu ve ikincil düzenlemelerin hazırlanmasının yanı sıra, “Gümrük Laboratuvarlarının Modernizasyonu”, “Kara Sınır Kapılarının Ortak Kullanımı”, “Batım Havalimanının Ortak Kullanımı”, “Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Geçişi” çalışmalarına aktif katılım sağlamış ve “Bağlayıcı Tarife Bilgisi”nin ülkemizde uygulamasına öncülük etmiştir. 31.01.2011 tarihinde Gümrükler Genel Müdürü olarak atandı ve bu görevin yanı sıra Bakanlık “Yap-İşlet-Devret Kurulu”, “Yüksek Disiplin Kurulu” üyelikleri ile “Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu”, “Kaçakçılık İstihbarat Koordinasyon Kurulu”, “Türk Akreditasyon Kurumu Danışma Kurulu”, “Türk Standartları Enstitüsü Genel Kurulu” ve “Dahilde İşleme Rejimi Değerlendirme Kurulu” üyeliklerini yürüttü. 03.10.2013 tarihinde Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı olarak atandı ve birçok dergide gümrük mevzuatı ile uygulamaları hakkında makalesi mevcut olup “Avrupa Birliği'nde Gümrük Rejimleri ve Rejim Beyanları”, “Ekonomik Etkili Gümrük Rejimleri”, “Açıklamalı 1615 Sayılı Gümrük Kanunu”, “Açıklamalı 4458 Sayılı Gümrük Kanunu”, “Dış Ticaret ve Gümrük” isimli 5 adet kitabı bulunmaktadır. Emekliliğini müteakip 20.06.2018 tarihinde Ünsped Gümrük Müşavirliğinde Genel Koordinatör olarak göreve başlamıştır.

BAŞKENT ANKARA'DA

ULUSLARARASI LOJİSTİK PLATFORMU

Eş zamanlı 2 Gün Konferans / 3 Gün Fuar

ANKARA LOJİSTİK ZİRVESİ

11-13 EKİM 2018

ankara LOJİSTİK USSU

www.ankaralojistikzirvesi.com

f / AnkaraLojistikZirvesi t / Ank_Lojistik

DESTEKLEYEN KURULUŞLAR

Daha fazla bilgi için

TÜRKEK FUARCILIK A.Ş.

Huzur Mah. Fatih Cad. 4. Levent Plaza No: 67/6, 34396 İstanbul / TURKEY

Tel: +90 212 284 23 00 / 168 Fax: +90 212 283 00 75 E-mail: lojistikzirvesi@turkel.com.tr | SAYI 49 87

İthal Yazılımların KDV'si HANGİ KURUMA ÖDENECEK?

Hakan UÇAK

Giriş:

Çağımızın dijitalleşmesi neticesinde, bilgi teknolojileri hayatımızın her alanında yer almaya başlamış, her gün kullanmış olduğumuz cep telefonları bile adeta taşınabilir bilgisayarlar haline gelmiştir.

Teknolojik ürünlerin ithalatlarına bakıldığında, bazı eşyaların ham madde maliyetlerinin yanı sıra, yazılım maliyetlerinin de önemli bir gider kalemi olduğunu söylemek mümkündür. Hatta birçok yazılımın fiyatı, taşıdıkları ortamın fiyatından daha yüksek olabilmektedir.

Durum böyle olunca, yazılım barındıran ürünlerin ithalatının vergilendirilmesi önem arz etmektedir. Hizmet olarak değerlendirilen yazılımların ithalatına ilişkin KDV'nin hangi kuruma ödenmesi gerektiğine yönelik tereddütler olduğunu gözlemlemekteyiz.

Yazılım İthalatının Gümrük Kıymeti Ne Olacak?

Yazılım ithalatlarında gümrük idaresine yapılacak beyan Gümrük Yönetmeliği'nin 54/1 inci maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenleme uyarınca, bilgisayarlarda kullanılmak üzere ithal edilen veri ya da komut yüklü bilgi taşıyıcılarının gümrük kıymeti (ayrı gösterilmek kaydıyla) sadece taşıyıcı ortamın bedeli olarak beyan edilecektir.

Söz konusu düzenleme uyarınca, örneğin 1 milyon ABD Doları değerindeki bilgisayar programının ithalatında gümrük idaresine kıymet olarak sadece hard disk veya CD tutarı beyan edilecek, program bedeli ise beyan edilmeyecektir.

“

Teknolojik ürünlerin ithalatlarına bakıldığında, bazı eşyaların ham madde maliyetlerinin yanı sıra, yazılım maliyetlerinin de önemli bir gider kalemi olduğunu söylemek mümkündür.

“

Yazılım ithalatlarında gümrük idaresine sadece taşıyıcı ortamın beyan edilmesi, yazılım bedelinin beyan edilmemesi gerektiği düşünülmektedir.

Zira Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 2016/5 sayılı Genelgesi'nde, yazılım ihracatında, gümrük kıymeti olarak taşıyıcı ortamın beyan edileceği, program ihracatının ise (hizmet ihracatı olarak değerlendirildiği için) Gümrük Kanunu'nun konusuna girmediği belirtilmiştir.

Bu açıklamalar ışığında, yazılım ithalatlarında gümrük idaresine sadece taşıyıcı ortamın beyan edilmesi, yazılım bedelinin beyan edilmemesi gerektiği düşünülmektedir.

Yazılımın KDV'si Hangi Kuruma Beyan Edilmeli?

İthal edilen yazılımların bedellerinin gümrük kıymeti içerisinde yer almaması nedeniyle, ithalat esnasında tahsil edilen KDV matrahı içerisinde yer almayacağını düşünmekteyiz. Zira Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 2016/5 sayılı Genelgesi'nde yazılımların Gümrük Kanunu'nun konusuna girmediği açık bir şekilde belirtilmiştir. Gümrük Kanunu'nun konusuna girmeyen bir konuda, gümrük idaresi tarafından ithal anında KDV tahakkuk ettirilmeyeceği değerlendirilmektedir.

Gümrük tekniği açısından bu ödemelerin vergi dairesine beyan edilmesi gerekmektedir. Zira Maliye Bakanlığı tarafından verilen özetlerde, bazı yazılım ithalatlarından stopaj gelir vergisi tahsil edilebileceği belirtilmektedir.

Bu noktadan hareketle, söz konusu harcamaların gümrük idaresine beyan edilmesi durumunda stopaj gelir vergisi ödenmemiş olacağı sonucu çıkmaktadır.

Sonuç Olarak;

Konu sorumlu vergicilik bakış açısıyla ele alındığında, bilgisayarlarda kullanılacak programların ithalatında, programın taşındığı dış ortam bedelinin KDV'sinin gümrük idaresinde vergilendirileceği, yazılımların varsa stopaj gelir vergisi ile KDV'sinin ise vergi dairesine beyan edilerek ödenmesinin daha doğru olacağı değerlendirilmektedir.

YAZAR HAKKINDA

Hakan UÇAK

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ve Başbakanlık Gümrük Müsteşarlığı'nda Müfettiş ve Maliye Bakanlığı'nda Vergi Müfettişi olarak görev yapmıştır. Dış Ticaret ve Gümrük konularında rehberlik etmiş, uygulamalara ve mevzuata ilişkin tespitler yapmıştır. Sonradan kontrol yöntemi ile firma denetimleri yapmış, dış ticaret ve gümrük konularında adli ve idari nitelikli soruşturmalar yürütmüştür. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından Gümrük ve Ticaret Müfettiş Yardımcıları, Gümrük ve Ticaret Uzman Yardımcıları ve Gümrük Memurlarına verilen eğitimlerde eğitmen olarak görev yapmıştır. Çeşitli üniversitelerde Gümrük ve Dış Ticaret konularında misafir öğretim görevlisi olarak çeşitli üniversitelerde dersler vermiştir. Birçok dergide 150'nin üzerinde makalesi yayımlanmış olup, "Gümrük Mevzuatında Kıymet ve Uygulamalar", "100 Soruda Gümrük", "50 Soruda Dahilde İşleme", "Gümrüğe Terk Konular" ve "Sevgili Gümrük" isimli kitapların yazarıdır.

SONRADAN KONTROL

Deniz KOYUNOĞLU

Yorum Gümrük Müşavirliği A. Ş.
Gümrük Müşaviri

Sonradan Kontrol kavramı 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 73 üncü maddesinde yer almış ve Gümrük Kanunu'nun 10 uncu ve 73 üncü maddeleri hükümlerine dayanılarak hazırlanan Sonradan Kontrol ve Riskli İşlemlerin Kontrolü Yönetmeliği 27.10.2008 tarihli ve 27037 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Sonradan kontrol, kişilerin Gümrük Kanunu'nun vergiler karşısındaki durumu ile gümrük mevzuatı ve ilgili diğer mevzuatta öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğini belirlemek için yapılır. Bu kontrolün temel amacı gümrük mevzuatının doğru bir şekilde uygulanma-

sını sağlamak, bu kontrol mekanizması ile firmanın lehine olabilecek hususları belirlemektir. Sonradan kontrol, belirli bir konu (sektör, rejim, tarife, vergi türü vb.) veya dönem ile sınırlı olabilir.

Sonradan kontrol Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Müfettişleri tarafından yapılır; planlı ve sistematiktir. Sonradan kontrol planlı ve sistematiktir. Bir takvim

“

Her an Gümrük ve Ticaret Bakanlığı müfettişleri firmanızı denetlemek için kapınızı çalabilir.

yılı içinde sonradan kontrole tabi tutulacak kişiler bir kontrol planı çerçevesinde önceden belirlenir. Ancak, gerekli görülmesi hâlinde, yıllık planla belirlenen kontrollerin dışında da sonradan kontrol yapılabilir.

Sonradan Kontrole Başlama

Sonradan kontrolü yapacak müfettiş sonradan kontrole başlama tarihinden en az 10 gün önce, sonradan kontrole başlanacağını tebligatla ilgisine bildirir. Sonradan kontrolü yapacak müfettiş, kontrol mahalline gittiğinde kimliğini gösterir ve kendisini tanıtır. Sonradan kontrolün başlangıç tarihi ve saati tutanakla tespit edilir.

Kişilerin hak ve yükümlülükleri ile denetim öncesi hazırlanması istenilebilecek bilgi ve belgelerin neler olduğu ve içeriğini aşağıda sıralayalım. Bunlar;

1-Haklar:

- Sonradan kontrolün çalışma saatleri içinde gerçekleştirilmesini talep edebilmek,
- Yapılan incelemelerde bizzat bulunma veya vekil bulundurabilmek,
- Nihai görüşme yapılması veya yapılmamasını talep etmek (Müfettiş sonradan kontrol sonucuyla ilgili olarak sonradan kontrole tabi kişilerle nihai bir görüşme yapar. Kontrol sonucunda gümrük vergileri tutarı ile gümrük mevzuatı ve ilgili diğer mevzuatta öngörülen yükümlülükler açısından bir değişikliğin olmaması veya kontrole tabi kişinin talepte bulunmaması durumunda bu görüşme yapılmayabilir),

Ayrıca, sonradan kontrole tabi kişilerin, tebligat tarihinden itibaren bir hafta içinde yazılı olarak geçerli ve kabul edilebilir bir neden ileri sürmesi hâlinde, sonradan kontrolün başlama tarihini istisnai olarak erteleme hakkı vardır.

2-Yükümlülükler

- Kişiler, sonradan kontrol için esas oluşturacak gerekli her türlü bilgi, veri, kayıt, defter, belge ve diğer evrakı vermek ve her türlü yardımcı sağlamaya yükümlüdür. Kişiler, sonradan kontrolü yapan gerekli belgeler ile bilgi işlem sistemi vasıtasıyla tanzim edilmiş bilgi, belge ve verilere doğrudan veya dolaylı erişimde yardımcı olmak zorundadır.
- Kişilerin veya belirlediği kişilerin bilgi veremeyecek durumda olmaları veya verilen bilgilerin açıklayıcı veya yeterli olmaması hâlinde sonradan kontrolü yapan müfettişler gümrük işlemleriyle doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili bütün kişilerden de bilgi talep edebilir. İlgili kişiler işlemlerle ilgili bütün bilgi ve belgeleri sunmakla yükümlüdür.
- Kişiler, sonradan kontrolün yapılabilmesi için uygun bir çalışma ortamı ve gerekli yardımcı maddeleri bedelsiz olarak sağlamakla, ayrıca Türk Ticaret Kanunu, Vergi Usul Kanunu ve Gümrük Kanunu'nun 13/1 inci maddesi uyarınca ticari bilgi, belge ve verileri yasal süresi boyunca saklamak ile yükümlüdür.

“

Sonradan kontrol planlı ve sistematiktir. Bir takvim yılı içinde sonradan kontrole tabi tutulacak kişiler bir kontrol planı çerçevesinde önceden belirlenir. Ancak,gerekli görülmesi hâlinde, yıllık planla belirlenen kontrollerin dışında da sonradan kontrol yapılabilir.

Sonradan kontrolü yapan merkez denetim elemanları kontrole tabi kişilere ait işyerlerinin her yerine girme ve inceleme yapma yetkisine sahiptir.

3-Sonradan Kontrol Denetimi Öncesi Firmalardan Hazırlanması İstenilen Bilgi ve Belgeler

Müfettişler, sonradan kontrol sürecinin olabildiğince hızlı yürütülebilmesi ve bilgi-belge temini açısından oluşabilecek zaman kayıplarını önlemek amacıyla,

1. Sonradan kontrole tabi firma tarafından denetim dönemine ait (Örneğin 15.09.2014-15.09.2017) gerçekleştirilen ithalat ve/veya ihracat işlemlerine ilişkin tüm dosyaları veya sadece daha önce belirlendiği ithalat ve/veya ihracat dosyalarını (mahsup fişi ve bu fişin ekine konulmuş ilgili ithalat ve/veya ihracat beyannamesiyle ilgili tüm ekleri),
2. Yurtdışından veya serbest bölgelerden mal satın alınan (ithal edilen) firmalarla yapılmış alım –satım sözleşmeleri,
3. Denetim dönemine ait bilanço, kar-zarar cetveli, hesap planı,
4. Son 2 aylık Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) bildirimleri,
5. 2014, 2015, 2016 yıllarına ilişkin 2 nolu KDV beyannameleri ve eki belgeleri,
6. 2014, 2015, 2016 yıllarına ilişkin ithal edilen ürünlerin satıcısına intikal eden ve ithal edilen mal ile ilgili olarak, yapılan tüm ödemeler, fiyat artışı, avans, gider, iade veya fiyat düzenlemesi (doğrudan veya dolaylı olarak) v.b ayrıntılı mizan dökümü; dış ticaret işlemlerinde kullanılan muhasebe kayıtlarına göre 100 Kasa – 102 Bankalar – 150 İlk madde malzeme-151 Yarı mamül üretim-152 Mamüller-153 Ticari mallar – 159 Sipariş avansları – 300 Banka kredileri – 320 Satıcılar hesapları (yurtdışı)-653 Komisyon giderleri-760 Pazarlama satış ve dağıtım giderleri-770 Genel yönetim giderleri-780 Finansman giderleri hesaplarının denetim dönemine ait muavin hesap dökümlerinin Excel formatında elektronik ortama aktarılacak hazır olmasını isteyebilir.

Sonradan Kontrole İlişkin Raporlar

Müfettiş sonradan kontrol sonucuyla ilgili olarak sonradan kontrole tabi kişilerle nihai bir görüşme yapar. Kontrol sonucunda gümrük vergileri tutarı ile gümrük mevzuatı ve ilgili diğer mevzuatta öngörülen yükümlülükler açısından bir değişikliğin olmaması veya kontrole tabi kişinin talepte bulunmaması durumunda bu görüşme yapılmayabilir. Bu görüşmede, özellikle ihtilaf konusu hususlar, hukukî değerlendirme ve tespit edilen hususların gümrük vergileri ve sonuçları açısından etkileri ifade edilir.

Nihai görüşmenin sonucu bir tutanağa bağlanır. Bu tutanakta düzenlenme yeri, tarihi, görüşme konusu, görüşmede bulunanların isim, unvan ve imzaları yer alır. Bu tutanağın bir sureti ilgiliye verilir.

Sonradan kontrol sonucunda varsa, vergilendirme için önemli olan tespitler, muhtemel vergi tutarı değişiklikleri ve yol gösterici nitelikteki tespitler yazılı olarak sonradan kontrole tabi tutulan kişiye bildirilir. Ancak, bu konularda önemli bir tespit söz konusu olmazsa bu yazılı bildirim yapılmayabilir. Kişiler, on gün içerisinde görüşlerini müfettişe bildirirler. Yazılı olarak talep edilmesi halinde on güne kadar ek süre verilebilir.

Sonradan kontrol sırasında, zamanaşımı yönünden Hazine menfaatini koruyucu acele bir tedbir alınmasının gerekmesi halinde belirtilen müfettişin yazılı olarak sonradan kontrole tabi tutulan kişiye bildirim ve on günlük süre içerisinde cevabi görüşün belirtilmesi süresi hükümlerine tabi olmaksızın Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı Yönetmeliği hükümlerine istinaden cevaplı rapor düzenlenir.

Sonradan kontrol sonucunda müfettiş tarafından, sonradan kontrolde yapılan genel tespitleri, ilave değerlendirmeleri ve vergi tahakkukları dâhil idarece yapılması gereken tüm iş ve işlemleri içeren sonradan kontrol raporu tanzim edilir. Rapora, yükümlüye bildirim yazısı, başlangıç tutanağı, sonradan kontrol kapsamında incelenen işlemler, varsa ilgili kurum ve kuruluşlarla yapılan yazışmalar, nihai görüşme tutanağı ile görüş isteme yazısı ve cevabi yazı eklenir.

Sonradan yapılacak kontrollerde müfettişler tarafından ortaya çıkarılacak hata ve eksiklikler sonucunda, telafisi güç, hatta imkansız zararlarla veya cezai yaptırımlarla karşılaşmamak için; gümrük ve dış tica-

“

Kişiler, sonradan kontrol için esas oluşturacak gerekli her türlü bilgi, veri, kayıt, defter, belge ve diğer evrakı vermek ve her türlü yardımcı sağlamaya yükümlüdür.

ret işlemlerinde dikkat edilmesi gereken bazı hususları aşağıda sıralayabiliriz;

- Dış ticaretle ilgili tüm yazışmaların muhafaza edilerek, ilgili eşya dosyasında saklanması, sözleşmeler muhteviyatında ki lisans, royalti, komisyon ücretlerinin eşya kıymetine katılarak vergilendirilmesine, ihracatçı firma ile ilişki içerisinde olunup olunmadığı,
- Her ithalat işleminde Menşe Şahadetnamesi (Certificate of Origin, Form A, EUR 1) istenmesi,
- Muafiyet limitleri kapsamında olmayan gümrüğe beyan edilmesi gerektiği halde, hızlı kurye yoluyla gelip, tarafımıza teslim edilen eşyaları teslim almadan gümrük idaresine beyan edilmesi,
- Yolcu beraberli gelip de gümrüğe beyan edilmeyen (genellikle yabancı mühendisler) eşyanın sadece 2 numaralı KDV Beyannamesi ile beyan edilmesi yeterli olmayıp, gümrük idaresine sunulması gerektiği,
- Beyanname kapsamı eşyaya ait konşimento, CMR, TIR Karnesi, ATA Karnesi gibi uluslar arası nitelikli belgelerin suretlerinin bulunması,
- Beyannameye eklenen ve beyannamenin 44 no.lu hanesinde belirtilen, Ticari Fatura, TSE ,CE vb. Uygunluk Belgelerinin Tek Pencere Sisteminden dökümleri, Kontrol Belgesi, Menşe Sertifikası, A.TR – Form A – EUR.1 v.b. belgelerin suretlerinin bulunması,
- Eşyaların uluslar arası ve yurtiçi taşınmasına ilişkin fatura ve makbuzlar ile, eşyaya ait sigorta poliçeleri,

- Eşya bedellerinin ödenmesine ilişkin banka dekont, makbuz v.b belgeler ,
- İthal eşyaların kap ve ambalajları için eşya bedelinin dışında ayrıca bir ödeme yapılmakta ise kıymet beyanında bu tutarın beyanı ile vergilendirilmesi,
- İthal edilen ürünlerin satıcısına intikal eden ve ithal edilen malla ilgili olarak, yapılan tüm ödemeler, fiyat artışı , avans , gider , iade veya fiyat düzenlemesi (doğrudan veya dolaylı olarak) v.b ayrıntılı mizan dökümü gibi beyannameler bazında her bir ithalat dosyasında muhafaza edilmesi,
- İthal eşyanın bedelinin ödenmesiyle ilgili komisyon ve faiz ödemesi veya satıcı tarafından mutad olmayan iskonto yapıldıysa kıymete dâhil edilerek vergilendirilmiş olması,
- YYS , Onaylanmış Kişi Statü Belgesi, Bağlayıcı Tarife veya Menşe Bilgisi , D.İ.İ.B, H.İ.İ.B, Nihai Kullanım talebi, gibi belge sahibi olunması durumunda bu belgelerin ve bilgilerin sunulması,
- Vergi ve/veya ceza borcu olup olmadığı ile ilgili belirli dönemlerde gümrük GÜVAS sisteminden karşılaştırmak için dilekçe ile gümrük idarelerinden bilgi talep edilmesini,

sayabiliriz.

Yukarıdaki açıklamalarımızdan anlaşılacağı üzere gümrük idarelerinde doğrudan veya dolaylı işlem yapmış olan tüm firmalar her an gümrük denetimine tabi tutulabilirler. Eşyanın gümrükten sorunsuz çekilmesi ve beyannamenin kapanması, gümrük işlemlerinin denetiminin bir daha yapılmayacağı anlamına gelmemektedir.

Yapılan sonradan kontrol denetimlerinde de tespit edildiğinde ceza yaptırımlarıyla karşılaşılabilmesi unutulmamalı, bu nedenle firmaların bu yaptırımlarla karşılaşmamaları için mevzuata hakim yetişmiş eleman çalıştırmaları ve gümrük işlemlerini kendileri adına yerine getirmeleri için yetki verdikleri doğrudan veya dolaylı temsilcilerini iyi seçmeleri gerekmektedir.

Kaynakça

- 4458 Gümrük Kanunu ve GümrükYönetmeliği
- Sonradan Kontrol ve Riskli İşlemlerin Kontrolü Yönetmeliği (Başbakanlık (Gümrük Müsteşarlığı)*tan:27.10.2008 tarih ve 27037 sayılı R.G.)
- Gümrük Dünyası Dergisi, Sayı:47. Sonradan Kontrol – Firma Denetimi
- Gümrük Dünyası Dergisi / Sayı 49 AB Standartlarında Sonradan Kontrol
- Gümrük Dünyası Dergisi / Sayı 53 Sonradan Kontrol: Teori ve Uygulama
- DİNÇ. S.G İthalatçı Ve/Veya İhracatçı Firmaların Sonradan Kontrolü ve Riskli İşlemlerin Kontrolü/www.orgtr.org
- Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi:2012

YAZAR HAKKINDA

Deniz KOYUNOĞLU

Yorum Gümrük Müşavirliği A.Ş.
Gümrük Müşaviri

1972 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, Orta ve Lise eğitimini İstanbul'da tamamladı. Lisans eğitimini Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümünde 1996 yılında tamamladı. Aynı zamanda Anadolu Üni.Açık Öğr.Fak.-Dış Ticaret Bölümünü Bitirdi. 2000 yılı itibarıyla Gümrük Müşavirliği firmalarında müşteri temsilcisi, ithalat sorumlusu ve mevzuat danışmanlığı konularında görev aldı. 2006 Yılında yapılan Gümrük Müşavirliği sınavında Gümrük Müşaviri olmaya hak kazandı. İstanbul Gümrük Müşavirleri Derneğinde bir süre Genel Koordinatör olarak görev yapmış,aynı zamanda İGMD Yönetim Kurulu yedek üyeliği,mevzuat ve eğitim komitesinde de aktif görev aldı. İstanbul İl Adalet Komisyonunda Gümrük , Dış Ticaret ve Kaçakçılık Mevzuatı konularında aktif olarak Bilirkişilik yapmış olup, mesleki konularını çok yakından takip eden ve paylaşan Koyunoğlu ayrıca mevzuat dergilerinde (Lebib Yalkın Dergisi,Yaklaşım Dergisi, İGMD Dergisi, İGMD Köşe yazıları vb.) gümrük mevzuatı ile ilgili çok sayıda güncel makaleleri bulunmaktadır.

Gümrükler Genel Müdürü Sayın Mustafa GÜMÜŞ tarafından hazırlanan “ İthalatta Vergi ve Mali Yükümlülükler ” adlı 293 sayfalık eser **30,00 TL KDV dahil** olarak satışa sunulmuştur. Söz konusu kitapta, ithalatta tahsil edilen tüm vergi ve mali yükümlülükler nazari ve tecrübi olarak ve birbirleriyle bağlantı noktaları kurularak okuyucunun dimağında kalıcı bir tat bırakacak şekilde harmanlanmıştır. Bundan başka kitabın adını uzatacağı kaygısıyla adında yer almamış olsa da, gümrük idareleri tarafından ithalatta uygulanan idari para cezaları ile gümrük uzlaşma müessesesi de ayrı kısımlar halinde ele alınarak muhteva bütünleşik bir şekilde okuyucunun takdirine sunulmuştur.

Söz konusu kitabı temin etmek için aşağıdaki hesap numarasına ücreti ödendikten sonra yatırılan dekonta (Şahıs ise TC Kimlik, Firma ise Vergi Dairesi ve Hesap Numarası ve adres bilgileri) yazılarak Fax : 0(312) 213 18 87 yada info@agm.org.tr adresine mail atmaları rica olunur.

Ankara Gümrük Müşavirleri Derneği İktisadi İşletmesi

Garanti Bankası Maltepe Şubesi

Şube Kodu : 114

Hesap Numarası : 629 70 36

IBAN : TR79 0006 2000 1140 0006 2970 36

GÜMRÜK VE TİCARET
“UZMAN GÖRÜŞ”

MAKALE ÇAĞRISI

ETKİN PİYASA GÖZETİMİ VE
DENETİMİ

YOLCU İŞLEMLERİ

E- UYGULAMALAR

TÜKETİCİ HAKLARI

HİZMET SEKTÖRÜ

YATIRIM TEŞVİKLERİ

Gümrük ve Ticaret Uzmanları Derneği'nin dergisi **GÜMRÜK VE TİCARET**
“Uzman Görüş”ün 50. Sayısı (Temmuz-Ağustos-Eylül) için makalelerinizi bekliyoruz.

SON BAŞVURU TARİHİ: 30 Eylül 2018

AYRINTILI BİLGİ İÇİN www.gtud.org
e-posta: dernek@gtud.org

Lojistikte Türkiye'nin Yükselen Değeri

700.000 m² ALANDA KURULU TÜRKİYE'NİN İLK ve TEK ULUSLARARASI LOJİSTİK ÜSSÜ

ANKARA GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ VE MERKEZ LABRATUARININ BULUNDUĞU ÇAĞDAŞ ve MODERN YAPILARDA;

MODÜLER SİSTEM DEPOLAR VE ANTREPOLAR

1.080 m² modüler sistem, (alanı büyütülebilen), 10 x 27 aks açıklığında, 12 m net yükseklik, Tozumaz özel zemin, 6 ton/m² zemin dayanma gücündedir, Doğal ışık alan çatı yapısı ve pencere, Tüm duvar ve çatı ısı yalıtımlı, Asma kat imkanı, Yangın spring sistemi, Her 1080 m² depo için, 2 adet Hörman marka seksiyonel kapı, rampa ve köruk, 1 adet personel girişi, 1 adet acil çıkış kapısı. Alt yapısı kullanıma hazır. (Yol, elektrik, su, telefon, giderler v.b)
Ortak alanlar genel aydınlatma, 24 saat kamera ve aktif güvenlik,

KULLANIMA HAZIR OFİSLER,

TAMİR-BAKIM YETKİLİ SERVİSLERİ, TİCARİ ALANLAR, TIR-KAMYON PARK ALANLARI, AKARYAKIT İSTASYONU, MOTEL, SOSYAL TESİSLER ve
İHTİYACINIZ OLAN HERŞEY !

Ankara Lojistik Üssü Yönetim Merkezi A Blok No: 145/1 Fethiye Mahallesi, Kazan / ANKARA • Tel: +90 312 812 12 00 • Faks: +90 312 812 12 06

www.ankaralojistikussu.com

ÜNSPED GÜMRÜK MÜŞAVİRLİĞİ

2018 İÇİN BİZ

Yarın bugünden daha güzel olacak.

2017 KARNE NOTUMUZ 9.01

Toplumunu bilgilendirme faaliyetlerimiz bizi daha başarılı yaptı.

2016 KARNE NOTUMUZ 8.56

İkinci adımı, birinci adımdan daha büyük atarak 2016'da çalışmalarımızın sonucunda başarılı bir yıl hepimiz için bir ödüldür.

2015 KARNE NOTUMUZ 7.30

2015'teki ilk başarı adımımızda en büyük destekçilerimiz birbirimiz olurken bu yolda hep birlikte ilerlemeye devam edeceğiz.

WWW.UGM.COM.TR

**WORLD
CORPORATE
GOVERNANCE
INDEX**

**Group
1**